

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
HISTORICKÝ ÚSTAV

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

MARKÉTA TEREZA ŠPANĚLSKÁ A JEJÍ PŘÍJEZD NA APENINSKÝ
POLOOSTROV ROKU 1666 OČIMA SOUDOBÉHO POZOROVATELE

Vedoucí práce: PhDr. Rostislav Smíšek, Ph.D.

Autor práce: Ondřej Kříž

Studijní obor: Historie – Španělský jazyk a literatura

Ročník: čtvrtý

2016

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci na téma *Markéta Tereza Španělská a její příjezd na Apeninský poloostrov roku 1666 očima soudobého pozorovatele* jsem vypracoval samostatně pouze s použitím a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Rapšach 28. července 2016

.....
Ondřej Kříž

Anotace

Předkládaná bakalářská práce se věnuje cestě Markéty Terezy Španělské z Madridu do Vídně roku 1666. Zaměřuje se především na reflexi každodenního života manželky císaře Leopolda I. během cesty a doprovodné barokní performance, které tvořily nedílnou součást putování mladší dcery Filipa IV. Z heuristického hlediska vychází především z dobového tisku *Relacion diaria de la iornada de la Señora Emperatriz: desde que desembarcó en el Final, hastaque salió de Lombardia* od Josepha de Villarroell, jenž vyšel roku 1667 v Miláně. Tento španělsky psaný deník cesty Markéty Terezy byl sestaven jedním z přímých účastníků zmiňované výpravy. Přítomná práce se rovněž pokouší o konstrukci obrazu Markéty Terezy a Luise de Guzmán Ponce de León, španělského místodržícího Milánského vévodství, v symbolické řeči výše uvedených performancí.

Annotation

The presented bachelor thesis deals with the cross-country journey of Margaret Theresa of Spain from Madrid to Vienna in 1666. The work primarily focuses on the reflection of the daily life of Emperor Leopold I's wife during her travel. Together with the baroque performance practice, long-distance journeys represent the integral part of travels of King Philip IV's younger daughter. The essential of the thesis is built on the archival records of Joseph de Villarroell's *Relacion diaria de la iornada de la Señora Emperatriz: desde que desembarcó en el Final, hasta que salió de Lombardia* published in 1667 in Milan. This Margaret Theresa's detailed diary, written in Spanish, had been compiled by one of the independent eyewitnesses and active participants of the above mentioned expedition. The thesis also attempts to conjure a vivid image of Margaret Theresa and Luis de Guzmán Ponce de León, Spanish governor of the Duchy of Milan, in the figurative speech of the above mentioned performances.

Na tomto místě bych chtěl poděkovat PhDr. Rostislavu Smíškovi, Ph.D., za odborné vedení předkládané bakalářské práce. Rád bych poděkoval za cenné rady, užitečné připomínky a poskytované konzultace, které mi umožnily toto pojednání vypracovat. Obrovský dík také patří mým rodičům za jejich velkou podporu po celou dobu mého studia.

Obsah

Úvod	7
Rakouští a španělští Habsburkové v 17. století.....	14
Markéta Tereza Španělská	17
Sňatek Leopolda I. a Markéty Terezy Španělské.....	20
Přípravy k odjezdu	24
Utváření císařovna dvora	24
Trasa a itinerář cesty	26
Přípravy ve Finale Ligure	29
Cesta z Madridu do Vídně	33
Cesta z Madridu do Finale Ligure	33
Finale Ligure.....	35
Cesta do Milána	40
Slavnostní vjezd Markéty Terezy do Milána 25. září 1666.....	46
Cesta do Vídně.....	50
Každodenní život Markéty Terezy během jejího putování očima Josepha de Villarroell.....	54
Audience a návštěvy	58
Dary	61
Strava a stolování.....	64
Slavnosti během pobytu v Miláně	65
Cestovatelé očima Josepha de Villarroell	70
Markéta Tereza Španělská	70
Luis de Guzmán Ponce de León y Toledo	73
Závěr	77
Seznam použitých pramenů a literatury	80
Vydané prameny a staré tisky	80
Literatura.....	81
Seznam vyobrazení	88
Obrazová příloha	89

Úvod

Cílem předkládané bakalářské práce je pokusit se pomocí historicko-antropologického přístupu¹ a částečně také teoretických východisek konceptu symbolické komunikace² zrekonstruovat každodenní život císařovny Markéty Terezy Španělské v průběhu její cesty z Madridu do Vídně roku 1666. Autor se ve svém výkladu zaměří zejména na zevrubnou analýzu jejího průjezdu Apeninským poloostrovem, především pak Milánským vévodstvím.

Světové dějepisectví se tématem manželek habsburských panovníků raného novověku na rozdíl od jejich mužských protějšků donedávna příliš nezabývalo. Změna nastala až na prahu nového tisíciletí, kdy zejména historičky začaly využívat moderní genderové přístupy. Ve svých pracích se věnovaly především konstrukci dobových obrazů těchto panovnic, jejich politické a patronátní činnosti nebo každodennímu životu.³ Dosud největší badatelské pozornosti se těšila Marie Terezie. Ta vzbuzuje v historické tradici mimořádný zájem zejména díky svému ojedinělému mocenskému postavení jakožto „žena na trůnu“.⁴ Španělská historiografie se naopak nejvíce zaměřila na španělské královny a jejich dcery.⁵ Hlavním badatelským tématem tamních historiček a historiků se stala královna Marie Anna⁶ a Isabela Klára Evženie, dcera Filipa II. a místodržitelka Španělského Nizozemí.⁷

V případě manželek rakouských Habsburků ještě zaujímá zajímavé postavení ve světovém bádání první žena Leopolda I. Markéta Tereza. Kvůli sňatku s Leopoldem I. a hrozícímu vymření španělské větve Habsburků se totiž mohly obě rodové větve po více než 100 letech od smrti Karla V. opět spojit v jedinou.⁸ Tato historická osobnost se stala

¹ Richard van DÜLMAN, *Historická antropologie. Vývoj, problémy, úkoly*, Praha 2002.

² Barbara STOLLBERG-RILINGER, *Symbolische Kommunikation in der Vormoderne. Begriffe – Forschungsperspektiven – Thesen*, Zeitschrift für historische Forschung 31, 2004, s. 489 – 527.

³ K tomu s odkazy na další literaturu Rostislav SMÍŠEK, *Markéta Tereza Španělská v symbolické řeči barokních performancí. Teze habilitační práce*, Opera historica 16, 2015, s. 70 – 99.

⁴ Ivana ČORNEJOVÁ – Jiří RAK – Vít VLNAS, *Ve stínu tvých křídel... Habsburkové v českých dějinách*, Praha 1995, s. 149; Výběrově Franz HERRE, *Marie Terezie*, Praha 1996; Victor Lucien TAPIE, *Marie Terezie a Evropa. Od baroka k osvícenství*, Praha 1997.

⁵ Anne J. CRUZ – María GALLI STAMPINO (edd.), *Early Modern Habsburg Women. Transnational Contexts, Cultural Conflicts, Dynastic Continuities*, Farnham – Burlington 2013.

⁶ Laura OLIVÁN SANTALIESTRA, *Mariana de Austria, Imagen, poder y diplomacia de una reina cortesana*, Madrid 2006.

⁷ Ruth BETEGÓN Díez, *Isabel Clara Eugenia. Infanta de España y soberana de Flandres*, Madrid 2004; Cordula VAN WYHE (ed.), *Isabel Clara Eugenia: Female Sovereignty in the Courts of Madrid and Brussels*, Madrid – London 2011.

⁸ K tomuto sňatku blíže Miguel NIETO NUÑO (ed.), *Diario del conde de Pötting, embajador del Sacro Imperio en Madrid (1664 – 1674) I*, Madrid 1993. K sňatkové politice Habsburků více Helga WIDORN,

předmětem širšího badatelského zájmu také díky slavnému obrazu *Las Meninas*, na kterém se nachází Markéta Tereza ve věku pěti let.⁹ Vytvořil ho roku 1656 madridský dvorní malíř Diego Velázquez. Z tohoto důvodu infantka zaujala nemalou pozornost historiků umění, literátů, malířů a hudebníků.¹⁰

Dějepisci se o druhorozenou dceru Filipa IV. začali zajímat až ve druhé polovině 19. století. Podrobněji se této historické postavě poprvé věnoval rakouský historik Alfred Francis Pribram. Ve svém pojednání se zabýval pozadím složitých jednání ohledně sňatku syna Ferdinanda III. se španělskou infantkou.¹¹ Cestu Markéty Terezy z Madridu do Vídně podrobně analyzoval historik a spisovatel Cesáreo Fernández Duro, jenž se zabíral cestováním členů španělské královské rodiny po moři a osobností Francisca Fernándeze de la Cueva y Enríquez de Cabrera, vévody z Alburquerque, který mladou infantku doprovázel na jejím putování do střední Evropy.¹² Podrobněji se zmiňované výpravě také věnoval španělský archivář a historik Antonio Rodríguez Villa, který do své studie o cestě Markéty Terezy do Vídně zahrnul personální složení doprovodu mladé císařovny i finanční nákladnost putování.¹³

Ze studie Alfreda Francise Pribrama později rovněž vycházel španělský historik a politik Wenceslao Ramírez de Villa-Urrutia. Ve svém díle pojednal o španělsko-rakouských vztazích v období pobytu Markéty Terezy ve Vídni v letech 1666 – 1673. Stranou pozornosti neponechal ani nástin konfliktního soužití vídeňské společnosti s osobami z Pyrenejského poloostrova. Ve svém pojednání využil také starší práce

Die spanischen Gemahlinnen der Kaiser Maximilian II., Ferdinand III. und Leopold I., Wien 1959 (Disertační práce); Karl VOCELKA, *Habsburgische Hochzeiten 1550 – 1600. Kulturgeschichtliche Studien zum manieristischen Repräsentationsfest*, Wien – Köln – Graz 1976; Claudia HAM, *Die verkauften Bräute. Die spanisch-österreichischen Hochzeiten im 17. Jahrhundert*, Wien 1996 (Disertační práce).

⁹ Madlyn Millner KAHR, *Velázquez and Las Meninas*, *The Art Bulletin* 57, 1975, č. 2, s. 225 – 246.

¹⁰ Výběrově Oskar WILDE, *A House of Pomegranates*, London 1915, s. 31 – 72; Jane JOHNSON, *The Princess and the Painter*, New York 1994; Fernando MARÍAS (ed.), *Otras Meninas*, Madrid 1995; Suzanne L. STRATTON-PRUITT, *Velázquez's Las Meninas*, Cambridge – New York 2003; Svetlana LEONTIEF ALPERS, *The Vexations of Art: Velázquez and Others*, New Haven – London 2005; Eric WINTER, *Twelve Days of the Infanta Margarita. A Work for a Small Choral Group*, b. m. 2007; Gertje R. UTLEY – Malén GUAL, *Olvidando a Velázquez. Las Meninas*, Barcelona 2008; Javier PORTÚS PÉREZ (ed.), *Velázquez. Las Meninas and the Late Royal Portraits*, London 2014.

¹¹ Alfred Francis PRIBRAM, *Die Heirat Leopold I. mit Margaretha Theresia von Spanien*, *Archiv für österreichische Geschichte* 56, 1899, s. 321 – 376.

¹² Cesáreo FERNÁNDEZ DURO, *Don Francisco Fernández de la Cueva, duque de Alburquerque*, Madrid 1884; Týž, *Viajes regios por mar en el transcurso de quinientos años. Narración cronológica*, Madrid 1893.

¹³ Antonio RODRÍGUEZ VILLA, *Dos viajes regios (1679 y 1666)*, *Boletín de la Real Academia de la Historia* 42, 1903, s. 250 – 278, 369 – 391.

hispánských historiků o období vlády španělského krále Filipa IV. nebo paměti současníků Leopolda I. a jeho choti.¹⁴

Teprve v roce 1960 se Gladys Taylorová pokusila o první ucelenější biografii druhorozené dcery Filipa IV.¹⁵ Jednalo se však o populárně zaměřenou práci s prvky historického románu, jelikož obsahovala smyšlené situace a dialogy jednotlivých postav. Gladys Taylorová se kromě života a myšlenkového světa španělské infantky a pozdější císařovny zabývala také kulturním prostředím madridského a vídeňského dvora. Autorka opět vycházela v první řadě z Příbramovy studie o Leopoldovi I. a jeho manželce. Dosavadní heuristickou základnu však rozšířila o vydané paměti soudobých pozorovatelů a informace v periodiku *The London Gazette* z let 1666 – 1673.

První vědeckou biografii o Markétě Tereze vytvořila až v roce 1966 Irmgard Smidt-Dörrenberg. Vylíčila v ní životní osudy i druhý život španělské infantky.¹⁶ Svou práci navíc doplnila o obsahovou analýzu Velásquezových *Las Meninas* a dalších podobizen infantky nacházejících se ve sbírkách různých evropských galerií. Heuristickou základnu opřela o vydanou korespondenci mladšího syna Ferdinanda III. s císařským vyslancem v Madridu Františkem Eusebiem z Pöttingu. Tu doplnila soudobými biografiemi císaře Leopolda I., vydanými relacemi zahraničních vyslanců na vídeňském dvoře a dalšími prameny.

Prozatím nejnovější biografickou skicu Markéty Terezy publikovala Laura Oliván Santaliestra. Tato španělská historička ve svých dílčích studiích¹⁷ a monografii o Marii Anně, matce Markéty Terezy,¹⁸ nastínila každodenní život dcery Filipa IV. v Madridu i Vídni. Heuristickou základnu svých prací založila na výzkumu písemných a ikonografických pramenů ze španělských, vídeňských a římských archivů. Nejpodrobněji se Markétě Tereze věnovala ve svém pojednání o jejím pobytu u

¹⁴ Wenceslao Ramírez DE VILLA-URRUTIA, *Relaciones entre España y Austria durante el reinado de la emperatriz doña Margarita, Infanta de España, esposa del emperador Leopoldo I*, Madrid 1905.

¹⁵ Gladys TAYLOR, *The Little Infanta: The Story of a Tragic Life*, London 1960.

¹⁶ Irmgard SMIDT-DÖRRENBURG, *Margarita Maria. Des Velásquez leibliches Modell*, Wien 1966.

¹⁷ Laura OLIVÁN SANTALIESTRA, *La dama, el aya y la camarera: Perfiles políticos de tres mujeres de la Casa de Mariana de Austria*, in: José Martínez Millán – María Paula Marçal Lourenço (edd.) *Las Relaciones Discretas entre las Monarquías Hispánica y Portuguesa: Las casas de las Reinas (siglos XV – XIX) II*, Madrid 2008, s. 1301 – 1357; Táž, *Escribir un diario y una hora de baño: vidas privadas en la corte de Madrid (1650 – 1680)*, *Revista de Historia Moderna de la Universidad de Alicante* 30, 2012, s. 141 – 158; Táž, „*My sister is growing up very healthy and beautiful, she loves me*”: *The Childhood of the Infantas María Teresa and Margarita María at Court*, in: Grace E. Coolidge (ed.), *The Formation of the Child in Early Modern Spain*, Farnham – Burlington 2014, s. 165 – 187.

¹⁸ Táž, *Mariana de Austria en la encrucijada política del siglo XVII*, Madrid 2006 (Disertační práce). Z toho vychází Táž, *Mariana de Austria: Imagen, poder y diplomacia de una reina soberana*, Madrid 2006.

vídeňského dvora v letech 1666 – 1673.¹⁹ Autorka na základě historicko-antropologického přístupu a moderních genderových východisek přiblížila předchozí životní osudy první manželky Leopolda I. i obraz sociálního a symbolického prostoru, v němž Markéta Tereza žila. Stranou pozornosti neponechala ani reprezentační strategie císařského páru při velkolepých dvorských slavnostech během jejich manželství.

V českém prostředí však Markéta Tereza na svou biografii stále čeká. Tato historická postava zaujala dějepisce zejména díky svému manželskému svazku s Leopoldem I. Jiří Mikulec, jenž publikoval první českou monografii o synu Ferdinanda III., se jí zevrubněji dotkl v rámci kapitoly o rodinném životě tohoto barokního císaře.²⁰ Španělská infantka rovněž zaujala své místo v encyklopediích²¹ a pokusech o syntézu dějin Habsburků jako českých králů.²² Stejně tak nechybějí četné zmínky o mladé Španělce ve dvoudílné syntéze o Habsburcích Karla Vocolky a Lynne Hellerové. Oba autoři sledovali Habsburky v proměnách jejich životních cyklů, přiblížili soukromý i veřejný život potomků Rudolfa I. a jakousi společnou rodovou identitu. Také se zaměřili na reprezentaci habsburské dynastie, její zbožnost či výchovu.²³

Doposud nejsystematičtěji se osobou Markéty Terezy v českém prostředí zabýval Rostislav Smíšek. Ve svých studiích načrtl nejen cestu mladé infantky z Madridu do Vídně, ale také personální skladbu dvora císařovny. Z obsahového hlediska je však nejcennější nástin reflexe španělského doprovodu v očích soudobých pozorovatelů, zejména urozených jedinců z podunajské monarchie, a myšlení Leopolda I. Za využití moderního teoretického konceptu symbolické komunikace se také pokusil konstruovat myšlenkový obraz Leopolda I. a Markéty Terezy v symbolické řeči barokních performancí a dobových panegyrik.²⁴

¹⁹ Táž, *Giovanne d'anni ma vecchia di giudizio: la emperatriz Margarita en la Corte de Viena*, in: José Martínez Millán – Rubén González Cuerva (edd.), *La Dinastía de los Austria. Las relaciones entre la Monarquía Católica y el Imperio II*, Madrid 2011, s. 837 – 908.

²⁰ Jiří MIKULEC, *Leopold I. Život a vláda barokního Habsburka*, Praha 1997, s. 180 – 187.

²¹ Brigitte HAMANNOVÁ, *Habsburkové: životopisná encyklopedie*, Praha 1996, s. 272 – 274.

²² I. ČORNEJOVÁ – J. RAK – V. VLNAS, *Ve stínu tvých křídel*, s. 117.

²³ Karl VOCELKA – Lynne HELLER, *Soukromý svět Habsburků, Život a všední dny jednoho rodu*, Praha 2011; Titiž, *Život Habsburků, Kultura a mentalita jednoho rodu*, Praha 2012.

²⁴ Rostislav SMÍŠEK, *Důvěra nebo nenávisť? Obraz Španěla v korespondenci císaře Leopolda I. s knížetem Ferdinandem z Dietrichsteina*, Časopis Matice moravské 123, 2004, s. 47 – 76; Týž, *Leopold I., Markéta Tereza Španělská a Ferdinand z Dietrichsteina. Návštěva císařské rodiny v Mikulově roku 1672 jako prostředek symbolické komunikace*, in: Václav Bůžek – Jaroslav Dibelka (edd.), *Člověk a sociální skupina ve společnosti raného novověku*, České Budějovice 2007 (= Opera historica 12), s. 65 – 111; Týž, „*Quod genus hoc hominum*“: *Margarita Teresa de Austria y su corte española en los ojos de los observadores contemporáneos*, in: J. Martínez Millán – R. González Cuerva (edd.), *La Dinastía de los*

K zaplnění výše uvedeného „bílého místa“ v české historiografii by měla přispět také předkládaná bakalářská práce. První část se bude snažit přiblížit život Markéty Terezy Španělské a nastínit několikaletá složitá jednání o ruku španělské infantky a Leopolda I. mezi madridským a vídeňským dvorem v geopolitickém kontextu. Autor se také zaměří na utváření císařovna dvora, jenž ji doprovázel na cestě do metropole podunajské monarchie. Největší prostor však bude v práci věnován cestě španělské infantky z Madridu do Vídně. Autor se bude snažit nastínit průběh jejího putování, včetně nutných příprav provedených milánským místodržícím Luisem de Guzmán Ponce de León. Dále přiblíží barokní performance, kterých se Markéta Tereza během cesty osobně zúčastnila, jako bylo slavnostní vylovení ve Finale Ligure, triumfální vjezdy do jednotlivých měst milánského vévodství, slavnostní audience, divadelní představení či předávání darů. V závěrečné části se autor pokusí interpretovat tyto performance a zrekonstruovat obraz Markéty Terezy Španělské a Luise de Guzmán Ponce de León v očích autora analyzované písemnosti.²⁵

Z heuristického hlediska je předkládaná práce vystavěna především na obsahové analýze dobového tisku *Relacion diaria de la iornada de la Señora Emperatriz: desde que desembarcó en el Final, hasta que salió de Lombardia* od Josepha de Villarroell, jenž vyšel roku 1667 v Miláně.²⁶ Tento španělsky psaný deník cesty Markéty Terezy byl sestaven jedním z přímých účastníků zmiňované výpravy. Villarroell v jejím doprovodu putoval jen z Finale Ligure do Milána a dále na hranice s Benátskou republikou. Ve své relaci se však neváhal podrobně rozepsat o rozsáhlých přípravách v Milánském vévodství i o tom, co předcházelo vylovení ve Finale Ligure (ačkoliv jen stručně). Na přípravy dohlížel milánský místodržící Luis de Guzmán Ponce de León. Stranou pozornosti autor relace neoponechal ani doprovodné barokní slavnosti, které tvořily nedílnou součást cesty manželky Leopolda I. do metropole habsburského soustátí. Joseph de Villarroell dedikoval své dílo hraběti Bartolomeu Aresemu, jenž zastával úřad regenta v *Consejo Supremo de Italia* a prezidenta milánského senátu

Austria II, s. 909-952; Týž, *Střední Evropa a Španělsko v polovině 17. století. Markéta Tereza Španělská a její španělský hofštát očima soudobých pozorovatelů*, Český časopis historický 109, 2011, s. 397 – 431; Týž, *Jupiter nebo Apollon, Aurora nebo Minerva? Leopold I. a Markéta Tereza Španělská ve světle svatebních slavností*, Dějiny a současnost 36, 2014, č. 4, s. 19 – 22; Týž, *Deplua Charitum Aurora. Leopold I. a Markéta Tereza Španělská v symbolické řeči gratulačního spisu Sebastiana Glavinice k jejich sňatku roku 1666*, Listy filologické – Folia philologica 137, 2014, č. 1 – 2, s. 41 – 71; Týž, *Markéta Tereza Španělská*.

²⁵ Srov. následující odstavec.

²⁶ Joseph de VILLARROELL, *Relacion diaria de la iornada de la Señora Emperatriz: desde que desembarcó en el Final, hasta que salió de Lombardia*, Milano 1667.

(*Senado de Milán*). Relace vznikla z důvodu zachování popisu zmiňované cesty pro budoucí generace.²⁷ Bylo to jediné podrobné dílo k této tématice ve španělském jazyce, jež se dočkalo zveřejnění. Vydání deníku mělo pravděpodobně za cíl rovněž veřejně ukázat mimořádné organizační schopnosti milánského místodržícího Luise de Guzmán Ponce de León i celého úřednického aparátu Milánského vévodství.²⁸

Autor předkládané práce také neopoměl stranou pozornosti další italsky koncipované prameny soudobých účastníků výpravy. Jedním z nich byl prefekt milánského vévodského archivu Carlo Francesco Gorani, jenž ve druhém svazku svých pamětí den po dni komentoval průběh výpravy Markéty Terezy.²⁹ Jeho paměti zobrazují podstatné události z dějin Milánského vévodství mezi léty 1660 až 1689. Další významný pramen vznikl z pera dvorského historiografa císaře Leopolda I. Galeazza Gualda, hraběte di Priorato. Během svého života napsal několik historických pojednání. Z nich právě třísvazková *Historia di Leopoldo Cesare*, vydaná v roce 1670, tvoří jeden ze základních pramenů k poznání cesty Markéty Terezy Apeninským poloostrovem.³⁰ Rovněž napsal pojednání o historii Milána, ve kterém neváhal podrobně vylíčit slavnostní vjezd španělské infantky do města i její tamní pobyt.³¹

Při práci s deníkem o průběhu cesty španělské infantky do Vídně se autor předkládané práce musel vypořádat s mnoha obtížemi. Joseph de Villarroell se příliš nezabýval přesným zněním osobních jmen a geografických názvů užívaných na stánkách svého pojednání. Z tohoto důvodu bylo velmi obtížné a v některých případech zcela nemožné některé historické osobnosti nebo místa vůbec identifikovat. Zároveň autor deníku psal svou práci retrospektivně. Jelikož se o některých událostech zmiňuje jako jediný, je dnes již téměř nemožné ověřit, zda se tak opravdu stalo. Další problém představuje způsob datace během pobytu mladé císařovny v Miláně, zvláště pak triumfálního vjezdu do města. Podle jiného soudobého účastníka výpravy, vévody z Alburquerque, se slavnostní vjezd konal již 15. září.³² Tento termín pak přijímala i

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Blíže k tomu níže, kapitola Luis de Guzmán Ponce de León y Toledo.

²⁹ Carlo Francesco GORANI, *Libro 2.do di memorie delle cose correnti degne d'osservazione seguita sotto il Governo dell'Ecc.mo Signor Don Luigi de Guzman Ponce de Leon Governatore di Milano* (1666), Milano 1666.

³⁰ Galeazzo Gualdo PRIORATO, *Historia di Leopoldo Cesare, continente le cose più memorabili successe in Europa, dal 1656. sino al 1670. Descritta dal Co: Galeazzo Gualdo Priorator. Con le scritture, lettere, trattati, accordi, e capitulationi III*, Vienna 1674.

³¹ Týž, *Relatione della città e stato di Milano sotto il governo dell'eccellentissimo Sig. Don Luigi de Guzman*, Milano 1666.

³² C. FERNÁNDEZ DURO, *Don Francisco*, s. 455.

další literatura zabývající se cestou španělské infantky do Vídně.³³ Nicméně podle Josepha de Villarroell se konal až 25. září.³⁴ Stejně datum také uvedli další přímí účastníci vjezdu Galeazzo Gualdo Priorato³⁵ a Carlo Francesco Gorani.³⁶ Ačkoliv se jedná o rozdíl 10 dní, což by souviselo s rozdílem daným při přechodu z juliánského na gregoriánský kalendář v roce 1582, většina ostatních datací se již shoduje s údaji v písemnostech vévody z Alburquerque.

³³ Například A. RODRÍGUEZ VILLA, *Dos viajes*, s. 384; María de los ÁNGELES PÉREZ SAMPER, *Princesas en camino*, *Estudis: Revista de historia moderna* 39, 2013, s. 18.

³⁴ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 55.

³⁵ G. G. PRIORATO, *Historia*, s. 24.

³⁶ C. F. GORANI, *Libro*, s. 94.

Rakouští a španělští Habsburkové v 17. století

Rozvoji vzájemných styků mezi střední Evropou a Iberským poloostrovem podstatnou měrou napomohly časté sňatkové aliance mezi oběma hlavními větvemi habsburského rodu.³⁷ Ačkoliv se v 16. století rod rozdělil na dvě hlavní linie, nijak to nesnížilo jeho vliv na mezinárodní politickou situaci. Utváření obrazu jednotné dynastie napomáhaly právě časté sňatky mezi oběma větvemi i úzká spolupráce v zahraniční politice.³⁸ Během 16. a 17. století navíc patřily sňatky mezi madridským a vídeňským dvorem k nanejvýš vhodným nástrojům jak posílit politické i rodinné vztahy mezi oběma liniemi habsburského rodu. Opakované přechody manželek z obou zemí sloužily Habsburkům jako společná reprezentace vůči dalším evropským dynastiím, bránili tak svoji nadřazenost „na Starém kontinentě“.³⁹ Španělské království i podunajská monarchie tvořily zejména určitou hráz proti francouzské rozpínavosti a postupu protestantů.⁴⁰ Přesto teritoriální zájmy obou větví byly rozdílné a obavy ze španělské nadvlády několikrát znemožnily spojení Habsburků v dobách válek i míru této epochy.⁴¹

První takový sňatek představovala v roce 1548 svatba Maxmiliána II. s dcerou císaře Karla V. Marií.⁴² Druhý pak roku 1570, kdy si Filip II. vzal za ženu Annu, dceru Maxmiliána II.⁴³ O 28 let později se španělský král Filip III. oženil s arcikněžnou Markétou, dcerou Karla II. Štýrského.⁴⁴ Jejich dcera Marie Anna se naopak provdala v roce 1628 za císaře Ferdinanda III. Další manželské spojení mezi rakouskou a španělskou větví Habsburků představoval sňatek španělského krále Filipa IV. s Marií Annou roku 1649.⁴⁵ Poslední sňatkovou aliancí před vymřením španělské linie rodu 1. listopadu 1700 tvořilo manželství císaře Leopolda I. a Markéty Terezy, uzavřené v roce 1666.⁴⁶

³⁷ R. SMÍŠEK, *Důvěra*, s. 51.

³⁸ Václav BŮŽEK a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku. Struktury, identity, konflikty*, Praha 2010, s. 469.

³⁹ Beatrix BASTL – José Luis COLOMER, *Dos infantas españolas en la corte imperial*, in: José Luis Colomer – Amalia Descalzo (edd.), *Vestir a la española en las cortes europeas (siglos XVI y XVII) II*, Madrid 2014, s. 137.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² R. SMÍŠEK, *Střední Evropa*, s. 399.

⁴³ Týž, *Důvěra*, s. 51.

⁴⁴ M. NIETO NUÑO (ed.), *Diario*, s. XXVII.

⁴⁵ B. BASTL – J. L. COLOMER, *Dos infantas*, s. 140.

⁴⁶ R. SMÍŠEK, *Střední Evropa*, s. 399.

Právě s manželkami španělského původu, které se provdaly do Vídně, přicházel z Pyrenejského poloostrova i početný doprovod, jenž svou přítomností ovlivňoval politiku a pronikání hispánského světa do střední Evropy.⁴⁷ Vídeňský dvůr se totiž stal hlavním centrem španělského politického a kulturního vlivu ve středoevropském prostoru.⁴⁸

Záměr provdat infantku Marii Terezu, starší dceru španělského krále Filipa IV., za mužské potomky císaře Ferdinanda III., nejprve za Ferdinanda IV. a po jeho předčasné smrti 9. června 1654 za Leopolda I., se stal po podepsání vestfálského míru středobodem vzájemné diplomatické spolupráce mezi madridským a vídeňským dvorem.⁴⁹ Po nenadálém skonu jediného legitimního syna španělského krále Baltazara Karla (1629 – 1646) v říjnu roku 1646 se infantka Marie Tereza stala jedinou dědičkou španělského trůnu a s tím spojeného rozsáhlého impéria, „nad nímž nezapadalo slunce“.⁵⁰ Filip IV. se snažil, aby jeho dcera byla dědičkou trůnu po co nejkratší dobu, jen dokud nedomluví svůj další sňatek, ze kterého by vzešel jiný mužský potomek.⁵¹

Avšak ještě před smrtí španělského prince započala jednání o sňatku Baltazara Karla s dcerou Ferdinanda III., Marií Annou.⁵² Sňatek byl ujednán v červenci 1646.⁵³ Jak již bylo zmíněno výše, plánované manželství přerušila předčasná smrt španělského infanta. Proto císařský vyslanec v Madridu Francesco Antonio del Carretto, markýz de Grana, doporučil Filipu IV. arcikněžnu za manželku.⁵⁴ Dne 8. listopadu 1648 se slavily zasnuby a o pět dní později se Marie Anna vydala na cestu do Madridu,⁵⁵ kam dorazila 15. listopadu 1649.⁵⁶ Královskému páru se v průběhu jejich společného života narodilo

⁴⁷ Týž, *Důvěra*, s. 47 – 48.

⁴⁸ Týž, *Střední Evropa*, s. 400.

⁴⁹ Rocío MARTÍNEZ LÓPEZ, „La infanta se ha de casar con quien facilite la paz o disponga los medios para la guerra“. *Las negociaciones para la realización del matrimonio entre la infanta María Teresa y Leopoldo I (1654 – 1657)*, *Revista de Historia Moderna* 33, 2015, s. 80.

⁵⁰ Antonio ÁLVAREZ-OSSORIO ALVARIÑO, *La sacralización de la dinastía en el púlpito de la Capilla Real en tiempos de Carlos II*, *Criticón* 84 – 85, 2002, s. 326.

⁵¹ R. MARTÍNEZ LÓPEZ, „La infanta se ha de casar con quien facilite la paz o disponga los medios para la guerra“, s. 85.

⁵² G. TAYLOR, *The Little Infanta*, s. 14.

⁵³ R. MARTÍNEZ LÓPEZ, „La infanta se ha de casar con quien facilite la paz o disponga los medios para la guerra“, s. 84.

⁵⁴ Luis TERCERO CASADO, *La jornada de la reina Mariana de Austria a España: divergencias políticas y tensión protocolar en el seno de la Casa de Austria (1648 – 1649)*, *Hispania. Revista Española de Historia* 71, 2011, s. 642.

⁵⁵ W. R. de VILLA-URRUTIA, *Relaciones*, s. 58.

⁵⁶ L. TERCERO CASADO, *La jornada*, s. 640. Srov. W. R. de VILLA-URRUTIA, *Relaciones*, s. 58.

dohromady pět potomků, z nichž se dospělého věku dožili jen dva, Markéta Tereza a Karel.⁵⁷

Úmysl oženit arciknížete Ferdinanda IV. s infantkou Marií Terezou nabyl po smrti španělského prince Baltazara Karla ještě většího významu. Císař si chtěl pojistit případné španělské dědictví a zlepšit vzájemné vztahy mezi oběma větvemi rodu, které se zhoršily po podepsání vestfálského míru.⁵⁸ Jeho výsledek znamenal významný pokles habsburské moci v Evropě.⁵⁹ Podunajská monarchie uzavřela mír s Francií bez toho, aby zahrnula do jednání i Španělsko.⁶⁰ Od této doby již zájmy a cíle císaře a španělského krále nebyly totožné. Španělská monarchie opustila myšlenku *Pax austriaca*.⁶¹

Ani v následujících letech Filip IV. stále nebyl schopen zplodit mužského potomka. Infantka Marie Tereza již naopak dosáhla vhodného věku pro sňatek. Proto se její otec rozhodl roku 1654 dceru provdat a zajistit budoucnost své monarchie.⁶² Náhlá smrt Ferdinanda IV. 9. června 1654 utvrdila Filipa IV. v jeho stanovisku o uzavření dceřina sňatku s následníkem císařského trůnu. Navíc chtěl, aby španělský trůn setrval v držení habsburského rodu. Proto sdělil v dubnu 1655 španělskému vyslanci ve Vídni Franciscu de Moura Corterreal y Melo, markýzi de Castel-Rodrigo, záměr provdat infantku Marii Terezu za svého synovce arciknížete Leopolda. Španělský král však požadoval, aby se mladší syn Ferdinanda III. neucházel o císařský trůn⁶³ a místo sebe doporučil svého strýce arciknížete Leopolda Viléma.⁶⁴ Arcikníže Leopold by se tak mohl oženit s Marií Terezou, avšak musel by pobývat v Madridu. Ferdinandovi III. se tato varianta příliš nezamlouvala, protože by znamenala oddělení jeho přímého dědice od podunajských teritorií.⁶⁵

Na konci roku 1655 byl poslán do Vídně Gaspar de Teves y Tello de Guzmán, markýz de la Fuente, aby domluvil sňatek Marie Terezy s Leopoldem a přesvědčil

⁵⁷ B. HAMANNOVÁ, *Habsburkové*, s. 272 – 274.

⁵⁸ R. MARTÍNEZ LÓPEZ, „*La infanta se ha de casar con quien facilite la paz o disponga los medios para la guerra*“, s. 86.

⁵⁹ J. MIKULEC, *Leopold*, s. 49.

⁶⁰ Robert A. STRADLING, *A Spanish Statesman of Appeasement: Medina de las Torres and Spanish Policy, 1639 – 1670*, *The Historical Journal* 19, 1976, s. 17.

⁶¹ Pavel MAREK, *La Embajada Española en la corte imperial (1558 – 1641). Figuras de los embajadores y estrategias clientelares*, Praha 2013, s. 138 – 139.

⁶² R. MARTÍNEZ LÓPEZ, „*La infanta se ha de casar con quien facilite la paz o disponga los medios para la guerra*“, s. 88.

⁶³ W. R. de VILLA-URRUTIA, *Relaciones*, s. 62.

⁶⁴ R. MARTÍNEZ LÓPEZ, „*La infanta se ha de casar con quien facilite la paz o disponga los medios para la guerra*“, s. 90.

⁶⁵ Tamtéž, s. 93.

Ferdinanda III. k vyslání Leopolda do Madridu. V opačném případě by Filip IV. provdal svou dceru za francouzského krále.⁶⁶ Vyslanec však nedosáhl stanoveného cíle a smrt Ferdinanda III. 2. dubna 1657 započatá jednání přerušila.⁶⁷ V témže roce španělský král změnil svůj názor na císařskou volbu a začal upřednostňovat Leopolda před jeho strýcem Leopoldem Vilémem. Za Filipovou změnou postoj stálo těhotenství jeho manželky Marie Anny a narození mužského potomka Filipa Prospera.⁶⁸ Jelikož Marie Tereza již nebyla dědičkou Španělského království, mohla odcestovat do Vídně.⁶⁹

Následujícího roku byl Leopold I. zvolen císařem.⁷⁰ Filip IV. mu však stále nedal jasnou odpověď ohledně svatby se svou dcerou. Rovněž poslal diplomata Antonia Pimentela do Francie sjednat mírové podmínky a přijmout nabídku sňatku své dcery s francouzským králem.⁷¹ Roku 1659 byl podepsán Pyrenejský mír mezi Španělskem a Francií. Filip IV. jako záruku příměří musel provdat svoji starší dceru Marii Terezu za Ludvíka XIV.⁷² Marie Tereza se sice vzdala svých nároků na španělský trůn, protože však Španělé její věno nikdy nezaplatili, Francie toto zřeknutí se zpochybnila.⁷³ Jelikož Leopold I. ani jeho dvůr o tomto sňatku nevěděl nic, dokud se neuskutečnil, byl jím vnímán jako zrada společných rodových zájmů.⁷⁴ Španělský král, aby si nezneřáčil rakouské Habsburky, nabídl Leopoldovi I. za ženu svoji druhou dceru Markétu Terezu.⁷⁵

Markéta Tereza Španělská

Markéta Marie Tereza se narodila 12. července 1651 v Madridu španělskému králi Filipu IV. a jeho druhé ženě Marii Anně. Jméno Markéta jí bylo dáno po babičce

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Rostislav SMÍŠEK, *Císařský dvůr v polovině 17. století očima nejvyššího hofmistra arciknížete Leopolda Viléma. Deník Jana Adolfa ze Schwarzenberku z roku 1657*, Folia historica bohemia 27, 2012, č. 2, s. 281.

⁶⁸ W. R. de VILLA-URRUTIA, *Relaciones*, s. 63.

⁶⁹ G. TAYLOR, *The Little Infanta*, s. 44.

⁷⁰ K tomu více Jiří KUBEŠ, *Trnitá cesta Leopolda I. za říšskou korunou (1657 – 1658). Volby a korunovace ve Svaté říši římské v raném novověku*, České Budějovice 2009.

⁷¹ Luis TERCERO CASADO, *A fluctuating ascendancy: The "Spanish Party" at the Imperial Court Of Vienna (1631 – 1659)*, Revista Librosdelacorte.es, Monográfico 2, 2015, č. 7, s. 54 – 67.

⁷² Félix LABRADOR ARROYO, *La organización de la Casa de Margarita Teresa de Austria para su jornada al Imperio (1666)*, in: José Martínez Millán – María Paula Marçal Lourenço (edd.) *Las Relaciones Discretas entre las Monarquías Hispana y Portuguesa: Las casas de las Reinas (siglos XV – XIX) II*, Madrid 2008, s. 1221.

⁷³ B. HAMANNOVÁ, *Habsburkové*, s. 240.

⁷⁴ F. LABRADOR ARROYO, *La organización*, s. 1221.

⁷⁵ R. SMÍŠEK, *Důvěra*, s. 52.

Markétě, choti Filipa III. Jméno Marie získala po babičce z matčiny strany, Marii Anně, manželce Ferdinanda III.⁷⁶ Malá infantka vyrůstala v královském paláci Alcázaru v Madridu.⁷⁷ Již od raného dětství Markéta Tereza trpěla častými nemocemi. Proto se jí otec snažil zajistit co největší bezpečí a ochránit ji před dalšími onemocněními. Mimo zdravé životosprávy a jedinečně upravených pokojů⁷⁸ jí byli přiděleni také dvorní trpaslíci, kteří měli Markétu Terezu udržovat šťastnou a veselou.⁷⁹ Od roku 1654 začala přijímat oficiální návštěvy, dostávat dary a stýkat se svými vrstevníky.⁸⁰ Učila se také číst a psát.⁸¹ Již v prosinci roku 1656 se objevila na malbě Diega Velázqueze, na slavném obraze *Las Meninas*.⁸²

Infantčina výchova směřovala k jedinému cíli, a to provdat se za zahraničního vládce. Kdyby se však žádný z bratrů nedožil dospělého věku, mohla zdědit španělský královský trůn.⁸³ Hlavní náplní výchovy Markéty Terezy se stalo tancování, nošení rób, múzická umění, cvičení, lov, navštěvování klášterů a uctívání svátosti oltářní.⁸⁴ Na druhou stranu výuce psaní a čtení nebyla věnována taková pozornost.⁸⁵

Od roku 1660 se infantka stala drahocným klenotem španělské politiky, jelikož mohla spojit obě větve Habsburků. Markétin sňatek se jevil velmi důležitý pro budoucnost habsburské monarchie.⁸⁶ Podle Filipa IV. Markéta Tereza představovala hlavní kandidátku na španělský trůn, pokud by zemřel jediný legitimní mužský potomek Karel II. Uskutečnění sňatku mezi Markétou a Leopoldem trpělo během vlády Filipa IV. mnoha zpožděními. Navíc se výsledek jednání nezdál nikdy jistý a nebyl brán Madridem jako nevyhnutelný. Markéta se také údajně mohla vdát za anglického krále

⁷⁶ L. OLIVÁN SANTALIESTRA, „*My sister is growing up very healthy and beautiful, she loves me*”, s. 174.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Tamtéž, s. 175.

⁷⁹ G. TAYLOR, *The Little Infanta*, s. 22.

⁸⁰ L. OLIVÁN SANTALIESTRA, „*My sister is growing up very healthy and beautiful, she loves me*”, s. 175 – 177.

⁸¹ Tamtéž, s. 179.

⁸² G. TAYLOR, *The Little Infanta*, s. 26 – 29. O tom více také Mercedes LLORENTE, *Portraits of Children at the Court in the Seventeenth Century: The Infanta Margarita and the Young King Carlos II.*, Bulletin for Spanish and Portuguese Historical Studies 35, 2010, s. 30 – 47.

⁸³ L. OLIVÁN SANTALIESTRA, „*My sister is growing up very healthy and beautiful, she loves me*”, s. 183.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Díla některých moralistů 16. století zrazovala ženy od toho, aby se věnovaly psaní. V. BŮŽEK a kol., *Společnost*, s. 266. K výchově habsburských panovníků a panovnic více K. VOCELKA – L. HELLER, *Soukromý svět*, s. 47 – 70.

⁸⁶ A. ÁLVAREZ-OSSORIO ALVARIÑO, *La sacralización*, s. 317.

Karla II.⁸⁷ Dlouholeté jednání bylo nakonec ukončeno svatbou v zastoupení vévodou Medina de las Torres 25. dubna 1666 v Madridu.⁸⁸ Markéta Tereza i s celým svým dvorem opustila Madrid 28. dubna a vydala se do Vídně,⁸⁹ kam dorazila 5. prosince.⁹⁰

Markéta Tereza pocházela z manželství příbuzných, strýce a neteře, byla zároveň Leopoldovou sestřenicí i neteří. Později v manželství ho také důvěrně oslovovala „strýčku“.⁹¹ Manželé spolu v soukromí hovořili španělsky, u dvora pak italsky. Císařovna němčinu ovládala jen povrchně,⁹² ačkoliv se ji učila již ve Španělsku.⁹³ Císař Leopold I. dal během několikaměsíčních svatebních slavností uvést v lednu 1667 slavný koňský balet „*La contesa dell’Aria e dell’Acqua*“⁹⁴ a roku 1668 k Markétiným sedmnáctým narozeninám uvedl operu „*Il pomo d’oro*“ od Marka Antonia Cestiho.⁹⁵ Ta se stala nejvýznamnější hudebně dramatickou událostí Vídně v 17. století.⁹⁶ V letech 1669 a 1670 se kvůli svému bigotnímu katolickému vyznání zapříčinila o vyhnání Židů z Vídně a z bývalého židovského města vznikla městská čtvrť Leopoldstadt.⁹⁷

Po nástupu na trůn se stalo její hlavní povinností zajištění potomstva. Během šestiletého manželství s Leopoldem se císařskému páru narodily čtyři děti.⁹⁸ Dospělosti se dožila jen Marie Antonie, která přišla na svět 18. ledna 1669.⁹⁹ Mimo to Markéta Tereza dvakrát potratila, poprvé v srpnu 1670 a podruhé pak v březnu 1671. Její tělo bylo příliš slabé na to, aby zvládalo častá těhotenství. Proto zemřela předčasně ve věku 21 let 12. března 1673 na katarální horečku a následek těžkého porodu.¹⁰⁰

⁸⁷ L. OLIVÁN SANTALIESTRA, *Mariana de Austria*, s. 291 – 292.

⁸⁸ F. LABRADOR ARROYO, *La organización*, s. 1225.

⁸⁹ A. RODRÍGUEZ VILLA, *Dos viajes*, s. 377.

⁹⁰ L. OLIVÁN SANTALIESTRA, *Giovanna d’anni*, s. 862 – 863.

⁹¹ B. HAMANNOVÁ, *Habsburkové*, s. 323.

⁹² Tamtéž, s. 324.

⁹³ M. NIETO NUÑO (ed.), *Diario*, s. 167.

⁹⁴ Dobromila BRICHTOVÁ, *Barokní slavnosti Habsburků ve svědeckých dietrichsteinské sbírky grafiky*, RegioM: Sborník Regionálního muzea v Mikulově, 2009, s. 123.

⁹⁵ K tomu více Esther MERINO, *Los diseños escenográficos de Burnacini para Il Pomo d’Oro de Cesti y Sbarra*, en *la Biblioteca Nacional de Madrid*, *Anales de Historia del Arte* 18, 2008, s. 141 – 166.

⁹⁶ B. HAMANNOVÁ, *Habsburkové*, s. 324.

⁹⁷ B. BASTL – J. L. COLOMER, *Dos infantas*, s. 138. K tomu podrobněji také Ivo CERMAN, *Anti-Jewish Superstitions and the Expulsion of the Jews from Vienna in 1670*, *Judaica Bohemiae* 36, 2000, s. 5 – 33.

⁹⁸ Prvorozený Ferdinand Václav se narodil v září 1667 a následujícího roku zemřel, Jan Leopold se narodil i zemřel ve stejný den, 20. února 1670. Marie Anna Antonie se narodila i zemřela roku 1672. W. R. de VILLA-URRUTIA, *Relaciones*, s. 84 – 85, pozn. č. 1

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ Tamtéž.

Sňatek Leopolda I. a Markéty Terezy Španělské

Sňatek císaře Leopolda I. a infantky Markéty Terezy Španělské byl pro habsburský rod velmi důležitý, neboť se v druhé polovině 17. století dostal do obtížné situace. Španělský král Filip IV. ani Leopold I. dosud nedokázali zplodit legitimní mužské potomky, jež by převzali vládu ve španělské i podunajské monarchii.¹⁰¹ Navíc ani představitelům vedlejších větví habsburského rodu, arciknížatům Ferdinandu Karlovi a Zikmundu Františkovi, se doposud nepodařilo zajistit pokračování rodu v mužské linii.¹⁰² Nedostatek mužských potomků nebyl ani tak způsoben vysokou dětskou úmrtností nebo degenerací z častých příbuzenských sňatků, nýbrž spíše dosavadní rodovou sňatkovou strategií. Druhození synové panovníků bývali předurčení k duchovní kariéře, což mělo zamezit případným vnitřním konfliktům a rozdrobení rodové moci.¹⁰³

Sňatek mezi římsko-německým císařem a španělskou infantkou měl zajistit zákonného dědice, který by mohl v případě nutnosti opět spojit španělskou i rakouskou linii rodu v jedinou.¹⁰⁴ Tento sňatek hrál proto nesmírně důležitou politickou roli. Markéta Tereza by sice Leopoldovi nezajistila následnictví na španělský trůn, nicméně jejich potomkům ano.¹⁰⁵ Pokud by s osobou španělského krále Filipa IV. vymřela španělská linie rodu, získal by Leopold I. na úkor francouzského krále Ludvíka XIV. ohromné dědictví.¹⁰⁶

Nové kontakty na možné spojení obou větví habsburského rodu a zlepšení vzájemných vztahů začaly v létě roku 1659.¹⁰⁷ Jednání o sňatku ztěžovaly od samého začátku intriky na madridském královském dvoře.¹⁰⁸ Vystupovala zde profrancouzsky orientovaná skupina dvořanů v čele s Gasparem de Bracamonte y Guzmán, hrabětem Peñarandou a markýzem de la Fuente, jíž se dařilo všemožnými způsoby oddalovat jak sňatek, tak později také odjezd mladé infantky do střední Evropy. Leopold I. souhlasil se sňatkem s Markétou Terezou až o tři roky později.¹⁰⁹ Císař následně v říjnu 1662

¹⁰¹ R. SMÍŠEK, *Střední Evropa*, s. 400.

¹⁰² Týž, *Císařský dvůr v polovině 17. století*, s. 281.

¹⁰³ Štěpán VÁCHA – Irena VESELÁ – Vít VLNAS – Petra VOKÁČOVÁ, *Karel VI. a Alžběta Kristýna: Česká korunovace 1723*, Praha – Litomyšl 2009, s. 30.

¹⁰⁴ V. BŮŽEK a kol., *Společnost*, s. 466.

¹⁰⁵ K. VOCELKA – L. HELLER, *Soukromý svět*, s. 192.

¹⁰⁶ R. SMÍŠEK, *Střední Evropa*, s. 403.

¹⁰⁷ F. LABRADOR ARROYO, *La organización*, s. 1221.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ Tamtéž.

vyslal Františka Eusebia, hraběte z Pöttingu, jako vyslance do metropole Španělského království, aby pokročil v jednáních. V Madridu pro toto spojení získal Ramira Núñez de Guzmán, vévodu Medinu de las Torres,¹¹⁰ vůdčí osobu prorakouské strany.¹¹¹

Císařský vyslanec nakonec dosáhl toho, že se 6. dubna 1663 veřejně oznámilo již dlouho plánované zasnoubení. Markétě Tereze v té době bylo 12 let.¹¹² Dne 18. prosince 1663 byla podepsána svatební smlouva v přítomnosti císařského vyslance, vévody Mediny de las Torres, Antonia Sancho Dávila y Toledo Colonna, markýze de Velady, Francisca de Orozco y Ribera, Blasca de Loyola a dalších svědků.¹¹³ Samotné přípravy sňatku účinně ovlivňovaly mocenské kliky na madridském dvoře, ekonomické obtíže Španělského království a mezinárodní situace, zvláště válka s Portugalskem. Jednání příliš nepomáhala ani skutečnost, že pozice španělského vyslance ve Vídni zůstala mezi léty 1662 až 1666 neobsazena. Dělo se tak v důsledku špatného zdravotního stavu Francisca Fausto Fernández de Cabrera y Bobadilla, hraběte de Chinchón, osoby navržené na tento úřad.¹¹⁴

Hrabě z Pöttingu také usiloval o podporu královny Marie Anny, aby cestu i složení dvora, jenž bude císařovnu doprovázet, co nejvíce uspišila. Z tohoto důvodu se opakovaně s královnou setkal, aby s ní osobně hovořil o stávajících problémech.¹¹⁵ Od března roku 1664 ztěžoval jednání také královnin zpovědník Jan Eberhard Neidhart.¹¹⁶ Ten se postavil jak proti císařskému vyslanci, tak proti vévodovi Medina de las Torres a mařil veškeré snahy prorakouské strany. Díky němu se odjezd Markéty Terezy do Vídně prozatím odsunul na neurčito. Pater Neidhart nabyl ještě většího vlivu, když získal u dvora nového mocného spojence Gaspara de Bracamonte y Guzmán, hraběte Peñarandu.¹¹⁷

Na podzim roku 1664 rozzlobený císař v dopise hraběti z Pöttingu vyjádřil svou velkou nedůvěru ve „španělské pány“. Také ho upozornil, že nechtěl být jako Jakob,

¹¹⁰ K této osobě více R. A. STRADLING, *A Spanish Statesman*, s. 1 – 31.

¹¹¹ Tamtéž, s. 17.

¹¹² F. LABRADOR ARROYO, *La organización*, s. 1221 – 1222.

¹¹³ Tamtéž, s. 1222.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ K tomu více M. NIETO NUÑO (ed.), *Diario*, s. 7 – 77.

¹¹⁶ Tento německý jezuita připlul na Pyrenejský poloostrov spolu s královnou Marií Annou roku 1649. K této osobě více Ivo CERMAN, *Raimundo Montecuccoli a 'válečná strana' na dvoře Leopolda I.*, *Historie a vojenství* 51, 2002, s. 568 – 603; Julián J. LOZANO NAVARRO, *Valido defenestrado, embajador despreciado. Algunas reflexiones sobre la deslegitimación política en torno al cardenal Juan Everardo Nithard*, *Krypton. Identità, potere, rappresentazioni* 2, 2013, s. 19 – 31.

¹¹⁷ F. LABRADOR ARROYO, *La organización*, s. 1223.

který čekal na svoji Ráchel celých 14 let.¹¹⁸ Aby císař podpořil urychlení příprav i samotný odjezd Markéty Terezy, vyslal do Madridu jednoho ze svých nejzkušenějších diplomatů, Františka Pavla Lisolu, který tam dorazil v dubnu následujícího roku.¹¹⁹ Leopoldův tlak na Filipa IV. způsobil, že španělský král nakonec stanovil odjezd infantky na duben 1665,¹²⁰ jenž se později opět odložil.¹²¹ Začátkem roku 1665 byly vybrány také hlavní osoby pověřené přípravou cesty. Staly se jimi Luis de Aragón y Fernández de Córdoba, vévoda de Cardona a kardinál Girolamo Colonna.¹²²

Leopold naléhal na příjezd Markéty Terezy do Vídně, ale Filip to odmítal kvůli nízkému věku infantky a jejímu špatnému zdravotnímu stavu.¹²³ V roce 1665 byl určen konečný termín Markétina odjezdu, a to na 10. října.¹²⁴ Všechna jednání však narušila smrt španělského krále Filipa IV. 17. září 1665.¹²⁵ Po této tragické události se v Madridu rozhořel lýtý mocenský boj mezi hlavními skupinami dvořanů, profrancouzskou, vedenou hrabětem Peñarandou a otcem Neidhartem, a prorakouskou v čele s vévodou Medina de las Torres.¹²⁶ Jan Eberhard Neidhart začal bránit v přístupu císařských vyslanců ke královně a prostředky určené k financování budoucího infantčina dvora použil k jiným účelům. Díky zásahu Marii Anny, jež se ujala moci ve Španělském království jako královna regentka, byl odjezd nakonec naplánován na únor a později na březen 1666.¹²⁷

Dne 22. listopadu 1665 předal španělské infantce svatební dar císařem vyslaný Ferdinand Bonaventura z Harrachu.¹²⁸ Se zmiňovaným šlechticem rovněž přijel do Madridu vlámský malíř Gerarden van Schloss.¹²⁹ Ten měl za úkol portrétovat infantku Markétu Terezu tak, jak si to Leopold přál, a poté mu své obrazy poslat.¹³⁰ Svatba v zastoupení „*per procuram*“ se konala v Madridu o Velikonocích 25. dubna 1666.

¹¹⁸ M. NIETO NUÑO (ed.), *Diario*, s. 76, pozn. č. 161.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 99.

¹²⁰ Tamtéž, s. 76, pozn. č. 161

¹²¹ F. LABRADOR ARROYO, *La organización*, s. 1224.

¹²² M. NIETO NUÑO (ed.), *Diario*, s. 86, pozn. č. 167.

¹²³ L. OLIVÁN SANTALIESTRA, *Mariana de Austria*, s. 293.

¹²⁴ M. NIETO NUÑO (ed.), *Diario*, s. 134.

¹²⁵ Valeriano SÁNCHEZ RAMOS, *El poder de una mujer en la Corte: la V marquesa de los Vélez y los últimos Fajardo (segunda mitad del s. XVII)*, *Revista velezana* 25, 2006, s. 38.

¹²⁶ F. LABRADOR ARROYO, *La organización*, s. 1226.

¹²⁷ M. NIETO NUÑO (ed.), *Diario*, s. 177.

¹²⁸ K tomu více M. NIETO NUÑO (ed.), *Diario*, s. 152 – 153.

¹²⁹ Gerardo Du Château. Friedrich POLLEROS, *Entre "majestas" y "modestas": sobre la representación del emperador Leopoldo I*, in: Fernando Checa Cremades (ed.), *Cortes del Barroco. De Bernini y Velázquez a Luca Giordano*, Madrid 2003, s. 151.

¹³⁰ W. R. de VILLA-URRUTIA, *Relaciones*, s. 47 – 48.

Leopolda při obřadu, jenž vedl kardinál Girolamo Colonna, zastupoval vévoda Medina de las Torres.¹³¹ Poté císařovna políbila ruku své matce. Chtěla ji políbit také svému bratrovi, králi Karlu II., ten to však nedopustil, jelikož se jako král nacházel v pomyslné hierarchii panovníků níže než císařovna. Nakonec František Eusebius z Pöttingu předal Markétě Tereze dopis od jejího manžela a políbil jí ruku.¹³²

¹³¹ L. OLIVÁN SANTALIESTRA, *Giovane d'anni*, s. 856.

¹³² Tamtéž.

Přípravy k odjezdu

Utváření císařovna dvora

Španělská koruna musela v obtížné ekonomické situaci způsobené válkou s Portugalskem vydat ohromnou částku, aby vytvořila dvůr i doprovod hodný dcery španělského krále a současně císařovny.¹³³ Filip IV. ustanovil zvláštní komisi „*Junta Particular*“, která byla zodpovědná za sestavení dvora a doprovodu císařovny z Madridu do Rovereta, kde si ji měli převzít pověřeni císařští úředníci. Rada si vzala za vzor dvůr a doprovod, jenž doprovázel císařovnu Marii z Madridu do Vídně v letech 1629 – 1631.¹³⁴ Tento „širší“ cestovní doprovod představovalo podle dochovaných pramenů 282 osob.¹³⁵ Tvořily ho zejména osoby pocházející ze Španělského království. Tito jedinci se starali především o pohodlí a bezpečí mladé císařovny.¹³⁶

Poté, co Markéta Tereza dorazila i s celým doprovodem do italského Rovereta, jež se nacházelo na hranicích podunajské monarchie, došlo k jeho zásadní personální proměně. Naprostá většina španělského služebnictva již dále do Vídně nepokračovala. Vydala se na zpáteční cestu do Madridu.¹³⁷ S císařovnou zůstal jen užší dvůr, čítající 43 osob, Leopoldem I. označován jako „španělský hofštát“.¹³⁸

Jak Leopold I., tak Filip IV. měli rozdílnou představu o tom, kdo by měl být součástí dvora mladé infantky. Leopold I. chtěl mít především kontrolu nad osobami, jež zůstanou s jeho ženou na císařském dvoře. Tím chtěl předejít problémům z minulosti a případnému konfliktnímu soužití vídeňské společnosti s lidmi původem z Pyrenejského poloostrova.¹³⁹ Znepokojovala ho zejména ženská část doprovodu. Sám zdůrazňoval, aby pocházela z nejurozenějších španělských rodů. V opačném případě by se stala předmětem pohrdavého chování místních urozených dam.¹⁴⁰ Leopold I. si navíc chtěl vymoci právo, že v případě smrti některého ze španělských dvořanů jeho místo

¹³³ F. LABRADOR ARROYO, *La organización*, s. 1226.

¹³⁴ Tamtéž, s. 1227.

¹³⁵ R. SMÍŠEK, *Střední Evropa*, s. 407.

¹³⁶ Týž, *Leopold I.*, s. 88.

¹³⁷ Týž, *Důvěra*, s. 57.

¹³⁸ Týž, *Střední Evropa*, s. 408.

¹³⁹ Týž, *Důvěra*, s. 55.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 55 – 56.

nebude obsazeno osobou z Iberského poloostrova.¹⁴¹ Naopak Madrid si chtěl zachovat nezávislost ve volbě doprovodu.¹⁴²

Důležitým se stalo jmenování úřadu nejvyššího hofmistra (*mayordomo mayor*) a hofmistryně (*camarera mayor*) císařovny, jelikož se jednalo o nejvýznamnější místa u dvora.¹⁴³ Proto ohledně jejich jmenování probíhaly spory. Filip IV. požadoval, aby úřad nejvyššího hofmistra zastával španělský vyslanec u vídeňského dvora,¹⁴⁴ naopak Leopold I. chtěl jmenovat osobu ze svých dědičných zemí. Nakonec španělský král ustoupil a zvolen byl Ferdinand z Ditrichštejna,¹⁴⁵ zemský hejtman Markrabství moravského.¹⁴⁶

Nejvyšší hofmistryní byla v červnu 1665 po delších sporech ustanovena hraběnka de Benavente,¹⁴⁷ která však před odjezdem z Dénie 11. července 1666 zemřela.¹⁴⁸ Poté byla na její místo jmenována její rivalka z předchozí volby, Margarita Teresa de Eril. Jelikož se však hraběnka de Eril v době svého jmenování nacházela v Madridu a celý doprovod již v Dénii, ujala se dočasně vedení ženské části dvora Ana Rosalía Fernández de la Cueva y Díez de Aux, manželka vévody z Alburquerque. Margarita Teresa de Eril se připojila k doprovodu až v Roveretu, kde vévodkyni nahradila.¹⁴⁹

Osobou pověřenou dohledem nad dopravou císařovny do střední Evropy byl jmenován Francisco Fernández de la Cueva y Enríquez de Cabrera, vévoda z Alburquerque, nově ustanovený španělský místokrál na Sicílii. Nahradil tak stárnoucího Luise de Aragón y Fernández de Córdoba, vévodu de Cardona.¹⁵⁰ Španělskou infantku měl doprovázet rovněž papežský legát kardinál Girolamo Colonna.¹⁵¹ Pro Leopolda I. hrálo důležitou roli místo zpovědníka jako duchovního rádce Markéty Terezy.¹⁵² Vídeň na toto místo chtěla jmenovat jezuitu, otce Cadellu, který se nacházel v Madridu. Jeho volbě však zabránil odpor španělského dvora, jenž

¹⁴¹ Tamtéž, s. 55.

¹⁴² F. LABRADOR ARROYO, *La organización*, s. 1228.

¹⁴³ R. SMÍŠEK, *Důvěra*, s. 55.

¹⁴⁴ L. OLIVÁN SANTALIESTRA, *Giovanna d'anni*, s. 858.

¹⁴⁵ Tamtéž. K volbě nejvyššího hofmistra více Rostislav SMÍŠEK, *Císařský dvůr a dvorská kariéra Ditrichštejnů a Schwarzenberků za vlády Leopolda I.*, České Budějovice 2009, s. 268 – 276.

¹⁴⁶ R. SMÍŠEK, *Střední Evropa*, s. 410.

¹⁴⁷ M. NIETO NUÑO (ed.), *Diario*, s. 115 – 116, pozn. č. 215.

¹⁴⁸ W. R. de VILLA-URRUTIA, *Relaciones*, s. 88.

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ M. NIETO NUÑO (ed.), *Diario*, s. 133.

¹⁵¹ F. LABRADOR ARROYO, *La organización*, s. 1229.

¹⁵² Tamtéž.

odmítal v císařovnině doprovodu cizince a jezuitu.¹⁵³ Nakonec byl určen františkánský mnich Juan de Molino y Navarrete.¹⁵⁴

Další významný úřad „*señora de honor*“¹⁵⁵ získala Antonia de Mendoza y Castro, markýza de Lanzarote. Leonor Fajardo de Roda zastávala funkci „*señora de honor a guarda mayor*“. Její dcera Catalina de Cardona byla jmenována dvorní dámou. Úřad „*damas*“ získaly Ana María de Toledo, Melchora de Zapata a Cristina de Monroy. Navíc byli zvoleni majordomové na císařovninu cestu, a to markýz de la Guardia, markýz de Povar a Pedro Antonio Ramón Folch de Cardona de Aragón y de Córdoba.¹⁵⁶ V březnu roku 1666 se shromáždil jízdní doprovod čítající 256 mul, 548 mezků a 36 kočárů a vozů, které tvořily doprovod mladé infantky z Madridu do Dénie.¹⁵⁷

Trasa a itinerář cesty

Trasa cesty Markéty Terezy do střední Evropy byla naplánována podle stejného itineráře, který absolvovala arcikněžna a budoucí manželka Filipa IV. Marie Anna z Vídně do Madridu roku 1649. Jednotlivé destinace navrhl v letech 1647 – 1648 španělské straně císař Ferdinand III.¹⁵⁸ Někdejší nepokoje v Neapolsku a boje Benátské republiky s Osmanskou říší o Krétu však ohrožovaly bezpečnost královnina doprovodu. Potomek Ferdinanda II. si navíc přál, aby cesta vedla přes Milán. Madrid chtěl naopak zamezit plavbě podél francouzského pobřeží, což by znamenalo požádat Janovskou republiku o galéry na ochranu.¹⁵⁹ Nakonec se Filip IV. rozhodl pro variantu navrženou Vídní, tedy jet z rakouských zemí přes říšská teritoria až do ligurského přístavu Finale Ligure. Tato cesta se mu zdála nejbezpečnější.¹⁶⁰

Habsburské princezny putovaly z Vídně do Madridu a naopak téměř pokaždé stejnou cestou. Vyrazily z metropole podunajské monarchie a dále pokračovaly přes rakouské země, Štýrsko a Korutany, Milán, Pávii a Janov. Zde se nalodily na galéry a

¹⁵³ M. NIETO NUÑO (ed.), *Diario*, s. 101, pozn. č. 191.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 141, pozn. č. 249.

¹⁵⁵ Je možné se setkat i s variantou „*dueña de honor*“. Tento úřad příslušel ženám u dvora, jež zastávaly nižší postavení než dámy „*Damas*“. <http://dle.rae.es/?id=XcBNzxH> (Výkladový slovník Rae.es).

¹⁵⁶ F. LABRADOR ARROYO, *La organización*, s. 1229.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 1234 – 35.

¹⁵⁸ L. TERCERO CASADO, *La jornada*, s. 643.

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 644.

pluly přes Lví záliv k Valencijskému království.¹⁶¹ Právě arcikněžna Marie Anna se jako první příslušnice habsburského rodu nalodila v malém přístavu Finale Ligure, jenž patřil pod Španělskou korunu. Svou polohou představoval strategickou spojnici mezi Pyrenejským poloostrovem a Milánským vévodstvím.¹⁶²

Stejnou trasu také hodlal využít španělský královský dvůr na cestě Markéty Terezy do Vídně roku 1666. První samostatná jednání o přesné podobě putování započala již roku 1664, kdy se v královském paláci Alcázaru sešli František Eusebius z Pöttingu s Filipem IV., aby pohovořili o cestě Markéty Terezy. V následujících letech se císařský vyslanec rovněž setkal s vévodou Medina de la Torres a královnou Marií Annou.¹⁶³

Markéta Tereza putovala z Madridu do Dénie, přístavu nacházejícího se ve Valencijském království. Tento přístav využila i její matka Marie Anna.¹⁶⁴ Původně se uvažovalo o nalodění v Katalánsku, ale tamní nejistá atmosféra způsobená předchozí katalánskou vzpourou¹⁶⁵ si vynutila zvolit Dénii.¹⁶⁶ Celý doprovod zde musel využít lodní dopravu přes Baleárské moře, Lví záliv a Ligurské moře. Mladá infantka však musela kvůli vleklým zdravotním problémům pobýt v Dénii mnohem déle. Ty pak ovlivnily celý itinerář trasy až do Vídně. Jakmile se císařovna uzdravila, nalodila se na královskou galéru *Real de España*.¹⁶⁷ Poté trasa pokračovala po moři podél katalánského pobřeží do Barcelony.¹⁶⁸ Po několikátýdenním zdravotním odpočinku v tomto vévodském městě se císařovna opět nalodila 10. srpna a přes Středozemní moře

¹⁶¹ María Teresa ZAPATA FERNÁNDEZ DE LA HOZ, *El viaje de las reinas austriacas a las costas españolas. La travesía de Mariana de Austria*, in: Pierre CIVIL – Françoise CRÉMOUX – Jacobo SANZ (edd.), *España y el mundo mediterráneo a través de las Relaciones de Sucesos (1500 – 1750)*, Salamanca 2008, s. 341.

¹⁶² Tamtéž, s. 361.

¹⁶³ M. NIETO NUÑO (ed.), *Diario*, s. 22 – 71. Srov. F. LABRADOR ARROYO, *La organización*, s. 1221 – 1266.

¹⁶⁴ M. T. ZAPATA FERNÁNDEZ DE LA HOZ, *El viaje*, s. 365.

¹⁶⁵ K tom více Xavier TORRES, *La Guerra dels Segadors*, Lérida – Vic 2006.

¹⁶⁶ M. NIETO NUÑO (ed.), *Diario*, s. 128, pozn. č. 231.

¹⁶⁷ R. de VILLA-URRUTIA, *Relaciones*, s. 71 – 72.

¹⁶⁸ M. NIETO NUÑO (ed.), *Diario*, s. 223 – 225. O pobytu v Barceloně více *Verdadera relación de las fiestas y recibimiento que en Barcelona se hizo á la Majestad Cesárea de la Serma. Sra. D.a Margarita de Austria, emperatriz de Alemania, y juntamente de su embarcaciór, Y acompañamiento*. Madrid, 1666; Alfredo CHAMORRO ESTEBAN, *El paso de las infantas de la casa de Austria por Barcelona (1551 – 1666)*, in: Eliseo Serrano (ed.), *De la tierra al cielo. Líneas recientes de investigación en Historia Moderna*, Zaragoza 2013, s. 507 – 511.

zamířila na Apeninský poloostrov.¹⁶⁹ S menšími mezipřistáními se vylodila v malém ligurském přístavu Finale Ligure 20. srpna 1666.¹⁷⁰

Během následného putování Milánským vévodstvím již nebylo třeba vzhledem k stabilizovanému zdravotnímu stavu mladé císařovny itinerář trasy nijak měnit. Ta pokračovala podle plánu přes Severní Apeniny do Pádské nížiny. Zde císařovna putovala přes Alessandrii a Pávii, kde se konaly triumfální vjezdy, do Milána. V tomto vévodském městě španělská infantka strávila nejvíce času. Několik týdnů si zde po vyčerpávající cestě Středozezemním mořem a svrchu zmiňovanými horami odpočinula.¹⁷¹ Z Milána vyrazila na hranice Milánského vévodství a Benátské republiky. Cestou naposledy využila lodní dopravu a nalodila se na galéru, na níž proplula milánským kanálem *Naviglio della Martesana*. Tato varianta cesty byla mnohem pohodlnější a také rychlejší.¹⁷² Na hranicích Milánského vévodství pak Luis de Guzmán Ponce de León předal Markétu Terezu do rukou benátského vyslance Silvestra Valliera.¹⁷³

Itinerář cesty Markéty Terezy od odjezdu z Madridu po opuštění Milánského vévodství (28. dubna – 11. října 1666):¹⁷⁴

Datum	Místo noclehu	Místo ubytování
28. 4. – 29. 4. 1666	Valdemoro	obecní dům
29. 4. – 30. 4. 1666	Aranjuez	letní sídlo španělských králů
30. 4. – 1. 5. 1666	Ocaña	palác hraběte de Chinchón
1. 5. – 2. 5. 1666	Fuente la Higuera	pravděpodobně palác markýze de Astorga
2. 5. – 3. 5. 1666	Ontinyent	palác hraběte de Carlet
3. 5. – 28. 5. 1666	Gandía	palác vévody de Gandía
28. 5. – 16. 7. 1666	Dénia	

¹⁶⁹ A. R. VILLA, *Dos viajes*, s. 380.

¹⁷⁰ R. de VILLA-URRUTIA, *Relaciones*, s. 71 – 72.

¹⁷¹ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 41 – 69.

¹⁷² Tamtéž, s. 68.

¹⁷³ C. F. GORANI, *Libro*, s. 100.

¹⁷⁴ Sestaveno na základě informací z deníku J. de VILLARROELL, *Relacion*. Zbývající údaje doplněny z C. F. GORANI, *Libro*; G. G. PRIORATO, *Historia*.

18. 7. – 10. 8. 1666	Barcelona	královský palác <i>Palacio Real Mayor</i>
20. 8. – 1. 9. 1666	Finale Ligure	vévodský palác (palác finského místodržícího Diega Alvarada)
1. 9. – 2. 9. 1666	Cairo Montenotte / Carcare	
2. 9. – 3. 9. 1666	Spigno Monferrato	konvent františkánů
3. 9. – 4. 9. 1666	Acqui Terme	biskupství
4. 9. – 5. 9. 1666	Bosco Marenga/ Frugarolo	konvent dominikánů
5. 9. – 6. 9. 1666	Alessandria	palác místodržícího
6. 9. – 7. 9. 1666	Castelnuovo Scrivia	dům generálporučíka artilerie Basilia Mariniho
7. 9. – 8. 9. 1666	Voghera	dům hraběte del Verme
8. 9. – 10. 9. 1666	Pávie	palác Castello Visconteo
11. 9. – 10. 10. 1666	Milán	vévodský palác
10. 10. – 11. 10. 1666	Vaprio d'Adda	dům Giulia Montiho

Přípravy ve Finale Ligure

Cestu mladé infantky z Finale Ligure¹⁷⁵ severní částí Apeninského poloostrova až na hranice s Benátskou republikou měl na starosti tehdejší milánský místodržící Luis de Guzmán Ponce de León y Toledo, hrabě de Villaverde.¹⁷⁶ Milánský místodržící nebyl příliš nadšen, že vylodění císařovny a celého jejího doprovodu proběhne právě ve

¹⁷⁵ Dnešní Finale Ligure dříve tvořily tři samostatné obce, Borgo di Finale, Marina di Finale a Finale Pia. Srov. Stefano TICINETO, *Il Marchesato di Finale con Carcare, Calizzano, Pallare, Bormida, Osiglia sotto la dominazione spagnola nel XVII secolo. La strada Beretta ed il viaggio della "Regina" nell'anno 1666*, Rocchetta di Cairo 1999, s. 33.

¹⁷⁶ Milánský místodržící v letech 1662 až 1668. Lycia PAPINI, *Il Governatore dello Estado di Milano (1535 – 1706)*, Genova 1957.

Finale Ligure, jelikož v tom spatřoval velké obtíže. Ve Finale Ligure se totiž nacházela velmi mělká pláž, a proto lodě nemohly připlout blízko ke břehu.¹⁷⁷ Dále se musely překonat drsné a těžko schůdné hory, které se nacházely severně od Finale Ligure a bránily v cestě do Milána.¹⁷⁸

Luis de Guzmán Ponce de León započal s prvními přípravami již na jaře 1666. Nejdůležitější stavbou ve Finale Ligure představovalo molo. Původní molo nebylo příliš dlouhé. Proto nechal vytvořit nové molo, které směřovalo daleko do moře, čímž se vytvořil průchod z galér až na náměstí. Celkem měřilo téměř 200 metrů, z toho 136 metrů vedlo do moře. Celé bylo vyrobeno ze dřeva. Pro větší krásu a bezpečnost bylo ozdobeno po celé délce zelenými balustrádami. Tato barva symbolizovala v očích raně novověkého člověka naději a současně bezpečí.¹⁷⁹ Milánský místodržící ze strachu, že by se v době vyloďení vyskytovalo na pláži příliš mnoho lidí, kteří by mohli molo poškodit, nechal vyrobit z každé strany plot, za nímž by stáli vojáci a případně zadrželi početný dav přihlížejících.¹⁸⁰

Luis de Guzmán Ponce de León však ani po této úpravě nebyl spokojen s podobou mola, jelikož směrem k moři se jeho výška postupně snižovala, tudíž nestálo v rovině. Proto ho přikázal opravit a na moři nechat zvýšit, aby bylo v rovině. Díky zvýšení ho také nemohl poškodit příboj a vysoké vlny. Po zmíněné úpravě již k němu mohla připlout i ta největší galéra.¹⁸¹ Na konci mola bylo ze dřeva vybudováno malé prostranství připomínající náměstí, vyzdobené podobně jako zbytek mola. V důsledku tohoto vylepšení se získal dostatečný prostor na vyloďení Markéty Terezy i jejího dvora. Nadto tam mohla vstoupit také nosítka, aniž by jim v tom bránily jakékoliv nerovnostní překážky.¹⁸²

Později byl postaven u vstupu do Finalborga dřevěný oblouk,¹⁸³ jenž byl ozdoben blíže nespecifikovanými symboly, nápisy a epitalamy. Když obyvatelé z Finale Marina¹⁸⁴ viděli, že jejich sousedé z Finalborga postavili triumfální oblouk, pod kterým projde císařovna, také začali s vlastními přípravami. Zkrášlili ve své obci sochy, omítky

¹⁷⁷ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 1.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 2.

¹⁷⁹ Thomas A. KENNER, *Symboly a jejich skrytý význam. Záhadný smysl a zapomenutý původ znamení a symbolů v moderním světě*, Praha 2007, s. 13.

¹⁸⁰ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 16.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 16 – 17

¹⁸² Tamtéž, s. 17.

¹⁸³ Současná městská čtvrť Finale Ligure.

¹⁸⁴ Přístavní čtvrť dnešního města Finale Ligure.

a dveře domů různými hieroglyfy a nápisy.¹⁸⁵ Poté postavili vlastní triumfální oblouk z kamene, více honosný, a umístili jej na konec náměstí, aby byl vidět od moře. Vybuodovali ho podle nákresu místního architekta a sochaře Sebastiana Bocciarda. Triumfální oblouk se ve Finale Ligure dochoval až do současnosti.¹⁸⁶ Námětem symbolické výzdoby obou triumfálních oblouků se pravděpodobně stala oslava císařovny i celého habsburského rodu.¹⁸⁷ Další přípravy vedly k opravení a zkrášení Finale Ligure, hostinců a především paláce, ve kterém se měla Markéta Tereza ubytovat.¹⁸⁸

Prvořadá se jevila potřeba dopravit císařovnu přes hory, aby měla veškeré pohodlí a trasa byla přizpůsobena jejím každodenním potřebám a křehkému zdraví. Stávající cesty byly velmi nebezpečné.¹⁸⁹ Navíc se v období zimních dešťů stávaly neschůdnými.¹⁹⁰ Proto bylo nutné vybudovat z Finale Ligure přes 15 mil¹⁹¹ dlouhou novou královskou cestu dostatečně širokou pro dva kočáry.¹⁹² Její stavbou byl pověřen vojenský inženýr ve španělských službách Gaspare Beretta, který cestu také navrhl.¹⁹³

Strada Beretta vedla z Finale Ligure až do Carcare, přičemž hlavní inženýr vybral tu nejsnadnější cestu.¹⁹⁴ Na každém vrcholku hory nechal Gaspare Beretta zřídít místa pro odpočinek. Po okraji cesty tekly tři zásobovací prameny, jež vedly ze dvou kanálů. Poté vytékaly v určité vzdálenosti v mísách nebo mušlích z alabastru, čímž údajně tvořily velmi příjemné místo k osvěžení. Mezi Castelem Gavone a Finale Ligure, kde se nacházely prudké srázy, přikázal milánský místodržící zhotovit dřevěná zábradlí, jelikož chtěl předejít případnému neštěstí.¹⁹⁵ U vstupu do Finalborga nařídil vyrobit zábradlí kamenné.¹⁹⁶

¹⁸⁵ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 15.

¹⁸⁶ R. SMÍŠEK, *Markéta Tereza*, s. 97.

¹⁸⁷ Václav BŮŽEK, *Symboly rituálu. Slavnostní vjezd Ferdinanda I. do Prahy 8. listopadu 1558*, in: Luděk Březina – Jana Konvičná – Jan Zdíchynec (edd.), *Ve znamení země Koruny české. Sborník k šedesátým narozeninám prof. PhDr. Lenky Bobkové, CSc.*, Praha 2006, s. 123.

¹⁸⁸ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 2 – 3.

¹⁸⁹ Tamtéž.

¹⁹⁰ S. TICINETO, *Il Marchesato*, s. 71.

¹⁹¹ Španělská míle měřila necelé 2 kilometry. Tamtéž, s. 77.

¹⁹² J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 2 – 3.

¹⁹³ Gaspare Beretta (1620 –1703), jeden z nejvýznamnějších vojenských inženýrů z Milánského vévodství, působící ve španělských službách. Dosáhl hodnosti *Maestro di Campo Generale* a hraběcího titulu. Během svého života působil hlavně na Apeninském poloostrově, Flandrech a Burgundsku. Podílel se zejména na stavbách hradeb a pevností. Micaela VIGLINO DAVICO, *Fortezze alla 'moderna' e ingegneri militari del ducato sabauda*, Torino 2005, s. 336.

¹⁹⁴ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 3 – 4.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 13.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 13.

Na stavbu císařské cesty byli svoláni dělníci a poddaní, jež nepracovali za žádnou mzdu, ale jen za denní porci chleba. Musely se překonat mnohé překážky, mezi které patřilo vyrovnávání terénu, kácení překážejících stromů a rozbíjení některých skal.¹⁹⁷ Po měsíci prací byla celá cesta schůdná. V případě, že by nastaly silné deště a došlo k rozvodnění blízké řeky Bormidy, Luis de Guzmán Ponce de León přikázal postavit další cestu širokou jen pro jeden vůz a položenou výše v horách. Vedla z Finale Ligure do Acqui Terme.¹⁹⁸ Celá cesta získala jméno po svém tvůrci Strada Beretta. Také se jí přezdívalo „*Via dell’Imperatrice*“, protože byla vytvořena pro průjezd císařovny.¹⁹⁹

Začátkem června Luis de Guzmán Ponce de León vyrazil z Milána do Finale Ligure, stejnou cestou, kterou měla později jet císařovna s celým doprovodem. Nejprve se zastavil v Pávii, poté v Alessandrii, Cassinu, Bistagnu, Spignu Monferrato, Cairu Montenotte, Carcare a Bormidě. Všude se osobně ujistil, že bylo zajištěno náležité ubytování pro budoucí cestu Markéty Terezy do Milána. Jelikož špatné počasí rozvodnilo řeku u Strady Beretty, rozhodl se cestovat po druhé, výše položené cestě.²⁰⁰ Do Finale Ligure dorazil 23. června 1666, kde se také přesvědčil, zda bylo vše připravené. Sám se ubytoval ve Finale Marina.²⁰¹

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 4.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 4.

¹⁹⁹ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 13 – 14.

²⁰⁰ Tamtéž, s. 10 – 13.

²⁰¹ Tamtéž, s. 14.

Cesta z Madridu do Vídně

Cesta z Madridu do Finale Ligure

Jak již bylo uvedeno výše, Markéta Tereza s celým doprovodem vyrazila z Madridu 28. dubna 1666 po rituálním rozloučením se svou matkou a bratrem, králem Karlem II. Rozloučit se s ní přišel celý Madrid.²⁰² Cesta pokračovala přes Valdemoro, Aranjuez, místa letního sídla španělských králů, a Ocaňu, kde se Markéta Tereza ubytovala v paláci Francisca Fausto Fernández de Cabrera y Bobadilla, hraběte de Chinchón.²⁰³ Dále jela přes Bonete, Fuente la Higuera, kde byla přijata valencijským místokrálem Antoniem Pedrem Sancho Dávila y Osorio, markýzem de Astorga. Následně se zastavila v Ontinyentu, kde byla ubytována v paláci hraběte de Carlet.²⁰⁴ Poté dorazila do Gandíe,²⁰⁵ místu, v němž pobyla několik dní v tamním vévodském paláci. Tam ji hostila María Ponce de León Aragón Folch de Cardona y Fernández de Córdoba, vévodkyně de Gandía. Do Dénie nakonec císařovna s celým svým doprovodem dorazila 9. června 1666.²⁰⁶

V Dénii měl následovat desetidenní odpočinek. Poté se Markéta Tereza měla nalodit a vydat přes moře do Finale Ligure. Dne 19. června však mladá císařovna vážně onemocněla horečkou, proto se zde musela zdržet více než měsíc. Španělští lékaři jí podle svědectví Leopolda I. tak často pouštěli žilou, že téměř vykrvácela.²⁰⁷ Později cesta pokračovala po moři. Z Dénie Markéta Tereza vyplula 16. července a do Barcelony dorazila o 2 dny později.²⁰⁸ Plavila se na honosné, pozlacené galéře, jež byla zvláště pro ni vyrobena v Neapoli. Jmenovala se *Real de España*.²⁰⁹

²⁰² A. RODRÍGUEZ VILLA, *Dos viajes*, s. 377.

²⁰³ Francisco Fausto Fernández Bobadilla y Enríquez de Ribera. M. NIETO NUÑO (ed.), *Diario*, s. XXIX.

²⁰⁴ Nejspíše Felipe de Castellvi y Zapata de Calatayud.

²⁰⁵ Během pobytu v Gandíi dokonce Marie Tereza Španělská skolila vlastníma rukama kance, jenž vážil necelých 80 kilogramů. M. NIETO NUÑO (ed.), *Diario*, s. 200 – 201. Právě lov tvořil důležitou součást sebezpentace panovníků. R. SMÍŠEK, *Leopold I.*, s. 87.

²⁰⁶ W. R. de VILLA-URRUTIA, *Relaciones*, s. 71.

²⁰⁷ Podle císaře Leopolda I. horší než samotná nemoc bylo lékařské „umění“ španělských doktorů. Když prý císařovnu bolela stolička, španělští lékaři jí nejprve pustili žilou, a když ani to nepomohlo od bolesti, rozhodli se bolavou stoličku Markétě Tereze vytrhnout. Leopold také o nich řekl, že by raději nechali umřít polovinu lidstva, než aby změnili svůj postup léčení nebo připustili své chyby. W. R. de VILLA-URRUTIA, *Relaciones*, s. 72, pozn. č. 1. Srov. M. NIETO NUÑO (ed.), *Diario*, s. 108, pozn. č. 204.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 223 – 225.

²⁰⁹ W. R. de VILLA-URRUTIA, *Relaciones*, s. 72.

Císařovnu celkově doprovázelo 27 galér. Flotilu tvořily španělské galéry pod velením markýze de Bayona, neapolské pod Gianettinem Doriem, sicilské pod velením vévody de Fernandina a sardinské s toskánskými vedené Baltasarem de la Cueva y Enríquez de Cabrera, hrabětem de Castellar, mladším bratrem vévody z Alburquerque.²¹⁰

Příjezd Markéty Terezy do Barcelony byl první návštěvou členky královského rodu metropole Katalánska po 30 letech.²¹¹ Jelikož barcelonští konšelé již nevěděli, jak řádně císařovnu přijmout, musela jim královna regentka Marie Anna zaslat relaci o průběhu cesty Marie Anny Španělské z roku 1629.²¹² Španělská infantka se vylodila na mole dlouhém 200 loktů,²¹³ jež bylo zhotoveno k tomuto účelu. Molo bylo vyzdobeno karmínovým damaškem, barvou příslušející pouze členům vládnoucích rodů. Pro raně novověkého člověka symbolizovala moudrost, důstojnost a moc.²¹⁴ Molo rovněž kryly bohatě zdobené koberce.²¹⁵ Mladou císařovnu přijal katalánský místokrál Vicente Gonzaga, který jí na kolenou předal klíče od metropole,²¹⁶ čímž symbolicky odemknula pomyslný vchod do posvátného prostoru města.²¹⁷ Během slavnostního vjezdu byla nesena na honosných nosítkách, stejně jako Marie Anna v roce 1629.²¹⁸ Na dalších nosítkách ji následovala vévodkyně z Alburquerque, prozatímní nejvyšší hofmistryně.²¹⁹

Od 3. srpna, kdy se k doprovodu v Barceloně přidalo 7 galér z Malty, začaly vojenské přehlídky doprovázené ohňostroji, které se pořádaly opakovaně po celý týden až do 10. srpna 1666.²²⁰ Markéta Tereza pobyla v hlavním městě Katalánska více než 20 dní. To se stalo místem pohoštění a dalších, blíže nejmenovaných festivit. Nicméně kvůli špatnému zdraví císařovny nebyly tyto slavnosti příliš honosné.²²¹ Během pobytu

²¹⁰ A. R. VILLA, *Dos viajes*, s. 380.

²¹¹ A. CHAMORRO ESTEBAN, *El paso*, s. 507.

²¹² Tamtéž, s. 508.

²¹³ Asi 165 metrů.

²¹⁴ T. A. KENNER, *Symboly*, s. 15.

²¹⁵ Juan GÓMEZ DE BLAS, *Breve descripción de la entrada que la Señora Emperatriz hizo en la ciudad de Gandia, regalos con que la Duquesa de aquel Estado sirvió a su Magestad Cesarea, recibimiento de la Ciudad de Barcelona, su embarcacion, y acompañamiento hasta llegar a Italia a el Puerto Final. Con licencia. Impreso en Sevilla por Iuan Gomez de Blas, Impresor mayor de la Ciudad, Año 1666*, Sevilla 1666.

²¹⁶ A. R. VILLA, *Dos viajes*, s. 380.

²¹⁷ Václav BŮŽEK, *Ferdinand Tyrolský mezi Prahou a Innsbruckem. Šlechta z českých zemí na cestě ke dvorům prvních Habsburků*, České Budějovice 2006, s. 135.

²¹⁸ A. CHAMORRO ESTEBAN, *El paso*, s. 509.

²¹⁹ J. GÓMEZ DE BLAS (ed.), *Breve descripción*.

²²⁰ A. R. VILLA, *Dos viajes*, s. 380.

²²¹ A. CHAMORRO ESTEBAN, *El paso*, s. 511.

ve městě Markéta Tereza znovu onemocněla lehkou horečkou. Proto z Barcelony vyplula až 10. srpna.²²² Po vyplutí následovala mezipřistání v Rosesu, Cadaquésu²²³ a Marseille. V posledním jmenovaném místě se přidaly galéry z papežského státu a Janovské republiky.²²⁴ Takto vysoký počet doprovodných vojenských plavidel byl způsobený agresí francouzského krále Ludvíka XIV., přestože Španělům poskytli povolení proplout podél francouzského pobřeží.²²⁵ To v symbolické komunikaci znamenalo poskytnutí ochrany císařovně a jejího doprovodu.²²⁶ Dalším důvodem, proč se sjížděly galéry ze Španělského království, byla reprezentativní funkce, jež měla ukázat velikost a sílu země. Každá evropská provincie Španělského království vyslala jednu galéru.²²⁷

Finale Ligure

Dne 15. května 1666 přišlo Luisu de Guzmán Ponce de León ze Španělska dlouho očekávané oznámení, že císařovna vyjela z Madridu a mířila do Dénie.²²⁸ Po této zprávě všichni vazalové španělského krále z milánského vévodství a ostatní knížata začali posílat své zástupce do Finale Ligure, aby jejich jménem holdovali císařovně a předali různé dary.²²⁹ Prostřednictvím těchto darů chtěli projevit úctu mladé císařovně a jejímu manželovi Leopoldu I.²³⁰ Podobnou zprávu obdržel o několik dní později také samotný císař. Proto hned vyslal Raimonda Montecuccolho,²³¹ jenž dorazil do Finale Ligure na konci července 1666, aby čekal na císařovnu a pozdravil mladou infantku jeho jménem.²³² Rovněž papež Alexandr VII. ustanovil svého zástupce, jelikož mezi

²²² Tamtéž.

²²³ Mezipřistání bylo způsobené silnou bouří. Dne 16. srpna flotila vyplula z přístavu dále. M. NIETO NUÑO (ed.), *Diario*, s. 232.

²²⁴ C. FERNÁNDEZ DURO, *Viajes regiois*, s. 261 – 263.

²²⁵ Martin POKORNÝ (ed.), *Ludvík XIV. Paměti. Úvahy pro poučení dauphinovo*, Praha 2007, s. 170.

²²⁶ Václav BŮŽEK – Rostislav SMÍŠEK, *Symboly rituálu. Volba Karla V. římským králem ve Frankfurtu nad Mohanem a jeho korunovace v Cáchách*, in: Lenka Bobková – Mlada Holá (edd.), *Lesk královského majestátu ve středověku*. Pocta Prof. PhDr. Františku Kavkovi, CSc., k nedožitým 85. narozeninám, Praha 2005, s. 126.

²²⁷ M. de los ÁNGELES PÉREZ SAMPER, *Princesas*, s. 18.

²²⁸ C. F. GORANI, *Libro*, s. 7 – 8.

²²⁹ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 5.

²³⁰ Václav BŮŽEK, „Páni a přátelé“ v myšlení a každodenním životě české a moravské šlechty na prahu novověku, *Český časopis historický* 100, 2002, s. 242.

²³¹ Raimond Montecuccoli (1609 – 1680) byl italský voják a vyslanec v císařských službách. V šedesátých letech byl jmenován prezidentem dvorské válečné rady a povýšen do hodnosti generalissima. R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr a dvorská kariéra*, s. 364 – 371.

²³² J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 6.

přítomnými neměl chybět ani papežský legát. Flavio Chigi²³³ však kvůli vlastnímu špatnému zdravotnímu stavu vyslal za sebe Lazzara Carafina, biskupa z Coma.²³⁴

Poté, co další zprávy hovořily o tom, že se Markéta Tereza již nacházela v Gandii a mířila do Dénie,²³⁵ se do Finale Ligure začala sjíždět šlechta z Milánského vévodství i členové tamního místodržitelského dvora.²³⁶ Dne 26. června dorazil z Madridu od královny posel s dopisem pro Luise de Guzmán Ponce de León. V listě se hovořilo o nevolnostech císařovny v Dénii. Kvůli tomu se musel odložit její očekávaný příjezd, přičemž se nemohlo stanovit přesné datum vyplutí.²³⁷ Toto sdělení všechny přítomné zaskočilo. Mnozí z těch, kteří se sjeli do Finale Ligure, již utratili za tamní pobyt nemalé množství finančních prostředků a vzhledem ke vzrůstajícím nákladům si nemohli dovolit čekat delší dobu. Proto Luis de Guzmán Ponce de León všem povolil vrátit se domů, což následně také učinili.²³⁸

V průběhu zdlouhavého čekání již podle svědectví Josepha de Villarroell dokonce mnoho přítomných ztrácelo víru v to, zda sem císařovna vůbec dorazí do příštího jara. Z tohoto důvodu přicházely další osoby za milánským místodržícím a omlouvaly se mu, že již ve Finale Ligure setrávaly příliš dlouho a musely se vydat domů.²³⁹ Milánský místodržící však byl povinen čekat, neboť neobdržel ze Španělska jiný rozkaz.²⁴⁰

V další zprávě z Pyrenejského poloostrova z 28. července stálo, že císařovna se již vydala do Barcelony, přičemž z tohoto přístavu vyplula 24. července.²⁴¹ To znamenalo, že výprava mohla připlout v nejbližších hodinách. Proto milánský místodržící ihned vyslal ke všem posly s radostnou zprávou, aby se okamžitě dostavili do Finale Ligure. Nadšení však netrvalo dlouho, poněvadž 30. července připlula z Barcelony další loď s dopisem, že se císařovně vrátila horečka. Z tohoto důvodu flotila nemohla vyplout. Luis de Guzmán Ponce de León opět všechny obeslal a zrušil předešlý rozkaz.²⁴²

²³³ V roce 1657 byl papežem Alexandrem VII. jmenován kardinálem.

²³⁴ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 7.

²³⁵ Tamtéž, s. 7 – 8.

²³⁶ Tamtéž, s. 14. Markýz de los Balbases, generál lehké jízdy, hrabě Hercules Vizconde, Fernando de Valdés, Fabio Vizconde Borromeo a další. Tamtéž, s. 9. K tomu více C. F. GORANI, *Libro*, s. 29 – 31.

²³⁷ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 19.

²³⁸ Tamtéž, s. 18 – 19.

²³⁹ Tamtéž, s. 19.

²⁴⁰ Tamtéž, s. 19 – 22.

²⁴¹ Tamtéž, s. 20 – 22.

²⁴² Tamtéž, s. 22 – 24.

Teprve 16. srpna připlula z Barcelony loď, vyslaná donem Vicentem Gonzagou, se zprávou, že císařovna vyplula 10. srpna,²⁴³ přičemž dvě galéry zůstaly v přístavu, aby počkaly na příjezd její nejvyšší hofmistryně hraběnky de Eril.²⁴⁴ Tato novinka byla přijata s velkou radostí a Luis de Guzmán Ponce de León opět vyslal posly na všechny strany. Rovněž zaslal císaři do Vídně zprávu o blízkém příjezdu jeho manželky.²⁴⁵ Dne 19. srpna milánský místodržící vypravil feluku s hrabětem Antoniem Trottem k přístavu Villefranche poblíž Nice, aby se pokusila najít španělskou flotilu.²⁴⁶ Následující den se v půl jedné objevilo u Isla de Albenga,²⁴⁷ nacházející se přibližně 20 kilometrů od Finale Ligure, všech 32 galér.²⁴⁸

V pět hodin odpoledne se galéry nalézaly již jen asi míli od Finale Ligure. V tu chvíli zazněla první dělová salva z pěti zdejších hradů.²⁴⁹ Celý břeh v délce přibližně dvou mil obklopilo vojsko z Finalského markýzství.²⁵⁰ Celkově se zde nacházelo 2 500 vojáků rozdělených do kompanií a praporů.²⁵¹ Když se galéry přiblížily na půl míle od Finale Ligure, zazněla druhá dělová salva. V tu chvíli vyslal Luis de Guzmán Ponce de León feluku se svými dvořany, aby jeho jménem pozdravili vévodu z Alburquerque a vyřídili mu, že královská galéra mohla připlout přímo k molu, jelikož vše již bylo připravené na vylodění. O chvíli později milánský místodržící a všichni urození páni²⁵² zaplnili prostor od náměstí k molu a čekali.²⁵³

Když královská loď přirazila k molu, Luis de Guzmán Ponce de León vstoupil na galéru. Tam políbil císařovně ruku a přivítal ji. Příležitost políbit ruku císařovně znamenala pro raně novověkého člověka mimořádnou poctu, jelikož tuto možnost měli jen vybraní jedinci.²⁵⁴ Tímto aktem zvýšili v očích ostatních přítomných svou

²⁴³ C. F. GORANI, *Libro*, s. 41.

²⁴⁴ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 24.

²⁴⁵ Tamtéž, s. 25.

²⁴⁶ Tamtéž, s. 24 – 26. Srov. C. F. GORANI, *Libro*, s. 41.

²⁴⁷ Též Isola Gallinara.

²⁴⁸ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 26. Srov. M. NIETO NUÑO (ed.), *Diario*, s. 238.

²⁴⁹ Ve Finale Marina se nacházely tři hrady: Castelfranco, Castello dell'Annonciata a Castel San Antonio. Ve Finalborgu stály Castel Govone a Castel San Giovanni. C. F. GORANI, *Libro*, s. 24 – 25.

²⁵⁰ Finale Ligure bylo součástí Finalského markýzství, které od roku 1602 patřilo pod Španělskou korunu. Stalo se tak nejvýznamnějším přístavem Milánského vévodství a spojnicí mezi vévodstvím a ostatními částmi království. S. TICINETO, *Il Marchesato*, s. 41 – 47.

²⁵¹ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 26.

²⁵² Výběrově nejvyšší kancléř Milánského vévodství Diego Zapata, generál milánské artillerie Íñigo de Velandia, kapitán milánské kavalerie Giuseppe Cordona, hrabě Antonio Trotto, vyslanci jednotlivých měst Milánského vévodství Giovanni Pietro Orrigone, Francesco Maria Belcredi. K tomu více C. F. GORANI, *Libro*, s. 29 – 31.

²⁵³ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 26.

²⁵⁴ V. BŮŽEK, *Symboly rituálu. Slavnostní vjezd Ferdinanda I.*, s. 115.

společenskou prestiž.²⁵⁵ Poté se vrátil zpět. Markéta Tereza, následovaná svým dvorem, se vylodila v půl sedmé večer. Na molu na ni čekala nosítka, která ji měla dopravit na náměstí, kde byly přistaveny kočáry. Když však císařovna spatřila molo ozdobené různobarevnými květinami a v dálce zahlédla kamenný triumfální oblouk, rozhodla se jít pěšky.²⁵⁶ Chůzí během slavnostního vylodění demonstrovala v očích přihlížejících příkladnou křesťanskou pokoru, jíž se měla vyznačovat každá španělská infantka a příslušnice habsburského rodu.²⁵⁷

Markéta Tereza podala své paže dvěma nejvýše postaveným přítomným osobám, vévodovi z Alburquerque a Luisovi de Guzmán Ponce de León. Za nimi následovala vévodkyně z Alburquerque, nejvyšší hofmistryně císařovny, a další osoby z Madridu.²⁵⁸ Celou Finale Marinu zaplnili přihlížející. V přístavu se nacházelo takové množství loděk a lodí, že milánský místodržící musel přikázat, aby vypluly z přístavu na moře a nezabíraly místo galérám.²⁵⁹ Také nařídil vyvěsit po stranách oblouku dvě markýzy, jež měly chránit vylodňující se osoby před ostrými slunečnými paprsky. Pod markýzami se nacházel stánek s vodou a dalšími nápoji, aby se všichni příchozí mohli po namáhavé cestě náležitě osvěžit.²⁶⁰

Jakmile císařovna zahájila svoji cestu po molu, ozvalo se z náměstí se svou zdravicí 25 trumpet rozdělených do dvou sborů. Z galér zahřměly výstřely z děl a mušket. Ve stejný čas zazněla ze zmiňovaných pěti hradů třetí a poslední salva.²⁶¹ Všechny tři salvy neplnily jen funkci adorační, ale také komunikační, jelikož dávaly všem přítomným zvukové znamení, v jaké fázi se vylodění právě nalézalo.²⁶² Slavnostní atmosféru doplňovali ze břehu vojáci výstřely z mušket, z hlavního náměstí se ozývaly zvony.²⁶³ Právě vyzvánění zvonů upozorňovalo obyvatele města na jedinečný význam chvíle.²⁶⁴

²⁵⁵ V. BŮŽEK a kol., *Společnost*, s. 471.

²⁵⁶ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 26.

²⁵⁷ Robert ANTONÍN – Tomáš BOROVSÝ, *Panovnické vjezdy na středověké Moravě*, Brno 2009, s. 239.

²⁵⁸ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 26 – 27.

²⁵⁹ Tamtéž, s. 27.

²⁶⁰ Tento stánek však nakonec nebyl využit, neboť císařovna ihned nastoupila do kočáru a vyjela k místnímu kostelu na bohoslužbu. C. F. GORANI, *Libro*, s. 43.

²⁶¹ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 27.

²⁶² Jiří HRBEK, *České barokní korunovace*, Praha 2010, s. 78.

²⁶³ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 28.

²⁶⁴ R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnické vjezdy*, s. 235.

Císařovna kráčela ve středu tohoto hluku a dunění bez známky strachu, „*como si se hubiera criado siempre entre los horrores de la guerra*“.²⁶⁵ Zamířila k triumfálnímu oblouku, v jehož výklenku stál bohatě vyzdobený oltář. Císařovna poklekla a před biskupským křížem se krátce pomodlila. Později jej políbila z rukou slavnostně oblečeného Stefana Spinoly, biskupa ze Savony, jehož doprovázelo veškeré duchovenstvo diecéze.²⁶⁶ Slavnostní roucha sloužila k poctě Bohu. Současně demonstrovala nezaměnitelnou sociální příslušnost církevních představitelů.²⁶⁷ Políbení kříže odkazovalo na středověkou tradici vynášení relikvií z města během slavnostního vjezdu. Sloužilo jako jeden z nástrojů sakralizace této události.²⁶⁸ Uctívání Svatého Kříže navíc patřilo k hlavní složce habsburské zbožnosti *Pietas Austriaca*.²⁶⁹

Poté Markéta Tereza došla na náměstí, kde společně s vévodkyní z Alburquerque nastoupily do kočáru připraveného milánským místodržícím. Odtud vyrazily k farnímu kostelu San Juan Bautista.²⁷⁰ Následovaly je další kočáry s příslušnicemi císařovna dvora. Mezitím se ke dveřím kostela přesunul biskup Stefan Spinola s klérem. Jakmile manželka Leopolda I. vystoupila z vozu, obdržela od něj požehnání. Poté všichni za zpěvu hymnu *Te Deum laudamus* zamířili do kostela.²⁷¹ Tento hymnus patřil k nejslavnějším církevním chorálům a již od raného středověku znamenal vyjádření díky a zároveň veřejné přihlášení se ke křesťanství.²⁷² Po více než patnáctiminutové modlitbě se Markéta Tereza i její dvůr vrátil zpět do vozů a odjel do Finalborga, asi míli vzdáleného města. Zde již bylo ve vévodském paláci, který byl pro tuto událost připraven a hlídán španělskou pěchotou, připravené ubytování.²⁷³

Luis de Guzmán Ponce de León se snažil před namáhavou cestou severní částí Apeninského poloostrova zajistit všem co největší pohodlí. Také se ukázala jeho velká prozítečnost, jelikož nechal připravit šest krabic plných sladkostí z Janova, které služebnictvo nově příchozím servírovalo na stříbrném podnosu.²⁷⁴ Markétu Terezu to údajně velmi potěšilo, přičemž mnohé ze zákusků sama neváhala ochutnat. Navíc

²⁶⁵ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 28.

²⁶⁶ Tamtéž, s. 28 – 29.

²⁶⁷ R. ANTONÍN – T. BOROVSKÝ, *Panovnické vjezdy*, s. 230.

²⁶⁸ Tamtéž, s. 242

²⁶⁹ V. BŮŽEK a kol., *Společnost*, s. 178.

²⁷⁰ C. FERNÁNDEZ DURO, *Don Francisco*, s. 454.

²⁷¹ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 29.

²⁷² J. HRBEK, *České barokní korunovace*, s. 94.

²⁷³ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 29.

²⁷⁴ Tamtéž, s. 30.

oznámila, že by také ráda poslala dvě krabice své matce do Madridu.²⁷⁵ Poté sloužící předložili přítomným dámám a pánům široký výběr nápojů a sorbetů. Císařovně podali vodu na krásném křišťálovém podnosu a v poháru, které jí daroval milánský místodržící.²⁷⁶ Výběr stříbrných předmětů představoval svou barvou symbol čistoty a očištění. Stříbro rovněž odkazovalo na Pannu Marii.²⁷⁷ Tento akt ukončil program slavnostního uvítání Markéty Terezy ve Finale Ligure.

Ve Finale Ligure strávila císařovna celkem jedenáct dní. Téměř na každém kroku ji doprovázel pozorný hostitel Luis de Guzmán Ponce de León. Každodenně se pořádaly slavné merendy,²⁷⁸ při nichž se údajně podávaly neobyčejné nápoje.²⁷⁹ Během těchto dnů Markéta Tereza udělila audience mnoha urozeným jedincům nejen z milánského vévodství, ale i z ostatních zemí Apeninského poloostrova.²⁸⁰ Také pravidelně navštěvovala okolní kláštery a konventy. Od 28. srpna se do Finale Ligure začaly postupně sjíždět všechny povozy potřebné k následné cestě do Milána. Jízdní aparát celkově čítal 500 koní, 200 mul, 150 vozů, 30 kočárů a 50 nosítek.²⁸¹

Cesta do Milána

Z Finale Ligure vyjela Markéta Tereza s celým dvorem a velkým počtem urozených jedinců v čele s Luisem de Guzmán Ponce de León 1. září 1666.²⁸² Vyprovázela je dělová salva z hradů Castel San Giovanni a Castel Govone a mnoho kompanií milice místního markýzství. Všichni cestovatelé prý obdivovali dokonalost nové cesty Strady Beretty, přestože se nacházela v drsných horách.²⁸³ Když císařovna procházela kolem jednoho ze tří zbudovaných pramenů, požádala o vodu, kterou následně vypila „*con mucho gusto*“.²⁸⁴ V jednu hodinu odpoledne poutníci přijeli do nedaleké Bormidy, kde poobědvali, a v šest hodin odpoledne pokračovali dále. Po absolvování necelých dvou mil se setkali s dvěma kompaniemi kopiníků a karabiníků

²⁷⁵ Tamtéž.

²⁷⁶ Tamtéž.

²⁷⁷ Manfred LURKER, *Slovník biblických obrazů a symbolů*, Praha 1999, s. 252.

²⁷⁸ V dnešním významu se může jednat o oběd nebo odpolední svačinu. <http://dle.rae.es/?id=P0c4pKa> (Výkladový slovník Rae.es). Avšak v raném novověku šlo o odpolední slavnost, při které stolování nehrálo primární roli.

²⁷⁹ C. FERNÁNDEZ DURO, *Don Francisco*, s. 454.

²⁸⁰ Blíže k tomu níže, kapitola Audience a návštěvy.

²⁸¹ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 36.

²⁸² C. FERNÁNDEZ DURO, *Don Francisco*, s. 455.

²⁸³ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 37.

²⁸⁴ Tamtéž.

Luise de Guzmán Ponce de León. Ty následně doprovázely císařovnu až do Milána.²⁸⁵ Markéta Tereza nocovala v Cairu Montenotte, ovšem jelikož ubytovací kapacita místa nestačila pro celý průvod, pánský doprovod musel strávit noc ve dvě míle vzdáleném Carcare.²⁸⁶

Mezi těmito dvěma místy stálo v rozestupech 3 000 vojáků z vévodství Montferrat, poslaných Isabellou Klárou Tyrolskou, vévodkyní mantovskou a Montferratu, které měly císařovně zajistit bezpečí na cestě přes její panství.²⁸⁷ Vojenský doprovod mladé infantky dotvářely lombardské oddíly vedené kapitánem Manuelem de Banavides a savojské oddíly v čele s kapitánem Garceranem de Monpavon, čítající 400 mužů.²⁸⁸ Tyto jednotky obdržely rozkaz od Luise de Guzmán Ponce de León, aby v noci hlídaly Markétu Terezu na místech, kde se nenacházela žádná stálá vojenská posádka. Následujícího dne průvod dorazil do 12 mil vzdáleného Spigna Monferatto.²⁸⁹ Dne 3. září císařovna z tohoto místa odcestovala do Acqui Terme. Také na tomto úseku stála kolem cesty v určitých intervalech ozbrojená stráž. Ta udržovala pořádek a bránila početnému davu přihlížejících, který lemoval trasu až k Milánu, v případných nepřístojnostech. V tomto městě manželku Leopolda I. hostila Isabella Klára Tyrolská.²⁹⁰

Nazítí odpoledne Markéta Tereza přijela do Bosco Marenga, rodného města papeže Pia V.²⁹¹ Po dalších pěti mílích opustila monferratské panství a vstoupila na území Milánského vévodství; do Milána zbývalo ještě 60 mil. Na hranici panství čekal Pablo Doria Spínola, markýz de los Balbases,²⁹² kapitán lehké jízdy a pozdější guvernér Milánského vévodství, s pěti kompaniemi, které doprovázely císařovnu až do Pávie. Noc strávili v klášteře dominikánů.²⁹³

Další den, 5. září, se putovalo jen do šest mil vzdálené Alessandrie. Přestože císařovně nabízeli pohodlnější nosítka, nakonec se rozhodla neměnit dopravní

²⁸⁵ Tamtéž, s. 38.

²⁸⁶ Tamtéž, s. 37 – 38.

²⁸⁷ Tamtéž, s. 38. Srov. J. HRBEK, *České barokní korunovace*, s. 119.

²⁸⁸ C. F. GORANI, *Libro*, s. 62.

²⁸⁹ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 38 – 39.

²⁹⁰ C. F. GORANI, *Libro*, s. 67. Isabella Klára Tyrolská (1629 – 1685), rakouská arcikněžna a vévodkyně mantovská a z Montferratu z tyrolské linie habsburské dynastie. Manželka mantovského vévody Karla III. Gonzagy, jenž zemřel v roce 1665. V letech 1665 – 1669 regentka tohoto panství. B. HAMMANOVÁ, *Habsburkové*, s. 408.

²⁹¹ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 39 – 40.

²⁹² Lycia PAPINI, *Il Governatore dello Estado di Milano (1535 – 1706)*, Genova 1957.

²⁹³ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 40.

prostředek a cestovala v kočáře.²⁹⁴ Odpoledne přijel posel z Finale Ligure se zprávou, že kardinál Girolamo Colonna, jenž tam po vylodění zůstal, zemřel.²⁹⁵ Cesta však pokračovala dál, ovšem se značnými obtížemi, protože panovalo příliš horké počasí, podle členů doprovodu naprosto nevhodné k cestování.²⁹⁶ Jelikož Alessandria patřila díky své velikosti i strategické poloze k významným aglomeracím Milánského vévodství, uskutečnil se zde triumfální vjezd do města. Luis de Guzmán Ponce de León vyjel s předstihem, aby se osobně ujistil, že bylo již vše připravené.²⁹⁷ Města, jimiž Markéta Tereza projížděla, se před ní chtěla prezentovat v nejlepším světle a získat si její přízeň. Proto obyvatelé zkrášlovali své obce a budovali slavobrány.²⁹⁸

V Alessandrii byl postaven velký, bohatě zdobený stan s přiléhajícím oltářem, u kterého čekal na císařovnu místní biskup Carlo Ciceri s veškerým místním duchovenstvem.²⁹⁹ Když Markéta Tereza vystoupila z kočáru, okamžitě zamířila ke kapli, jež se nacházela vedle stanu. Poklekla u oltáře, políbila kříž v ruce biskupa,³⁰⁰ čímž symbolicky opustila světský prostor a vstoupila do prostoru sakrálního.³⁰¹ Poté se všichni vydali k místní katedrále.³⁰² Každému jedinci náleželo v průvodu pevně dané místo, jež lineárně vytvářela určitá hierarchie hodností.³⁰³

Pořadatelé pro císařovnu připravili zvláštní, bohatě zdobená, korálově červená a zlatá nosítka s baldachýnem.³⁰⁴ Výběr červené a zlaté barvy nejspíše souvisel s heraldickými barvami Habsburků.³⁰⁵ Také použití baldachýnu mělo velkou symbolickou hodnotu. Ze světských osob jej mohli nosit nad svou hlavou jen panovníci, jelikož s ním „sestupovala“ nebesa na zem a ohraničovala na určitou dobu posvátný okrsek.³⁰⁶ Baldachýn navíc zvýrazňoval dvojí charakter královské moci, světský a posvátný.³⁰⁷ V dalších nosítkách seděla nejvyšší hofmistryně manželky Leopolda I. vévodkyně z Alburquerque. Bezprostředně za císařovnou šel na nejčestnějším místě

²⁹⁴ Tamtéž.

²⁹⁵ Tamtéž.

²⁹⁶ Tamtéž.

²⁹⁷ Tamtéž, s. 41.

²⁹⁸ J. HRBEK, *České barokní korunovace*, s. 72.

²⁹⁹ Giuseppe Antonio CHENNA, *Del vescovato, de' vescovi e delle chiese della città e diocesi d'Alessandria I*, Alessandria 1785, s. 320 – 323.

³⁰⁰ C. F. GORANI, *Libro*, s. 70.

³⁰¹ J. HRBEK, *České barokní korunovace*, s. 85.

³⁰² J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 41.

³⁰³ R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr a dvorská kariéra*, s. 455.

³⁰⁴ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 41.

³⁰⁵ K. VOCELKA – L. HELLER, *Život Habsburků*, s. 153.

³⁰⁶ J. KUBEŠ, *Trnitá cesta*, s. 52.

³⁰⁷ R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnické vjezdy*, s. 247.

uprostřed Francisco Fernández de la Cueva, vévoda z Alburquerque. Luis de Guzmán Ponce de León kráčel po jeho pravici, po levici Pablo Spínola Doria, markýz de los Balbases, s klobouky na hlavách. Pravé straně byl přikládán větší význam než levé.³⁰⁸ Současně se jednalo o prestižnější místo.³⁰⁹ Za nimi následovali majordomové a další urozené osoby. Na konci průvodu, kam také pronikla sexuální segregace, jely kočáry příslušnic císařovna dvora doprovázené vojáky.³¹⁰

V poklizených a bohatě vyzdobených ulicích se podle svědectví Josepha de Villarroella nacházelo obrovské množství lidí. Po průchodu průvodu městskou branou nabídl zdejší místodržící Fernando García Rabanal³¹¹ Luisi de Guzmán Ponce de León klíče od města, aby je předal císařovně. Jakmile se jich dotkla, mohly se znovu vrátit místodržícímu.³¹² Tento prastarý rituál předávání klíčů od městských bran symbolizoval poddání se města vladaři a uznání jeho svrchovanosti. Panovník je mohl přebírat přímo nebo prostřednictvím významného člena doprovodu.³¹³ V tomto i v následujících případech mladá infantka vždy zvolila milánského místodržícího.

Ve stejném pořadí prošel průvod pod triumfálním obloukem, který zdobily blíže nespécifikované nápisy a sochy.³¹⁴ Vyzdobené brány a efemerní architektura tvořily nezbytné doplňky raně novověkých slavnostních vjezdů. Překonání takových slavobran mělo často symbolický význam, jelikož průvod se tím dostával do odlišného prostoru, v tomto případě městského, s novými pravidly.³¹⁵ Poté procesí vstoupilo na náměstí. Zde již čekalo osm kompanií španělské pěchoty, pět lehké jízdy a mnohé další. Průvod se zastavil před katedrálou a odebral na mši. Po bohoslužbě se přítomní vydali do paláce, kde byla císařovna ubytována. Po setmění zazněly salvy z mušket a děl.³¹⁶

Ráno 6. září Markéta Tereza vyrazila do Castelnuovo Scivria, kde také přenocovala. Jelikož se následujícího dne nocovalo ve Vogheře, vzdálené jen šest mil, císařovna navštívila ještě místní konvent.³¹⁷ Dne 8. září, v den narození Panny Marie, si manželka Leopolda I. ráno přivstala na bohoslužbu a poté vyrazila do univerzitního

³⁰⁸ M. LURKER, *Slovník*, s. 304 – 305.

³⁰⁹ R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr a dvorská kariéra*, s. 464 – 465.

³¹⁰ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 41 – 42.

³¹¹ Italská varianta jména Fernando Garzia Ravanal. C. F. GORANI, *Libro*, s. 73.

³¹² J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 41 – 42.

³¹³ R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnické vjezdy*, s. 242.

³¹⁴ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 42.

³¹⁵ J. HRBEK, *České barokní korunovace*, s. 72.

³¹⁶ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 42.

³¹⁷ C. F. GORANI, *Libro*, s. 76. K Vogheře více Jaroslav PÁNEK, *Výprava české šlechty do Itálie v letech 1551 – 1552*, České Budějovice 2003, s. 57.

města Pávie. Po 10 milích početný průvod dorazil k Pádu, jedné z nejvodnatějších řek v Evropě.³¹⁸ Íñigo de Velandia³¹⁹ postavil na příkaz Luise de Guzmán Ponce de León přes mohutný vodní tok dva pontonové mosty. Jeden pro císařovnu a její dvůr, druhý pro zavazadla a vozy. Most tvořilo 49 člunů zvláště vyrobených k tomuto účelu. Lodčky byly nabarvené na zeleno, barvou odkazující k palmovým ratolestem, a tím i ke Kristovu vjezdu do Jeruzaléma,³²⁰ a na oranžovo.³²¹ Stejně barvy měla i lanová a zábradlí. Přes čluny ležely dva tisíce prken a tisíc trámů držících most a dvě terasy. Ty zdobily stříbrní orli, symboly císařského úřadu, moci a vítězství. Od středověku se rovněž stali znakem zmrtnýchvstání.³²² Terasy krášlily nádoby plné květin. Výzdobu dotvářelo mnoho různobarevných vlaječek, které se radostně třepotaly ve větru, a více než 600 stromů.³²³

Před mostem se nacházelo široké prostranství, na kterém císařovna vystoupila z vozu a nasedla na nosítka, v nichž následně překonala most. Za ní kráčel Francisco Fernández de la Cueva, vévoda z Alburquerque, Luis de Guzmán Ponce de León a ostatní urození pánové. V dalších nosítkách se nesla vévodkyně z Alburquerque a za ní jel zbytek doprovodu a kočárů. Na prostranství stál triumfální oblouk vysoký 25 laktů, ozdobený mnoha květinami, postříbřenými slukami lesními, symbolizujícími plodnost,³²⁴ a stříbrnými závěsy.³²⁵ Na jeho vrcholu vlála velká červená standarta a na krajích efemélní stavby dvě malé. Jejich barva symbolizovala mučednictví a Kristovu oběť.³²⁶ Také se jednalo o jednu ze dvou heraldických barev habsburského rodu.³²⁷ Na druhé straně řeky, na konci mostu, stál další triumfální oblouk, který zdobily blíže neuvedené císařské emblémy podpírané lvem.³²⁸ Lev představoval erbovní zvíře habsburského rodu. Rovněž symbolizoval nezdolatelnou sílu a stal se také strážcem portálu, jelikož dokázal zároveň spát i bdít.³²⁹ Za řekou čekalo početné vojsko.³³⁰

³¹⁸ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 43.

³¹⁹ Íñigo de Velandia Arce y Arellano (1609 – 1684) byl španělský vojenský důstojník a v letech 1681 – 1684 místokrál Navarry. Ernesto REINARES MARTÍNEZ, *El marquesado camerano de Tejada – San Llerente y los Velandia*, Berceo 140, 2001, s. 241 – 274.

³²⁰ R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnícké vjezdy*, s. 230.

³²¹ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 43.

³²² Jan ROYT – Hana ŠEDINOVÁ, *Slovník symbolů. Kosmos, příroda a člověk v křesťanské ikonografii*, Praha 1998, s. 128.

³²³ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 44.

³²⁴ Francesca GREENOAK, *All The Birds Of The Air. Book Club Association*, London 1979, s. 130 – 133.

³²⁵ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 44.

³²⁶ R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnícké vjezdy*, s. 230.

³²⁷ K. VOCELKA – L. HELLER, *Život*, s. 153.

³²⁸ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 44.

³²⁹ M. LURKER, *Slovník*, s. 131 – 132.

Cesta dále pokračovala do Somma, místa vzdáleného jen 15 minut od mostu. Na tomto místě se císařovna naobědvala a odpoledne vyjela do Pávie. Nejdříve však musela překonat další řeku, Ticino.³³¹ Most přes Ticino opět tvořilo 14 lodí pokrytých prkny. Jelikož vodní tok byl v místě stavby příliš hluboký, položily se podél něj klády stromů, aby zabraňovaly děsivému výhledu z mostu dolů. Most byl široký pro dva kočáry, a stejně jako v případě předchozího, se u jeho vstupu i východu nacházel triumfální oblouk s vlaječkami, standartami a erby. Tento most císařovna překonala v kočáru.³³² Na začátku mostu stála malá kaple, u níž čekal biskup z Pávie Girolamo Melzi s klérem.³³³ Před městem již stál Pablo Spínola Doria, markýz de los Balbases s 25 kompaniemi, čítajícími dohromady 2 000 mužů.³³⁴

Také v Pávii se konal veřejný vjezd do města. Průvod prošel pod dvěma bohatě zdobenými triumfálními oblouky. Po všech obvyklých formalitách rituálu holdování, políbení svatého kříže, předání městských klíčů, mše svaté v katedrále a dělových salvách Markéta Tereza odjela k paláci Castello Visconteo. Jelikož císařovna měla v úmyslu pobýt v Pávii dva dny, vydal se Luis de Guzmán Ponce de León do Milána zajistit vše potřebné k jejímu příjezdu. Markéta Tereza zde navštěvovala kláštery, zúčastnila se bohoslužeb a udělovala audience.³³⁵ Jako podporovatelka umění a věd navštívila dvě univerzitní koleje,³³⁶ „*Collegio Ghislieri*“ a „*Collegio Borromeo*“, jež byly jediné v celém Milánském vévodství. V první zmiňované se pořádala merenda pro urozené dámy, ve druhé se císařovna prošla místními zahradami.³³⁷ Pávii opustila Markéta Tereza v sobotu - 11. září - ráno. Opět se k ní přidal Luis de Guzmán Ponce de León, který se mezitím vrátil s milánskou šlechtou a více než 60 kočáry.³³⁸ Takto početný doprovod plnil reprezentativní funkci.³³⁹

Celý průvod dorazil do Milána inkognito večer 11. září.³⁴⁰ Vystoupit *incognito* do cílové destinace bylo od 17. století velice rozšířené. S osobou takto vystupující se mohlo jednat s nižším postavením, než by jí náleželo. Dělo se tak z časových i

³³⁰ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 44.

³³¹ C. F. GORANI, *Libro*, s. 77.

³³² J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 45.

³³³ C. F. GORANI, *Libro*, s. 81.

³³⁴ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 45.

³³⁵ Tamtéž, s. 46 – 47.

³³⁶ O Habsburcích jako mecenáších umění a vědy více K. VOCELKA – L. HELLER, *Život Habsburků*, s. 67 – 90.

³³⁷ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 46 – 47.

³³⁸ Tamtéž. Srov. C. F. GORANI, *Libro*, s. 78 – 84.

³³⁹ K tomu více J. PÁNEK, *Výprava*, s. 14 – 16.

³⁴⁰ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 48.

finančních důvodů, neboť dotyčný nemusel dbát na svoji náležitou reprezentaci.³⁴¹ Markéta Tereza nejdříve navštívila místní kostel Santa María presso San Celso a poté odjela k vévodskému paláci. Zde již čekala Mencía de Guzmán y Pimentel,³⁴² manželka Luise de Guzmán Ponce de León, s milánskými dámami, které císařovnu přivítaly. V dalších dnech se do Milána začali sjíždět vyslanci italských republik a dalších vládců na Apeninském poloostrově, aby jménem svých pánů pozdravili císařovnu.³⁴³ Jejich přítomnost hrála hlavní roli v prezentaci Habsburků na ostatních evropských dvorech. Vyslanci totiž šířili ve svých relacích zprávy o slavnostech, které v Miláně následně proběhly.³⁴⁴

Slavnostní vjezd Markéty Terezy do Milána 25. září 1666

Slavnostní vjezd, neboli *adventus*, sloužil již od dob antiky k prezentaci panovnického majestátu.³⁴⁵ Ve středověké Evropě se pojetí panovnického vjezdu do města, hradu nebo kláštera připodobňovalo ke Kristovu vjezdu (*adventus Christi*) do Jeruzaléma na Květnou neděli.³⁴⁶ Během staletí získal vjezd přesná ceremoniální pravidla a rituály – očekávání delegací města před branami, předávání klíčů a jízda ulicemi města, končící u hlavního kostela, jenž symbolizoval harmonii řádu nebeského království.³⁴⁷ Zde byl poté panovník přivítán místními duchovními.³⁴⁸ Hlavní prvky slavnostních vjezdů přežily hluboko do raného novověku. Avšak vliv italské renesance vmísil do středověkých vstupů znovuobjevenou tradici antických motivů. Dočasná (efemerní) architektura v podobě dřevěných slavobran i samohybných konstrukcí se

³⁴¹ Petr MAŤA, *Svět české aristokracie (1500 – 1700)*, Praha 2004, s. 85.

³⁴² Mencía de Guzmán y Pimentel, 4. hraběnka de Villaverde, manželka Luise de Guzmán Ponce de León.

³⁴³ Dne 1. září 1666 přijel vyslanec Republiky Lucca Francisco Palma s početným doprovodem. Markýz Alfonso Palavacino, zástupce Parmského vévodství, dorazil 18. září. Další den se do Milána dostavil markýz Silvio Molza z Modenského vévodství, 20. září přijel hrabě Felipe de Agliè ze Savojského vévodství s početným doprovodem a za Benátskou republiku Alexandro Businelo. Poté měli všichni nově příchozí audienci u císařovny, vedenou Luisem de Guzmán Ponce de León a vévodou z Alburquerque. J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 49.

³⁴⁴ Rostislav SMÍŠEK, *Uherská korunovace Josefa I. jako prostředek symbolické komunikace*, Český časopis historický 112, 2014, s. 636.

³⁴⁵ K slavnostním vjezdům více R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnické vjezdy*, s. 13 – 27; V. BŮŽEK, *Symboly rituálu. Slavnostní vjezd Ferdinanda*, s. 112 – 128; Týž, *Ferdinand Tyrolský*, s. 130 – 173; Mlada HOLÁ, *Holdovací cesty českých panovníků do Vratislavi. V pozdním středověku a raném novověku (1437 – 1617)*, Praha 2012; J. HRBEK, *České barokní korunovace*, s. 70 – 80; K. VOCELKA – L. HELLER, *Život Habsburků*, s. 271 – 274.

³⁴⁶ R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnické vjezdy*, s. 8.

³⁴⁷ V. BŮŽEK, *Ferdinand Tyrolský*, s. 135.

³⁴⁸ J. HRBEK, *České barokní korunovace*, s. 70 – 71.

stala jejich nezbytným doplňkem.³⁴⁹ V raném novověku již vjezd vládce do města nepředstavoval pouze demonstraci právní suverenity krále nad městem, nýbrž kladl zvýšený důraz na reprezentaci. Proto panovníci najímali přední umělce, aby vytvořili náležité dekorace s antickými nebo biblickými motivy.³⁵⁰

V podobném duchu se nesl také veřejný vstup Markéty Terezy do Milána 25. září 1666. Císařovna doprovázená celým svým dvorem opustila vévodský palác v 10 hodin ráno a dojela ke kočáru, který se nacházel před branami města. Poté v něm ve 12 hodin poobědvala a vyčkala zde až do 14 hodin. To již bylo vše připraveno. Na náměstích, v oknech a ulicích čekal „*infinito concurso de casi toda Italia*“.³⁵¹ Triumfální vjezd do města představoval jednu z mála ceremonií, jíž mohli přihlížet všichni poddaní bez ohledu na jejich sociální postavení. Proto výběr kočárů, koní a oblečení všech aktérů vstupu byl zvolen tak, aby co nejvíce oslnil přihlížející.³⁵² Navíc jejich finanční nákladnost zrcadlila kromě bohatství majitele i jeho sociální postavení.³⁵³ Řazení v průvodu odráželo v lineárním směru odpředu dozadu hierarchické uspořádání raně novověké společnosti, kde nejvyšší místo náleželo císařovně Markétě Tereze.³⁵⁴ Také se stalo příležitostí ukázat hierarchii a řád města a symbolicky je potvrdit.³⁵⁵

V čele průvodu jel markýz Teobaldo Vizconde, vrchní generál milánské milice, jenž vedl v šesti plucích 48 kompanií čítajících dohromady 9 000 mužů.³⁵⁶ Dále kráčela velká skupina trubačů, po níž následovalo mnoho jezdců na koních s černými, bohatě zdobenými a vyšívánými sedly.³⁵⁷ Poté šla pážata a služebníci markýze de los Balbases. Hned za nimi pochodovali důstojníci a velitelé zúčastněných jednotek. Posléze následovala jednotka johanitů Carlose Cavanaga,³⁵⁸ poručíka kompanie kavalérie, kterou tvořilo více než 100 koní. Všichni jezdci měli na hlavách helmy s chocholy v řádových barvách – bílé a černé.³⁵⁹

³⁴⁹ Tamtéž, s. 72.

³⁵⁰ Tamtéž.

³⁵¹ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 53.

³⁵² Pavel MAREK, *Ceremoniál jako zrcadlo hierarchického uspořádání císařského dvora Ferdinanda II.*, in: Václav Bůžek – Pavel Král (edd.), *Šlechta v habsburské monarchii a císařský dvůr (1526 – 1740)*, České Budějovice 2003 (= *Opera historica* 10), s. 383.

³⁵³ V. BŮŽEK a kol., *Společnost*, s. 289.

³⁵⁴ V. BŮŽEK, *Ferdinand Tyrolský*, s. 161.

³⁵⁵ R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnické vjezdy*, s. 137.

³⁵⁶ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 56.

³⁵⁷ C. F. GORANI, *Libro*, s. 95.

³⁵⁸ Poručík Carlo Cavenaghi. Tamtéž.

³⁵⁹ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 56.

Za jezdci průvod pokračoval vojenským oddílem generálporučíka Biaggia Gianiniho³⁶⁰ a poté Antonia de Arostegui, kapitána stráže karabiníků Luise de Guzmán Ponce de León. Všichni postupovali vpřed na koních a ve zbroji. Po těchto vojenských jednotkách se ubíral nejvyšší poštovní Milánského vévodství Carlo Cittadino se zástupem svých podřízených. Poté, seřazení podle své hodnosti a služebního věku, kráčeli příslušníci tamní univerzity, dále představitelé justice s 60 úředníky. Po nich následovali zástupci senátu, všichni v talárech. Posléze se po obou stranách ulice rozprostřela pochodující vojenská jednotka vedená kapitánem Rodrigem de Valdés a mezi ní kráčela tajná rada. Vyšší stupeň hierarchicky uspořádaného průvodu představovali Francisco Fernández de la Cueva, vévoda z Alburquerque, a Luis de Guzmán Ponce de León se svými družinami. Za nimi následovala mužská část císařovna dvora, všichni oděni v bohatě vyšíváním oblečení a zdobením drahocennými šperky a náhrdelníky.³⁶¹ Umělecká hodnota těchto klenotů měla kromě odrazu společenského statutu jedince přihlížejícím ukázat, že Španělské království disponovalo dostatečnými finančními prostředky na velkolepou reprezentaci.³⁶²

Poté již přišla na řadu pod baldachýnem z bílého brokátu, jehož barva symbolizovala čistotu a neposkvřenost nositele,³⁶³ císařovna v kočáru. Baldachýn neslo na stříbrných tyčích 12 doktorů z právnické fakulty univerzity v Pávii.³⁶⁴ Postavení Markéta Terezy muselo být vždy něčím zdůrazněno, v tomto případě baldachýnem a výběrem jeho barvy.³⁶⁵ Navíc osoby, které jej nesly, musely patřit k nejváženějším představitelům města, pro něž byl tento úkon velikou ctí.³⁶⁶ Kolesu,³⁶⁷ v níž manželka Leopolda I. jela, jí poslal darem již 22. září Luis de Guzmán Ponce de León. Jednalo se o bohatě zdobený vůz s bílým brokátem prošívaným zlatem a stříbrem. Kola měla postříbřené rámy s pozlacenými loukoťovými paprsky. Kočár táhli dva popelaví koně s pokrývkami a popruhy ze zlata a stříbra.³⁶⁸ Uvnitř se nacházela Markéta Tereza společně s vévodkyní z Alburquerque. Za nimi následovalo mnoho kočárů příslušnic císařovna dvora. Skutečnost, že ženy hrály v raně novověké společnosti

³⁶⁰ C. F. GORANI, *Libro*, s. 95.

³⁶¹ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 57.

³⁶² R. SMÍŠEK, *Střední Evropa*, s. 414.

³⁶³ R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnické vjezdy*, s. 227.

³⁶⁴ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 57.

³⁶⁵ V. BŮŽEK a kol., *Společnost*, s. 213.

³⁶⁶ J. HRBEK, *České barokní korunovace*, s. 73.

³⁶⁷ Lehký čtyřkolový nebo dvoukolový kočár s otevřenou přední částí a stahovací střechou. <http://dle.rae.es/?id=6mZA1aB|6mZMLP1> (Výkladový slovník Rae.es).

³⁶⁸ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 54.

pouze okrajovou roli, byl zdůrazněn jejich místem na konci průvodu.³⁶⁹ Za kočáry jeli mezci vévody z Alburquerque zahalení vyššími pokrývkami se štrápci z hedvábí. Celý průvod uzavírala kompanie kopiníků milánského místodržícího.³⁷⁰ Rovněž při této ceremonii platilo, že čím blíže se konkrétní jedinec nacházel k císařovně, tím vyššímu společenskému postavení a vážnosti se v očích přihlížejících těšil.³⁷¹

V tomto pořádku průvod projel městskou bránou Porta Ticinese, jež představovala v symbolické rovině hranici městského prostoru a okolní krajiny.³⁷² Poté procesí přijelo na velké, bohatě vyzdobené náměstí, zkrášlené nápisy a sochami.³⁷³ Zde stála zvláště pro tento vjezd ze dřeva zhotovená kaple. Nakonec však zůstala nevyužita, jelikož Markéta Tereza políbila svatý kříž ze svého vozu. Zmiňovanou relikvii nesl arcibiskupův vikář monsignore Gerolamo Vizconti, arcikněz města Milána, který zde čekal s tamním klérem.³⁷⁴ Poté kavalkáda za obrovského jásotu přihlížejících pokračovala zalidněnými ulicemi ke katedrále Narození Panny Marie. Na křižovatkách hlídaly strážce, jež bránily zmatku, který mohl nastat při tak velkém shromáždění lidí.³⁷⁵

Když císařovna dorazila mezi první triumfální oblouk a most přes kanál Naviglio, zazněly z hradeb tři salvy.³⁷⁶ Panovníci se vítali právě třemi dělovými salvami, neboť číslo tři bylo v Písmu svatém považováno za svaté číslo. Označovalo trojjediného nebo třikrát svatého Boha.³⁷⁷ Nedaleko za mostem se nacházel druhý triumfální oblouk. Nakonec průvod projel třetím obloukem, který stál na *Piazza del Duomo*, a seřadil se na náměstí. Vůz s Markétou Terezou dorazil k podloubí katedrály, jež bylo vyzdobeno četnými malbami a sochami.³⁷⁸ Pod podloubím císařovna vystoupila z vozu a vešla do katedrály Narození Panny Marie (*Il Duomo di Milano*).³⁷⁹ Jednalo se o hlavní církevní stavbu Milána, přičemž výběr svatostánku zasvěceného Panně Marii byl nanejvýš vhodný. Panna Marie stála v habsburské tradici uctívání

³⁶⁹ Pavel KRÁL, *Smrt a pohřby české šlechty na počátku novověku*, České Budějovice 2004, s. 202.

³⁷⁰ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 57 – 58.

³⁷¹ R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr a dvorská kariéra*, s. 457.

³⁷² R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnické vjezdy*, s. 255.

³⁷³ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 58.

³⁷⁴ C. F. GORANI, *Libro*, s. 98.

³⁷⁵ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 58.

³⁷⁶ Tamtéž.

³⁷⁷ M. LURKER, *Slovník*, s. 280 – 281.

³⁷⁸ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 59.

³⁷⁹ Tamtéž.

světců na pomyslném vrcholu. Jako personifikovaná Pomocnice Boží byla považována také za patronku habsburského rodu.³⁸⁰

V katedrále Gerolamo Vizconti podal Markétě Tereze svčenu vodu a poté ji s celou kapitulou a klérem doprovodil až k hlavnímu oltáři,³⁸¹ jenž symbolizoval boží trůn.³⁸² Zazněl slavnostní hymnus *Te Deum laudamus*.³⁸³ Císařovna se po modlitbě vrátila do vozu a dojela k vévodskému paláci, kde přestoupila do nosítek, jež ji vynesla po hlavním schodišti. Panovníci vždy doprovázely vévodkyně z Alburquerque a další dvorní dámy. Ke schodišti přišla manželku Leopolda I. přivítat Mencía Pimentel, choť milánského místodržícího, s ostatními společnicemi, které se s ní odebraly až do jejího pokoje. Skutečnost, že Markétu Terezu přijala Mencía Pimentel, nejspíše souvisel s tím, že mířily do ženské části paláce, kam měli muži jen omezený přístup. Tuto i následující dvě noci byly všechny balkóny a okna v paláci vyzdobeny bílými svícemi. Stejně tak domy urozených pánů a městských úředníků.³⁸⁴ Plameny těchto svící mohly symbolizovat očišťující sílu ohně a světla šířeného v tmách, tedy očištění od hříchů a světla Božího slova.³⁸⁵

Cesta do Vídně

Markéta Tereza i její dvůr strávil v Miláně celkem 29 dní. Během této doby císařovna udělovala audience, navštěvovala milánské kláštery a kostely, účastnila se rozličných slavností, které pořádal Luis de Guzmán Ponce de León. Dále zhlédla ve vévodském paláci divadelní představení pořádaná španělskou nebo italskou divadelní skupinou.³⁸⁶

V den odjezdu z Milána - 10. října 1666 - se ráno shromáždili kapitáni stráže milánského místodržícího se svými jednotkami na nádvoří paláce. Také se zde nacházely všechny kočáry, nosítka a koně. Císařovna doprovázená vévodkyní z Alburquerque, Luisem de Guzmán Ponce de León a ostatními šlechtici vyšla ze svého pokoje v jedenáct hodin. Vstoupila do kočáru a spolu s nejvyšší hofmistryní a vozy

³⁸⁰ V. BŮŽEK a kol., *Společnost*, s. 178.

³⁸¹ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 59.

³⁸² V. BŮŽEK, *Ferdinand Tyrolský*, s. 155.

³⁸³ J. HRBEK, *České barokní korunovace*, s. 94.

³⁸⁴ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 58 – 59.

³⁸⁵ R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnické vjezdy*, s. 235.

³⁸⁶ K tomu více J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 47 – 69. Blíže o tom níže, kapitola Slavnosti během pobytu v Miláně.

příslušnic svého dvora odjela na mši do katedrály Narození Panny Marie. Zde se také naposledy setkala s ostatky svatého Karla Boromejského. Po mši projely skrz městskou bránu *Porta Nuova* a putovaly další dvě míle po břehu kanálu Naviglio až na místo, kde už na ně čekala Mencía Pimentel a další urozené dámy.³⁸⁷ Poté, co Markéta Tereza vystoupila ze svého kočáru, se s ní přišly rozloučit a políbily jí ruku.³⁸⁸

V tento den také měla císařovna poobědvat ve vesnici Gorgonzola, ležící u břehu kanálu *Naviglio della Martesana*. Z důvodu většího pohodlí se dále pokračovalo po zmiňovaném kanále. Jelikož Luis de Guzmán Ponce de León počítal s touto možností, nechal vyrobiť dostatečně velkou a zeleně-zlatou galéru. Od přídi až k zádi stály balustrády, vesla byla ozdobena zeleným damaškem a lemy se zlata. Zmiňovanou loď nechal podle státní dóžecí galéry pojmenovat *Bucentoro* (*Bucintoro*).³⁸⁹ Ta vyplouvala každý rok na svátek Nanebevstoupení Páně z Benátek do Jaderského moře. Tam následně proběhl náboženský rituál „Zasnoubení dóžete s mořem“, při němž se Benátky symbolicky oddaly moři.³⁹⁰ Skutečnost, že plavidlo bylo takto pojmenováno, nejspíše souvisela s jeho honosným vzhledem a velikostí připomínající *Bucentoro*.

Markéta Tereza do ní vstoupila a loď se plavila více než hodinu a půl do Gorgonzoly. V této vesnici se naobědvala a chvíli si odpočinula. Jelikož se kvůli vysoké hladině vody nemohlo pokračovat dále po kanálu, císařovna přestoupila do kočáru. Noc strávila na místě Vaprio d'Adda, které se nacházelo jen půl míle od řeky Adda. Luis de Guzmán Ponce de León nechal pro překonání této řeky přivést most, jenž přikázal postavit u již zmiňovaného místa Íñigo de Velandía. Most tvořily lodě a svou výzdobou se podobal konstrukci přes řeku Pád. Před ním stálo pro císařovnu a její doprovod připravené občerstvení s nápoji a sladkostmi.³⁹¹

Po překročení mostu Luis de Guzmán Ponce de León opět nasedl na koně. Jel vedle kočáru Markéty Terezy a rozmlouval s ní. Po přibližné míli a půl končilo území Milánského vévodství a začínala Benátská republika. Na hranicích mezi těmito územími již na císařovnu čekal vyslanec Benátské republiky Silvestro Vallier s početným ozbrojeným doprovodem.³⁹² Carlo Francesco Gorani si během předání císařovny

³⁸⁷ Vévodkyně de Tallagozi, markýza de los Balbases a vévodkyně de Ghisa. Tamtéž, s. 68.

³⁸⁸ Tamtéž, s. 68 – 69.

³⁸⁹ Tamtéž.

³⁹⁰ K tomu více Jan HRDINA, *Zásnuby dóžete s mořem. Benátky očima pozdně středověkých poutníků*. Dějiny a současnost 27, 2005, č. 8, s. 33 – 36. Srov. také Lina URBAN PADOAN, *Il Bucintoro. La festa e la fiera della „Sensa“ dalle origini alla caduta della Repubblica*, Venezia 1988.

³⁹¹ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 70.

³⁹² C. F. GORANI, *Libro*, s. 100.

poznáměl, že oblečení vyslance nebylo dostatečně honosné, ba dokonce zašlé. Rovněž jeho doprovod se nezdál dostatečně početný, „*senza gala particolare*“.³⁹³ Tato skutečnost mohla být v očích španělského doprovodu vnímána jako urážka či neúcta jak ke Španělskému království, tak k císaři Leopoldovi I.³⁹⁴ Poté, co Markéta Tereza vystoupila ze svého kočáru, se benátský vyslanec představil. Luis de Guzmán Ponce de León se rozloučil s císařovnou a odjel zpět do Milána. Markéta Tereza pokračovala dále v cestě po území Benátské republiky.³⁹⁵

Francisco Fernández de la Cueva, vévoda z Alburquerque, doprovázel císařovnu až na hranice podunajské monarchie do Rovereta. Vévoda zde Markétu Terezu předal císařským úředníkům, kardinálu Arnoštu Vojtěchovi z Harrachu a knížeti Ferdinandovi z Ditrichštejna, designovanému nejvyššímu hofmistrovovi panovnice.³⁹⁶ Španělský doprovod manželky Leopolda I. způsobil u místních lidí v Roveretu svou pompou a krásou velké pozdvižení. Jen vévoda z Alburquerque měl s sebou 90 sluhů v zelených livrejích vyšívaných zlatem.³⁹⁷ Francisco Fernández de la Cueva, vévoda z Alburquerque, se rozloučil s Markétou Terezou během audience na kolenou, s kloboukem položeným na zemi. V průběhu této slavnostní chvíle pronesl přibližně půlhodinový projev, jenž ukončil políbením císařovny ruky i cípu jejího obleku. Místní kronikáři se nad španělským zvykem líbání oděvu velmi podivovali.³⁹⁸ Španělští poddaní tímto gestem však projevovali úctu vůči členům královské rodiny.³⁹⁹ Po předání Markéty Terezy zamířil Francisco Fernández de la Cueva, vévoda z Alburquerque, na jih do Neapole a Palerma, kde byl ustanoven místodržícím⁴⁰⁰

Cesta Markéty Terezy z Finale Ligure přes Trident, Bolzano, Korutany a Štýrsko do Vídně trvala tři měsíce.⁴⁰¹ Ačkoliv se v době baroka již běžně cestovalo po všechna období roku, zimní měsíce nebyly považovány za vhodné po delší přesuny.⁴⁰² Blížila se zima a délka dne se zkracovala. Postup zpomalovaly také silné mrazy, prudký vítr a sněh. Vytrvalý déšť způsoboval rozbahnění cest, do nichž vozy zapadávaly. Během

³⁹³ Tamtéž, s. 101.

³⁹⁴ K tomu více Tomáš BOROVSÝ – Dalibor JANIŠ – Michaela MALANÍKOVÁ a kol., *Spory o cest ve středověku a raném novověku*, Brno 2011.

³⁹⁵ J. de VILLARROELL, *Relaciones*, s. 70 – 71.

³⁹⁶ R. SMÍŠEK, *Střední Evropa*, s. 405.

³⁹⁷ W. R. de VILLA-URRUTIA, *Relaciones*, s. 73.

³⁹⁸ Tamtéž, s. 74.

³⁹⁹ Tamtéž, s. 77.

⁴⁰⁰ R. SMÍŠEK, *Střední Evropa*, s. 407.

⁴⁰¹ Týž, *Důvěra*, s. 61.

⁴⁰² Š. VÁCHA – I. VESELÁ – V. VLNAS – P. VOKÁČOVÁ, *Karel VI.*, s. 70.

průjezdu alpskými průsmyky došlo k rozvodnění potoků, které strhly mosty. Takové počasí a podmínky působily velmi negativně na zdravotní i psychický stav španělského doprovodu.⁴⁰³

Císařský pár se poprvé osobně setkal v městečku Schottwien, kam Leopold I. přijel inkognito 26. listopadu 1666. Pár spolu strávil v družném rozhovoru více půl hodiny a následně Leopold I. odjel zpět do Vídně.⁴⁰⁴ Ve Vídeňském Novém Městě se Markéta Tereza setkala s císařovnou vdovou Eleonorou Gonzagovou a jejími dvěma dcerami.⁴⁰⁵ Po odpočinku v Ebersdorfu vyrazila do Vídně, kde se uskutečnil 5. prosince roku 1666 triumfální vjezd do sídelního města císaře.⁴⁰⁶

Slavnostní průvod tvořilo několik tisíc osob. Celé procesí vyrazilo ke dvornímu kostelu svatého Augustina. Poté, co císařský pár přijel ke chrámu, Markéta Tereza s dvorními dámami vstoupila do tamní loretánské kaple. Leopold se zatím převlékl ve vedlejší místnosti do bílých šatů. Císařský pár byl oddán u hlavního oltáře papežským nunciem Giuliem Spinolou. Tím se uzavřel řádný sňatek. Po církevním obřadu v chrámu svatého Augustina se novomanželský pár přesunul do Hofburgu, kde se pořádala svatební hostina.⁴⁰⁷

⁴⁰³ R. SMÍŠEK, *Důvěra*, s. 61.

⁴⁰⁴ W. R. de VILLA-URRUTIA, *Relaciones*, s. 78.

⁴⁰⁵ Tamtéž, s. 78 – 79.

⁴⁰⁶ Tamtéž, s. 79.

⁴⁰⁷ L. OLIVÁN SANTALIESTRA, *Giovane d'anni*, s. 862 – 863.

Každodenní život Markéty Terezy během jejího putování očima Josepha de Villarroell

Pro raný novověk obecně platí, že mužští jedinci cestovali častěji než ženy. Příslušnice habsburského rodu za svého života podnikly často jen jedinou velkou cestu, a to ze dvora, z něhož pocházely, na dvůr, na který se přivdaly. Tyto cesty se konaly s velikou slávou a pompou.⁴⁰⁸ Putovalo se zejména za bílého dne, což také ovlivňovalo itinerář tras. Pokud se muselo přece jen cestovat v noci, zapalovaly se po okrajích komunikací ohně.⁴⁰⁹

Většina příslušnic habsburského rodu putujících z Madridu do Vídně a naopak upřednostňovala plavení se před cestou po souši, ačkoliv především cesta po moři skýtala mnohá nebezpečí.⁴¹⁰ Byla však rychlejší a pohodlnější. Nezbytností nicméně zůstávala kombinace obou způsobů cestování.⁴¹¹ Silnice v raném novověku bývaly dlážděny blátem nebo jílem, což při silných deštích mělo za následek zhoršení přepravních podmínek cestujících.⁴¹² Kočáry sice bývaly lehce pohyblivé, avšak uvést doprovod se zavazadly už znamenal značný problém.⁴¹³ Přestože císařské kočáry dosahovaly běžně rychlosti 10 až 15 kilometrů v hodině, cestující i koně potřebovali přestávky na odpočinek. Průměrná uražená denní vzdálenost proto čítala nanejvýš 45 kilometrů.⁴¹⁴

Markéta Tereza na své cestě z Madridu do Vídně (28. dubna – 5. prosince 1666) využila několik dopravních prostředků. Nejčastější z nich představovala nosítka. Na těch byla císařovna nesena, zvláště pokud se musely překonat hory.⁴¹⁵ Později, když se španělská infantka blížila k Milánu a opouštěla ho, cestovala v kočáře.⁴¹⁶ Ačkoliv jízda v něm byla mnohem rychlejší, rozhodně nebyla tak pohodlná jako v případě nosítek.⁴¹⁷

⁴⁰⁸ K. VOCELKA – L. HELLER, *Soukromý svět*, s. 82.

⁴⁰⁹ Tamtéž, s. 90.

⁴¹⁰ K cestování po moři více C. FERNÁNDEZ DURO, *Viajes*; Ángel Luis MOLINA MOLINA, *Los viajes por mar en la Edad Media*, Cuadernos de turismo 5, 2000, s. 113 – 122.

⁴¹¹ M. de los ÁNGELES PÉREZ SAMPER, *Princesas*, s. 17. K cestování a každodennímu životu na cestách více Milan HLAVÁČKA, *Cestování v éře dostavníku. Všední den na středoevropských cestách*, Praha 1996.

⁴¹² K. VOCELKA – L. HELLER, *Soukromý svět*, s. 88.

⁴¹³ Dvořané si s sebou většinou vozili i přibory, nádobí a nábytek. J. HRBEK, *České barokní korunovace*, s. 119.

⁴¹⁴ K. VOCELKA – L. HELLER, *Soukromý svět*, s. 90.

⁴¹⁵ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 37.

⁴¹⁶ J. PÁNEK, *Výprava*, s. 48.

⁴¹⁷ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 40.

Průměrná denní uražená vzdálenost proto čítala přibližně 25 až 35 kilometrů. Rychlost putování také ovlivňoval výškový profil území. Přes Apeniny průvod cestoval pomaleji. Naopak v Pádské nížině výprava musela překonat velké vodní toky - řeku Pád a Ticino, čímž se postup rovněž zpomaloval.⁴¹⁸ Ačkoliv v průběhu putování po Apeninském poloostrově panovalo nepříznivé počasí, častý déšť nijak nenarušil předem připravený itinerář trasy. Z toho důvodu vévoda z Alburquerque ve spolupráci s Luisem de Guzmán Ponce de León nemuseli měnit plánovaná místa zastávek.⁴¹⁹

O ubytování císařovny na cestách se starali furýři, kteří zároveň zjišťovali, kde by se celý dvůr mohl pohodlně najíst. Obvykle se ubytování zajišťovalo v rezidencích různých šlechticů, kláštřech, případně hostincích.⁴²⁰ Při cestě Markéty Terezy přes Milánské vévodství však ubytování zajišťoval Luis de Guzmán Ponce de León. Později se také osobně ujistil, že bylo vše náležitě připravené.⁴²¹ Výběr místa pobytu manželky Leopolda I. během putování musel odpovídat důstojné prezentaci císařského majestátu. Navíc bylo nutné zvolit takové místo, jež by splňovalo jednotlivé ceremoniální požadavky a pojalo co nejvíce osob početného doprovodu mladé infantky.⁴²²

Nejdůstojnější a nejčastější způsob ubytování představovaly městské či venkovské rezidence místní šlechty. Ty se volily především v případech, kdy průvod pobýval v daném místě více dní. Po vylodění se ve Finale Ligure byla císařovna ubytována v dnešní městské části Finalborgo. Stalo se tak v paláci místodržícího dona Diega de Alvarada. Bydlela tam po celých 11 dnů, kdy pobývala ve Finale Ligure. Členové doprovodu pak nocovali v domech měšťanů ve Finalborgu a Finale Marina.⁴²³ Jak v Alessandrii, tak v Pávii Markéta Tereza našla útočiště v palácích místních místodržících.⁴²⁴ V Miláně byla ubytována ve vévodském paláci, nacházejícím se na hlavním milánském náměstí *Piazza del Duomo*.⁴²⁵

Odišný druh ubytování představovaly kláštery a konventy. Ty se využívaly v případě, že se v daném místě nenacházela žádná šlechtická sídla, jež by byla s to pojmout početný doprovod. Poprvé k tomuto způsobu nocování došlo ve

⁴¹⁸ Tamtéž, s. 43.

⁴¹⁹ Tamtéž, s. 40.

⁴²⁰ K. VOCELKA – L. HELLER, *Soukromý svět*, s. 90.

⁴²¹ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 10 – 13.

⁴²² R. SMÍŠEK, *Leopold I.*, s. 100.

⁴²³ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 29 – 30.

⁴²⁴ Tamtéž, s. 42.

⁴²⁵ Tamtéž, s. 49.

františkánském konventu ve Spigno Monferatto.⁴²⁶ O den později císařovna nocovala v dominikánském klášteře umístěném nedaleko Bosco Marenga, před kterým čekal místní převor, jenž jí dal políbit kříž. Poté ji se zpěvem *Te Deum laudamus* doprovodil k hlavnímu oltáři, kde se Markéta Tereza krátce pomodlila a odebrala se do svého pokoje.⁴²⁷

Nejmenší ubytovací kapacitu však poskytovaly hostince. Císařovna takový druh ubytování využila jen jednou, a to v Cairo Montenotte. Protože však ubytovací kapacita hostince a dokonce ani celé vesnice nestačila pojmout všechny osoby doprovodu, musela pánská část výpravy nocovat v sousední obci.⁴²⁸ Častější variantu ubytování ovšem představovalo využívání obecních domů. Tento způsob ubytování souvisel s kvartýrním regálem. Měšťané měli povinnost ubytovat každého, koho jim jejich panovník s pomocí dvorských úředníků určil.⁴²⁹ Tato možnost se uplatnila zvláště v hornatém terénu Severních Apenin, kde ležely jen menší obce. Markéta Tereza zpravidla nacházela útočiště v nejhonosnějším domě vesnice a doprovod nocoval v ostatních stavení.⁴³⁰ Tato varianta se využila rovněž na místě Vaprio d'Adda, kde se císařovna ubytovala v domě blíže neznámého Giulia Montiho a doprovod v okolních budovách.⁴³¹

Během své cesty Markéta Tereza velmi často navštěvovala místní kláštery, konventy a kostely. Tím veřejně demonstrovala svou zbožnost. Právě zbožnost stála v pomyslné hierarchii ctností habsburských panovníků na nejvyšším místě.⁴³² Mladá infantka byla vychovávána v duchu *Pietas Austriaca*, jejíž základ tvořilo uctívání Boha, kultu Kříže, eucharistie a Panny Marie.⁴³³ Jádrem pak představovalo uctívání svátosti oltářní.⁴³⁴ *Pietas Austriaca* měla symbolizovat opravdové poděkování členů habsburského rodu za dobročinnost Boha a ověření, že si plnili všechny závazky vůči němu. Sami Habsburkové pohlíželi na sebe jako na Bohem vyvolený rod, který se těšil jeho mimořádné milosti, což je údajně vyvyšovalo nad ostatní (vládnoucí) rody.⁴³⁵ Již během cesty po Pyrenejském poloostrově Markéta Tereza kromě kostelů a klášterů

⁴²⁶ Tamtéž, s. 39.

⁴²⁷ Tamtéž, s. 40.

⁴²⁸ Tamtéž, s. 37 – 38.

⁴²⁹ J. HRBEK, *České barokní korunovace*, s. 114.

⁴³⁰ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 37 – 38.

⁴³¹ Tamtéž, s. 70.

⁴³² R. SMÍŠEK, *Leopold I.*, s. 91.

⁴³³ L. OLIVÁN SANTALIESTRA, *Giovanna d'anni*, s. 857.

⁴³⁴ Anna CORETHOVÁ, *Pietas Austriaca. Fenomén rakouské barokní zbožnosti*, Olomouc 2013, s. 19.

⁴³⁵ V. BŮŽEK a kol., *Společnost*, s. 176.

nacházejících se v Barceloně navštívila také známý benediktýnský klášter Montserrat, významné poutní místo.⁴³⁶

Další důležitou část *Pietas Austriaca* tvořilo uctívání světců.⁴³⁷ V milánské katedrále Narození Panny Marie (*Il Duomo di Milano*) Markéta Tereza uctila s příkladnou zbožností jeden ze hřebů, jímž byl ukřižován Ježíš Kristus. Poté sestoupila do kaple svatého Karla Boromejského, kde vyslechla mši a uctila ostatky tohoto světce.⁴³⁸ V den svatého Františka z Assisi císařovna vzdala hold tomuto světcovi tím, že navštívila františkánský konvent.⁴³⁹ Nejvýše v hierarchii světců však stálo uctívání Panny Marie, jež byla považována za patronku rodu.⁴⁴⁰

Markéta Tereza se snažila navštívit co nejvyšší možný počet církevních staveb v okolí své cesty. Například následujícího dne po vylodění ve Finale Ligure strávila čas až do večera v klášteře kapucínů, ležícím mezi Finale Marina a Finalborgem.⁴⁴¹ Španělská infantka dávala přednost zejména ženským řeholním řádům. Na těchto místech byla vždy vřele přijímána. Pokaždé zazněl hymnus *Te Deum laudamus*. Řeholníci i řeholnice rovněž připravili pro císařovnu a její doprovod občerstvení, v některých případech ji přijali hudbou nebo merendou pro dámy a rozloučili se menšími dary, většinou devocionáliemi. Například ve slavném milánském klášteře *Guastalla* byla obdarována mnoha sladkostmi.⁴⁴² V dalším milánském klášteře *Santa Radegonda* Markétu Terezu místní řeholnice přijaly s hudbou a chvalozpěvy ve španělštině. Císařovně se to natolik zalíbilo, že jednu píseň musely opakovat dvakrát. Než opustila konvent, darovala řeholnicím kousky křišťálu.⁴⁴³ Křišťál, jakož i diamant, měly symbolický význam vzhledem ke své čistotě. Ve středověku se staly symbolem Panny Marie a jejího neposkvrněného početí.⁴⁴⁴

⁴³⁶ J. GÓMEZ DE BLAS, *Breve descripción*.

⁴³⁷ V. BŮŽEK a kol., *Společnost*, s. 177.

⁴³⁸ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 64.

⁴³⁹ Tamtéž, s. 66.

⁴⁴⁰ V. BŮŽEK a kol., *Společnost*, s. 177.

⁴⁴¹ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 31.

⁴⁴² Tamtéž, s. 48.

⁴⁴³ Tamtéž, s. 55.

⁴⁴⁴ M. LURKER, *Slovník symbolů*, s. 246 – 247.

Audience a návštěvy

Audience a návštěvy představovaly jednu z mála možností, při níž se raně novověcí jedinci mohli osobně setkat s císařovnou, jelikož k ní byl značně omezený přístup. Její každodenní život totiž probíhal neveřejně.⁴⁴⁵ Průběh slyšení se řídil přísnými ceremoniálními pravidly, která zakazovala jakékoliv spontánní projevy.⁴⁴⁶ Audience, ceremonie s pevně ustálenými normami, symbolizovaly v myšlení člověka předmoderní doby řád a harmonii, s panovníkem na pomyslném vrcholu společenské pyramidy.⁴⁴⁷ Přijetí návštěvy u panovnice mělo v očích raně novověkých jedinců značnou symbolickou hodnotu. Tím, že návštěvu přijala, zpravidla naznačovala své sympatie právě k této osobě či skupině jedinců.⁴⁴⁸

Dvorský ceremoniál sám o sobě představoval jakési znázornění jednoho nebo více rituálů.⁴⁴⁹ Byl vytvořen k určitému symbolickému účelu.⁴⁵⁰ Obsahoval soubor norem a obřadných jednání uplatňovaných ve dvorské společnosti. Sloužil k vyjádření veřejné moci, upravoval otázky přednosti a řídil každodenní život u dvora.⁴⁵¹ Rovněž určoval dvorskou etiketu, oblékání, slavnosti a audience.⁴⁵²

Zpravidla se rozlišovaly dva druhy audiencí, veřejné, jež se řídily ceremoniálními normami, a soukromé. Během soukromého slyšení ustupovala přísná ceremoniální pravidla do pozadí.⁴⁵³ Císařovna při svém putování do metropole podunajské monarchie udělovala oba typy audiencí. Soukromou audienci Markéta Tereza poskytla například Lorenzu Onofremu Colonnovi, neapolskému konštáblovi, jenž ji navštívil v místodržitelském paláci ve Finale Ligure 30. srpna.⁴⁵⁴ Avšak naprostou většinu slyšení představovaly audience veřejné. Ty vedla osoba pověřená dopravou císařovny do střední Evropy, vévoda z Alburquerque, nejvyšší hofmistr jejího

⁴⁴⁵ V. BŮŽEK a kol., *Společnost*, s. 214. Srov. K. VOCELKA – L. HELLER, *Život Habsburků*, s. 249 – 253.

⁴⁴⁶ R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr a dvorská kariéra*, s. 454.

⁴⁴⁷ Tamtéž, s. 455 – 456.

⁴⁴⁸ Týž, *Leopold I.*, s. 98.

⁴⁴⁹ K ceremoniálu více K. VOCELKA – L. HELLER, *Život Habsburků*, s. 249 – 262; V. BŮŽEK a kol., *Společnost*, s. 212 – 220; P. MAREK, *Ceremoniál*, s. 371 – 396; R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr a dvorská kariéra*, s. 453 – 487; Dana DVOŘÁKOVÁ – MALÁ, *Dvorský ceremoniál, rituály a komunikace v dobovém kontextu*, *Mediaevalia Historica Bohemica* 12, 2009, s. 33 – 55; J. HRBEK, *České barokní korunovace*, s. 60 – 69.

⁴⁵⁰ P. MAREK, *Ceremoniál*, s. 382.

⁴⁵¹ V. BŮŽEK a kol., *Společnost*, s. 212 – 213.

⁴⁵² K. VOCELKA – L. HELLER, *Život Habsburků*, s. 249.

⁴⁵³ P. MAREK, *Ceremoniál*, s. 372 – 373.

⁴⁵⁴ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 37.

cestovního dvora. Když zmiňovaný šlechtic během namáhavého putování onemocněl, slyšení vedl Luis de Guzmán Ponce de León.⁴⁵⁵

Markéta Tereza, jež seděla pod baldachýnem, přijímala vybrané jedince. Tyto osoby se nejdříve císařovně poklonily a pozdravily ji. Poté, co španělská infantka odpověděla na jejich pozdravy, předaly vévodovi z Alburquerque zprávu od svých vládců. Podle svědectví Josepha de Villarroell Markéta Tereza reagovala jen gesty a slovně pouze děkovala. Následně se vybraní zástupci s císařovnu rozloučili. V některých případech jí směli políbit ruku.⁴⁵⁶ Tuto výsadu měli jen její poddaní, pokud nebyli duchovní. Zástupci kléru se mohli panovníci pouze hluboce uklonit.⁴⁵⁷ Právo předstoupit před španělskou infantku se zakrytou hlavou měli pouze španělští grandí, vévoda z Alburquerque a Luis de Guzmán Ponce de León. Tímto privilegiem rovněž disponoval řádný papežský nuncius a benátský vyslanec.⁴⁵⁸

Právo oficiálně navštívit Markétu Terezu jako prvním po vylodění ve Finale Ligure připadlo zástupci císaře Leopolda I., hraběti Raimondu Montecuccolimu. Po políbení ruky jí předal pověřovací listinu a dopis od svého pána, Leopolda I.⁴⁵⁹ Další veřejnou audienci na Apeninském poloostrově císařovna udělila již 22. srpna v místodržitelském paláci Luisi de Guzmán Ponce de León, markýzi de los Balbases a vévodovi z Alburquerque. Nazítří ji poskytla milánským úředníkům.⁴⁶⁰ Následující den měli slyšení představitelé vyslaní Milánem, Cremonou, Pávií, Comem, Novarou, Lodi, Alessandrií, Tortonou a Varonem, zástupci největších obcí Milánského vévodství.⁴⁶¹

Poskytování audiencí ovlivňoval společenský hierarchický řád. Čím urozenější a výše postavený jedinec byl, tím dříve obdržel audienci. Naopak níže postavené osoby musely na přijetí čekat déle. Například kníže a kněžna z janovské rodiny Doriů měli u

⁴⁵⁵ Tamtéž, s. 49.

⁴⁵⁶ Tamtéž, s. 35 – 36.

⁴⁵⁷ K. VOCELKA – L. HELLER, *Život Habsburků*, s. 254.

⁴⁵⁸ Tamtéž, s. 254.

⁴⁵⁹ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 32.

⁴⁶⁰ Ze senátu hrabě Carlos Coiro a don Joseph Loaisa, ze soudu kvestoři don Alonso de la Peña, don Francisco de Imbonati a z mimořádného soudu kvestor hrabě don Felipe Arquinto a kvestor Antonio Maria Guidoboni. Tamtéž.

⁴⁶¹ Jmenovitě za město Milán: komisaři vikariátu markýz Iuan Pedro Irigon, hrabě don Angel Tribulcio a Francisco Bernardino Prata. Z právnické komory hrabě Branda Castellon a hrabě Carlos Francisco Besozo. Za Pávií šel hrabě Francesco Maria Belcredi a Francisco Bernardino de Pecorara. Z Cremony Daniele Ali, hrabě Sigismundo Ponzone a Giuseppe Lodi. Z města Como Plinio Odescalqui, Iulio Cesar Iobio, z Varone Pompcio Porta, z Novary Carlos Filiberto Gatico, Carlo Francesco Lango a Luis Cacha. Za město Lodi hrabě Camilo de Somalla, Girolamo Cadamosto, Bernaba Maine a Iuan Baptista de las Menas. Za Alessandrii Sargento Mayor Iuan Baptista Ghilino, Carlos Maria Estortilioni a Enrico Pettinari. Za město Tortona Pompeo Calvino, Francesco Ratti a Christierno Guidobone Cavalchinogu a za Vigevano hrabě Carlos Pietra Santa a Antonio Torielli. Tamtéž, s. 33.

císařovny audienci hned 25. srpna, dne, kdy připluli s pěti galérami z Janova.⁴⁶² Oproti tomu zástupci místního markýzství a Finale Ligure čekali na slyšení až do 29. srpna.⁴⁶³ Rovněž Matyáš de Medici musel na přijetí u Markéty Terezy čekat déle, ačkoliv ve Finale Ligure pobýval již měsíc. Pravděpodobně to souviselo s tím, že toskánské velkovévodství nebylo součástí Španělské koruny.⁴⁶⁴ V Alessandrii císařovna udělila audienci zdejšímu místodržícímu, městským radním a na závěr také biskupovi.⁴⁶⁵ To mohlo souviset s postupným růstem moci zemských úředníků.⁴⁶⁶ Naopak v Pávii Markéta Tereza přijala nejdříve biskupa, poté městské úředníky a nakonec zástupce místní univerzity.⁴⁶⁷ Tímto krokem ukazovala, že Habsburkové projevovali větší úctu vůči zástupcům církevní moci než světské. Přijetí biskupa na čelném místě rovněž odráželo skutečnou či domnělou převahu církevní moci nad profánní.⁴⁶⁸

První veřejné audience v Miláně císařovna poskytla zástupci Benátské republiky a vyslanci Luccy. Skutečnost, že představitel Benátské republiky navštívil španělskou infantku jako první, nejspíše souvisela s tím, že se Markéta Tereza měla vydat na její území.⁴⁶⁹ Dne 17. září Markéta Tereza přijala císařem vyslaného markýze de Grana, jemuž předala dopis pro Leopolda I. Ten se s listem okamžitě vydal na cestu do Vídně.⁴⁷⁰ Dne 29. září měl audienci u panovnice Lazzaro Carafino, biskup z Coma, který zastupoval papeže Alexandra VII. Biskup jí dal papežské požehnání a současně přivítal mladou infantku jménem hlavy katolické církve v Itálii. Zároveň se omluvil, že před Markétu Terezu nemohl předstoupit papežem určený legát Flavio Chigi, jelikož vážně onemocněl.⁴⁷¹ Pravděpodobně z tohoto důvodu byl přijat až tak pozdě.

Pořadí audiencí bylo dáno nejen sociálním postavením přijímaných jedinců, nýbrž také určitým úřednickým žebříčkem Milánského vévodství. Proto se během slyšení mohly vést spory o pořadí. Záležitost předností během audience mohla zapříčinit zhoršení vzájemných vztahů mezi přijímanými osobami nebo městy.⁴⁷² Pořadí, jež předepisovaly dvorské pořádky, odráželo hierarchické uspořádání raně novověké

⁴⁶² Tamtéž, s. 34.

⁴⁶³ Tamtéž, s. 36.

⁴⁶⁴ Tamtéž, s. 35.

⁴⁶⁵ Tamtéž, s. 43.

⁴⁶⁶ R. SMÍŠEK, *Uherská korunovace*, s. 638.

⁴⁶⁷ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 47.

⁴⁶⁸ R. SMÍŠEK, *Uherská korunovace*, s. 644.

⁴⁶⁹ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 50.

⁴⁷⁰ Tamtéž, s. 51.

⁴⁷¹ Tamtéž, s. 64.

⁴⁷² P. MAREK, *Ceremoniál*, s. 386.

společnosti. Jedinec nebo zástupci daného města se cítili poníženi, pokud by nezískali místo, o němž si mysleli, že jim náleželo.⁴⁷³ Právě mezi zástupci města Cremony a Pávie proběhl takový spor o pořadí.⁴⁷⁴ Spory o přednost se obvykle řešily podle předem daného scénáře.⁴⁷⁵ Svár mezi výše uvedenými městy v tomto případě nakonec rozhodl vévoda z Alburquerque; přednost dostali zástupci starobylé Pávie.⁴⁷⁶ Právo bdít nad ceremoniálními pořádky totiž náleželo do pravomocí nejvyššího hofmistra.⁴⁷⁷ Zástupci města Pávie tímto vyhraným sporem zvýšili svou prestiž a status na úkor města Cremony.⁴⁷⁸

Dary

Dary hrály nezastupitelnou roli v navazování a upevňování vzájemných vztahů. Předání daru mělo svůj symbolický význam, jelikož ukazovalo těsné spojení obou zúčastněných stran. Také naznačovalo náklonnost, kterou prokazoval dárcce obdarovanému.⁴⁷⁹ Význam daru byl pro raně novověkého člověka větší než pro současného jedince. Proto dárci věnovali velkou pozornost výběru daru. Důležitou roli hrály také gesta a ceremonie, jež provázely samotný akt předání.⁴⁸⁰ Jelikož dar představoval určitý druh sociálního vztahu, musely být předávání předmětů přítomny také jiné osoby, například další šlechtici nebo dvorní dámy. Ty dodávaly aktu předání symbolické oprávnění a uchovávaly v paměti celou událost.⁴⁸¹ Předávání darů se také stalo povinnou reprezentací v rámci společenského chování. Představovalo důkaz i symbol štědrosti a bohatství.⁴⁸²

Markéta Tereza byla během svého dlouhého putování obdarována osobami různého sociálního postavení. Čím výše se jedinec na společenském žebříčku nacházel, tím dražší a honosnější dar zpravidla předal. Nejhodnotnější dary císařovna obdržela od

⁴⁷³ P. MAŤA, *Svět české aristokracie*, s. 49 – 50.

⁴⁷⁴ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 33. Srov. C. F. GORANI, *Libro*, s. 50 – 51.

⁴⁷⁵ R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr a dvorská kariéra*, s. 455.

⁴⁷⁶ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 33. Srov. C. F. GORANI, *Libro*, s. 50 – 51.

⁴⁷⁷ R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr a dvorská kariéra*, s. 458.

⁴⁷⁸ V. BŮŽEK a kol., *Společnost*, s. 477.

⁴⁷⁹ R. SMÍŠEK, *Leopold I.*, s. 88. K významu darů více Marcello FANTONI, *Feticci di prestigio: Il dono alla corte medicea*, in: Sergio Bertelli – Giuliano Crifò (edd.), *Rituale, cerimoniale, etichetta*, Milano 1985, s. 141–161; Marcel MAUSS, *Esej o daru, podobě a důvodech směny v archaických společnostech*, Praha 1999.

⁴⁸⁰ R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnické vjezdy*, s. 148.

⁴⁸¹ R. SMÍŠEK, *Leopold I.*, s. 89.

⁴⁸² Dana DVOŘÁKOVÁ – MALÁ, *Dvorský ceremoniál*, s. 34.

Luise de Guzmán Ponce de León. Milánský místodržící obdaroval manželku Leopolda I. během pobytu v Miláně čtyřmi velkými osmihrannými křišťálovými zrcadly s hedvábnými zlatými střapci a rámy z pozlaceného stříbra. Zdobily je růže, šňůrky a visící kousky křišťálu. Ze spodní části rámu každého zrcadla vycházely dvě paže z křišťálu, které sloužily pro umístění svícňů. Když císařovna spatřila zrcadla, byla údajně velmi nadšená a přikázala, aby jí je služebnictvo okamžitě pověsilo do pokoje.⁴⁸³ Umělecká a finanční hodnota daru odrážela v symbolické rovině hierarchicky uspořádané společnosti raného novověku společenský status vlastníka předmětu.⁴⁸⁴ Zlato bylo vždy považováno za vzácný kov a jeho lesk se stal symbolem nebeského světla.⁴⁸⁵

V den odjezdu Markéty Terezy z Milána Luis de Guzmán Ponce de León předal prostřednictvím vévodkyně z Alburquerque císařovně diamantový kříž, odznak křesťanské víry, který měl původně připravený pro papežského legáta.⁴⁸⁶ Markéta Tereza si kříž ihned pověsila na krk a nechala si ho tam po celý den.⁴⁸⁷ Skutečnost, že manželka Leopolda I. nabízený dar přijala, se stala v myšlení zúčastněných osob důkazem zvláštní milosti a projevem přízně, kterou prokázala milánskému místodržícímu.⁴⁸⁸ Diamant byl považován za nejušlechtlejší drahokam. Stal se symbolem pevnosti, stálosti, smělosti a čistoty.⁴⁸⁹ Navíc tak drahocenné předměty nedostával každý. Markéta Tereza musela obdržet dary, které byly nanejvýš hodné manželky císaře. Výběr kříže nejspíše souvisel se zbožností Habsburků.⁴⁹⁰

Další významnou dárkyni představovala Mencía Pimentel. Ta obdarovala Markétu Terezu během pobytu v Miláně dvěma velkými krabicemi rukavic a vějířů a jedním skleněným tácem se sladkostmi. Totéž věnovala vévodkyni z Alburquerque. Rovněž darovala všem císařovniným dvorním dámám černé šaty, štučky batistu, mnoho párů rukavic, cukrovinky a vějíře na stříbrném podnosu.⁴⁹¹ Následující den Mencía Pimentel obdarovala všechny komorné panovnice šaty a róbami, holandskou látkou, rukavicemi a vějíři. Markéta Tereza na znamení, že se jí dary líbily, sundala vlastní

⁴⁸³ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 51 – 52. Zda dary zdobily nějaké alegorické rytiny, autor deníku nezmiňuje.

⁴⁸⁴ V. BŮŽEK, *Ferdinand Tyrolský*, s. 195.

⁴⁸⁵ M. LURKER, *Slovník*, s. 319 – 320.

⁴⁸⁶ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 68.

⁴⁸⁷ Tamtéž, s. 68.

⁴⁸⁸ R. SMÍŠEK, *Leopold I.*, s. 89.

⁴⁸⁹ M. LURKER, *Slovník*, s. 50 – 51.

⁴⁹⁰ V. BŮŽEK a kol., *Společnost*, s. 176.

⁴⁹¹ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 50.

rukavice a oblékla si jedny darované.⁴⁹² Přijetí daru se spojilo v paměti šlechticů se vzpomínkou na dárce a přispívala k upevňování jeho výlučnosti, byl to tedy i způsob sebe prezentace urozence.⁴⁹³

Markéta Tereza však dostávala dary také od dalších šlechticů a šlechtičen. Během milánského ohňostroje hraběnka Arese darovala císařovně obrovský skleněný obraz Panny Marie, v rámu ze stejného materiálu, zkrášeném hrozny, růžemi a šňůrkami, dále dva boloňské psíky ozdobené stuhami, ve dvou malých koších, truhlu plnou skleněných flakonů, pravděpodobně s parfémů, a mnoho párů vějířů a rukavic. Každou dvorní dámu obdarovala stříbrným podnosem s rukavicemi, vějíři a dalšími skleněnými předměty.⁴⁹⁴

Dary však nepředávaly jen jednotlivé osoby, ale i celá města. Město Milán postoupilo císařovně 12 kusů látky prošíváné zlatem a stříbrem, jednu velkou mísu a křišťálový džbán.⁴⁹⁵ Prostřednictvím těchto darů představitelé města Milán projevovali Markétě Tereze svou úctu.⁴⁹⁶

Avšak císařovna nebyla jen obdarována, na okázalý dar bylo třeba náležitě reagovat protidarem.⁴⁹⁷ Toto se projevilo, když ji navštívila Mencía Pimentel se svou pětiletou dcerou. Při přivítání obě políbily Markétě Tereze ruku. Císařovna údajně obdivovala znalosti ceremonie, kterou malá dívka s přehledem ovládala. Po krátkém rozhovoru jí darovala diamanty zdobený zlatý tulipán se slovy, že se jednalo o velmi vzácný šperk, protože jej kdysi vlastnila její babička, císařovna Marie.⁴⁹⁸ Tulipán symbolizoval pro raně novověkého člověka bohatství a slávu. V Holandsku se v první polovině 17. století naopak stal symbolem krátkosti a pomíjivosti života.⁴⁹⁹ Na oplátku Mencía Pimentel se svou dcerou později darovaly císařovně velký zlatý a černý smaltovaný křišťálový podnos plný cukrovinek.⁵⁰⁰

Mnoho darů, jež Markéta Tereza během svého putování obdržela, zdobily růže. Tato květina byla spojována zejména s Pannou Marií, jež se nazývala „růží bez trnů“.

⁴⁹² C. F. GORANI, *Libro*, s. 93.

⁴⁹³ V. BŮŽEK, „*Páni a přátelé*“, s. 242.

⁴⁹⁴ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 62 – 63.

⁴⁹⁵ Tamtéž, s. 67.

⁴⁹⁶ V. BŮŽEK, „*Páni a přátelé*“, s. 229 – 264.

⁴⁹⁷ R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnické vjezdy*, s. 221.

⁴⁹⁸ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 55.

⁴⁹⁹ Maarten J. M. CHRISTENHUSZ, *Tiptoe through the tulips – cultural history, molecular phylogenetics and classification of Tulipa (Liliaceae)*, *Botanical Journal of the Linnean Society* 172, 2013, č. 3, s. 280 – 328.

⁵⁰⁰ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 68.

V období raného novověku se růže díky své kráse také přirovnávala k Venuši, bohyni lásky a krásy.⁵⁰¹

Strava a stolování

Nedílnou součástí každodenního putování tvořilo stolování, na prahu novověku dvorský rituál, jehož primární funkcí bylo uspokojení jedné ze základních potřeb člověka. V předmoderní době se však omezovalo přísnými pravidly, jež ze stolování vytvořily rituál s ustáleným způsobem chování. Vedle komunikačního významu sloužilo především k reprezentaci jednotlivých účastníků.⁵⁰² Stolování vladaře se řídilo přísnými ceremoniálními pravidly. Španělský dvorský ceremoniál rozlišoval, zda panovník jedl v soukromí (*retirado*), nebo veřejně (*en público*), tedy jestli jedl za přítomnosti dalších osob. Veřejné stolování představovalo způsob, jak ukázat vladaře svým poddaným.⁵⁰³ V průběhu stolování, které se řídilo španělským ceremoniálem, převládalo mlčení a ticho, jelikož se nekonverzovalo a nehrála žádná instrumentální hudba.⁵⁰⁴

Během prvních dnů, kdy Markéta Tereza přijela do Finale Ligure, a dalších významných událostí v průběhu cesty stolovala veřejně. Přesto hned první den po vyloďení poobědvala v soukromí. Jelikož však všichni urození jedinci přítomní ve Finale Ligure chtěli spatřit císařovnu, musela v průběhu následující dnů obědovat na veřejnosti.⁵⁰⁵ Naopak v Miláně španělská infantka stolovala veřejně ve vévodském paláci 16. září, až po čtyřech dnech od příjezdu do města.⁵⁰⁶

Jakým způsobem se Markéta Tereza stravovala v průběhu cesty a jak vypadal její každodenní jídelníček, nelze z analyzovaných pramenů zjistit. Čas stolování Joseph de Villarroell v naprosté většině případů ve svém deníku také nezaznamenal. O snídaních se nezmínil ani jednou. V den slavnostního vjezdu do Milána Markéta Tereza obědvala mezi 12. a 14. hodinou, je tedy možné se domnívat, že v tuto dobu zpravidla

⁵⁰¹ James HALL, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991, s. 390 – 391.

⁵⁰² Josef HRDLÍČKA, *Hodovní stůl a dvorská společnost. Strava na aristokratických dvorech v raně novověkých českých zemích*, České Budějovice 2000, s. 130. Srov. Týž, *Slavnostní stolování na aristokratickém dvoře v raném novověku*, in: Václav Bůžek – Pavel Král (edd.), *Slavnosti a zábavy na dvorech a v rezidenčních městech raného novověku*, České Budějovice 2000 (= Opera historica 8), s. 293 – 294.

⁵⁰³ J. HRBEK, *České barokní korunovace*, s. 101.

⁵⁰⁴ K. VOCELKA – L. HELLER, *Život Habsburků*, s. 253.

⁵⁰⁵ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 32.

⁵⁰⁶ Tamtéž, s. 48.

stolovala.⁵⁰⁷ O večerích se autor deníku vůbec nezmiňoval, lze předpokládat, že císařovna večeřela později, než bylo obvyklé ve středoevropském prostoru.⁵⁰⁸

Další pokrmy se podávaly při merendách, jež zpravidla pořádal Luis de Guzmán Ponce de León. Tyto slavnosti se konaly obvykle odpoledne nebo večer. Mimo urozených osob z císařovny dvora se jich mohli čas od času zúčastnit také místní měšťané nebo šlechtici. Nejčastěji se však pořádaly jen pro Markétu Terezu a ženskou část jejího dvora. Během nich se podávaly zpravidla různé druhy nápojů, garapiña⁵⁰⁹ a sorbety.⁵¹⁰ Místem konání se stávaly louky, okolní statky a mlýny nebo sady klášterů.⁵¹¹

Jedna z merend se pořádala ve Finale Ligure na louce zvané „*Prado del Rey*“. Při této události obsluhoval manželku Leopolda I. vrchní číšník Joseph de Baraona, který císařovně přinesl janovské švestky a sklenici vody. Joseph de Villarrell si poznamenal, že to byla její obvyklá merenda. Markéta Tereza jedla ve svém kočáru a po přinesení ovoce požádala Luise de Guzmán Ponce de León, aby jí nechal doručit také nějaké sladkosti.⁵¹² Odpoledne dorazili rovněž hudebníci a vesničané, kteří během merendy uspořádali hostinu podle místních zvyklostí. Na ní se císařovna údajně velmi dobře bavila.⁵¹³ Skutečnost, že se urozené i neurozené osoby mohly zúčastnit těchto slavností, pro ně znamenala velkou čest. Markéta Tereza tím všem pozvaným projevovala svou důvěru a přízeň.⁵¹⁴ Během cesty do Alessandrie, když panovalo nezvykle horké počasí, poslal milánský místodržící císařovně blíže nejmenované občerstvení servírované na stříbrném tácu, pokapané octem. Další věnoval vévodkyni z Alburquerque, která cestovala s Markétou Terezou ve stejném kočáru.⁵¹⁵

Slavnosti během pobytu v Miláně

Dvorské slavnosti se vždy vázaly k určitým událostem. Patřily k nim zvláště přechodové rituály. Ty začínaly s narozením a křtem, pokračovaly přes korunovaci,

⁵⁰⁷ Tamtéž, s. 53.

⁵⁰⁸ Ve středoevropském prostoru se obvykle večeřelo po osmnácté hodině. J. HRDLIČKA, *Hodovní stůl*, s. 155.

⁵⁰⁹ Osvěžující nápoj připravovaný z ananasu, vody a mléka.

⁵¹⁰ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 36.

⁵¹¹ Tamtéž, s. 37. Ke stolování na cestách více Marie KOLDINSKÁ – Petr MAŤA (edd.), *Deník rudolfinského dvořana. Adam mladší z Valdštejna 1602 – 1633*, Praha 1997, s. 12.

⁵¹² J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 34.

⁵¹³ Tamtéž, s. 36.

⁵¹⁴ J. HRDLIČKA, *Hodovní stůl*, s. 133.

⁵¹⁵ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 40 – 41.

svatbu a končily smrtí.⁵¹⁶ Pro Habsburky, jež zdůrazňovali svou zbožnost, se staly velmi důležitými církevní slavnosti. Ty se konaly v průběhu jednotlivých ročních období. Raně novověké slavnosti nesloužily jen pro pobavení, nýbrž se staly nástrojem reprezentace panovnické moci.⁵¹⁷ V období raného novověku se rozlišovaly dva druhy dvorských festivit, veřejné a komorní.⁵¹⁸ Ke komorním slavnostem jako soukromým banketům, rytířským turnajům, divadelním představením nebo výjezdům na saních bývali přizváni pouze nejvýznamnější dvořané. Veřejných slavností se naopak mohli jako pozorovatelé účastnit ostatní členové dvora a zahraniční vyslanci.⁵¹⁹

Během pobytu Markéty Terezy v Miláně se pořádaly veřejné i komorní slavnosti. Mezi komorní se řadila divadelní představení, jež pořádal Luis de Guzmán Ponce de León ve vévodském paláci. Ta se uváděla téměř každý den. Předváděly se komedie italských nebo španělských divadelních skupin.⁵²⁰ Od 14. září 1666 Luis de Guzmán Ponce de León pořádal velké bankety, na něž zval kromě šlechticů z Milánského vévodství rovněž nejurozenější jedince z císařovna doprovodu.⁵²¹ Do 17. září však kvůli příkazu královny Marie Anny, který nepovoloval pořádat veřejné slavnosti před uplynutím jednoho roku smutku za zesnulého krále Filipa IV., musel milánský místodržící pozvat na oslavu s císařovnou jen několik členů osobního doprovodu.⁵²²

Divadelní představení se ve Španělském království a podunajské monarchii plně rozšířila v polovině 17. století. Jejich jádrem se stala italská opera.⁵²³ Přístup na divadelní představení nebyl určen pro každého. Zvláště důkladně se dohlíželo na dodržování správného zasedacího pořádku. Dvorský ceremoniál neurčoval jen zasedací pořádek, ale také podobu sedadla, jeho barvu a materiál látky potahu. Vše záviselo na postavení dané osoby ve dvorské či sociální hierarchii.⁵²⁴ Nejčestnější pozice se nacházela v první řadě uprostřed, její postavení mohlo být zdůrazněno také vyvýšením nebo baldachýnem.⁵²⁵ V křeslech seděli jen členové královské rodiny, dámy byly

⁵¹⁶ K. VOCELKA – L. HELLER, *Život Habsburků*, s. 263.

⁵¹⁷ Tamtéž.

⁵¹⁸ V. BŮŽEK a kol., *Společnost*, s. 213. Srov. J. HRBEK, *České barokní korunovace*, s. 139.

⁵¹⁹ P. MAREK, *Ceremoniál*, s. 385.

⁵²⁰ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 55.

⁵²¹ Tamtéž, s. 48.

⁵²² Tamtéž, s. 52.

⁵²³ K. VOCELKA – L. HELLER, *Život Habsburků*, s. 266.

⁵²⁴ P. MAREK, *Ceremoniál*, s. 385.

⁵²⁵ R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr a dvorská kariéra*, s. 464.

usazeny na zemi na polštářích a vznešení páni stáli za nimi.⁵²⁶ Markéta Tereza byla ze Španělska zvyklá, že se divadelní hry v královském paláci v Madridu uváděly dvakrát týdně.⁵²⁷ Ve Španělsku, na rozdíl od podunajské monarchie, byly hry představovány profesionálními herci.⁵²⁸ Námětem těchto her se většinou stávalo velebení ctností vládců. Inspirace pocházely z antického světa bohů, římského císařství nebo ságy o trojském původu habsburské dynastie.⁵²⁹

V Miláně se večer 20. září pořádala v hodovním sále vévodského paláce španělská komedie.⁵³⁰ Císařovna spočívala na sametových polštářích karmínové barvy se zlatými pruhy. Dvorní dámy seděly v kruhu ve dvou řadách lavic pokrytých polštáři. Vpravo za paravánem, čili více v soukromí, spočívaly Antonia de Mendoza y Castro, markýza de Lanzarote, a Leonor Fajardo de Roda, dále vzadu pak komorné. Nalevo od císařovny byly usazeny na karmínových polštářích nejurozenější dámy z Milánského vévodství. Nahoře po celém obvodu této místnosti vystupoval balkón v zeleno-zlaté barvě, na kterém seděli ostatní služebníci. Vně kruhu se nacházeli urození páni a kavalíři. Světlo zajišťovaly tři svícny, velký uprostřed s 300 svícemi, menší po krajích se 150 svícemi. Předváděná hra údajně císařovnu velmi potěšila.⁵³¹

Další festivitu, jež se uskutečnila v Miláně, představoval ohňostroj. Barokní ohňostroj netvořily jen světelné efekty, nýbrž se skládal z alegoricky ztvárněných dramaturgických scén. Ty byly doprovázeny hudbou a výstřely z děl a mušket. Pořadatel ohňostroje vytvořil hlavní námět a pomocí pečlivě vypracovaného scénáře vedl důmyslný rozhovor s diváky.⁵³² Jeho cílem bylo zvláště ovlivnit privilegovanou vrstvu obyvatelstva, jež se ohňostrojů účastnila nebo se o nich později dovídala ze zpráv a popisů.⁵³³ Pořadatel rovněž využíval přítomnost diváků k vlastní prezentaci.⁵³⁴

Výše uvedené charakteristice pravděpodobně odpovídal také ohňostroj, jež připravil Luis de Guzmán Ponce de León na vnějším nádvoří milánského hradu *Castello Sforzesco* v neděli 3. října.⁵³⁵ Markéta Tereza i s celým svým dvorem přijela ke hradu v šest hodin odpoledne. Před ním byla přivítána kastelánem Baltazarem Mercaderem.

⁵²⁶ G. TAYLOR, *The Little Infanta*, s. 35.

⁵²⁷ Tamtéž.

⁵²⁸ K. VOCELKA – L. HELLER, *Život Habsburků*, s. 270.

⁵²⁹ Tamtéž, s. 269.

⁵³⁰ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 53.

⁵³¹ Tamtéž.

⁵³² R. SMÍŠEK, *Uherská korunovace*, s. 648.

⁵³³ K. VOCELKA – L. HELLER, *Život Habsburků*, s. 266.

⁵³⁴ R. SMÍŠEK, *Uherská korunovace*, s. 648.

⁵³⁵ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 64.

Čestná stráž ji následně doprovodila na vnitřní nádvoří, kde už čekalo 400 španělských mušketýrů. Na věžích a baštách vlály tři černé standarty s červeným burgundským křížem,⁵³⁶ heraldickým znakem Španělského království.⁵³⁷

Císařovna dorazila až k hlavnímu schodišti paláce, kde již stál Luis de Guzmán Ponce de León a Baltazar Marcader, jenž jí předal na kolenou klíče od hradu. Markéta Tereza se jich dotkla, čímž symbolicky odemkla pomyslný vchod od hradu,⁵³⁸ a pronesla: „*En buenas manos las puso el Rey mi Padre. [V dobrých rukách je dávám králi, mému otci.]*“⁵³⁹ Výše na schodišti čekaly Mencía Pimentel a kastelánka Elena de Aragon s dcerou. Od schodiště císařovnu vynesli na nosítkách až na hradby. Zde vstoupila do svého bohatě zdobeného vozu, v němž vyrazila na projížďku po hradbách kolem Milána. Všechny dvorní dámy ji následovaly v podobných dopravních prostředcích. Poté se vrátily zpět a odebraly se do hlavního sálu paláce, kde hrála hudba, servírovaly se sladkosti, nápoje, sorbety a garapiña. Posléze císařovna vstoupila do velké prosklené chodby. Odtud pak sledovala přibližně dvouhodinový ohňostroj.⁵⁴⁰

Zmiňovaný ohňostroj údajně všichni obdivovali. Podle svědectví Josepha de Villarroell ho tvořil nespočet raket, které létaly do vzduchu. Na nádvoří se zapálily též girandoly. Rovněž zde byla postavena dřevěná věž, z níž se střílely rozličné rachejtle. Vnitřní nádvoří také zdobilo mnoho statických světel a pochodní.⁵⁴¹ Po ohňostroji se císařovna odebrala do sálu, kde se konala komedie španělské divadelní skupiny. Následně se Markéta Tereza vrátila zpět do vévodského paláce.⁵⁴²

Jiný druh festivity, jež se pořádala na počest Markéty Terezy během jejího pobytu v Miláně, představovala slavnost pořádaná hrabětem Bartolomeem Aresem dne 27. září. Hrabě připravil u svého domu vyhlídku, z níž bylo vidět na milánský hrad. Císařovna přijela se svým doprovodem v kočáru. Po vystoupení jí políbila ruku hraběnka Arese, její dcera a ostatní dámy. Španělská infantka se odebrala do dolního sálu a do zahrad plných pomerančovníků, myrt a kašen.⁵⁴³ Údajně se jí zde velmi líbilo. Po bližší neurčeném čase vystoupala na připravenou vyhlídku. Vyšla po krátkém a

⁵³⁶ Tamtéž, s. 65.

⁵³⁷ Juan ÁLVAREZ ABEILHÉ, *La bandera de España. El origen militar de los símbolos de España*, Revista de historia militar 54, 2010, s. 39 – 69.

⁵³⁸ V. BŮŽEK, *Ferdinand Tyrolský*, s. 135.

⁵³⁹ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 65.

⁵⁴⁰ Tamtéž, s. 65 – 66.

⁵⁴¹ Tamtéž, s. 66.

⁵⁴² Tamtéž, s. 66.

⁵⁴³ Tamtéž, s. 60 – 61.

úzkém schodišti, v jehož čele bylo vyryto datum 1649, kdy se zde při podobné slavnostní příležitosti, jako byla tato, nacházela Marie Anna, matka Markéty Terezy.⁵⁴⁴ Společná rodová identita, uchovávání a předávání rodové paměti uvnitř habsburského rodu lze považovat za sociální proces, který pomáhal Habsburkům k potvrzování jejich výjimečného společenského postavení.⁵⁴⁵

Poté, co císařovna došla až na vyhlídku, zazněly postupně tři salvy z mozdíků umístěných na hradebních věžích a mušket rozmístěných na hradbách. Následně v zahradě hraběte Arese začal ohňostroj tvořený přibližně tisícem výstřelů a záblesků. Zde se také nacházela zlatá říšská orlice.⁵⁴⁶ Ta představovala symbol Svaté říše římské národa německého. Rovněž se stala se znakem síly a vítězství a odkazovala na postavení Markéty Terezy jako manželky nejvýše postaveného křesťanského vládce.⁵⁴⁷ Za zvuků první salvy se začaly servírovat rozmanité druhy sladkostí, ovoce a nápojů. Velký počet sluhů také nabízel nejrůznější sorbety, čokoládu, garapiňu a zmrzlinu.⁵⁴⁸ Po ohňostroji se císařovna odebrala do dolního sálu, kde se pořádala italská komedie. Podle svědectví Josepha de Villarroell se hra panovníci velmi líbila. Do vévodského paláce se Markéta Tereza vrátila před půlnocí.⁵⁴⁹ Hrabě Arese tuto slavnost rovněž využil k vlastní prezentaci. Skutečností, že se mezi jeho hosty nacházela císařovna, navyšoval v očích ostatních šlechticů svou vlastní prestiž.⁵⁵⁰ Dalším prvkem reprezentace hostitele se také stala nákladnost slavnosti i množství nabízeného jídla.⁵⁵¹

⁵⁴⁴ Tamtéž, s. 62.

⁵⁴⁵ V. BŮŽEK a kol., *Společnost*, s. 177.

⁵⁴⁶ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 62 – 63.

⁵⁴⁷ V. BŮŽEK – R. SMÍŠEK, *Symboly rituálu. Volba Karla V.*, s. 127.

⁵⁴⁸ C. F. GORANI, *Libro*, s. 91 – 92.

⁵⁴⁹ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 63.

⁵⁵⁰ V. BŮŽEK a kol., *Společnost*, s. 280 – 281.

⁵⁵¹ Tamtéž, s. 283.

Cestovatelé očima Josepha de Villarroell

Markéta Tereza Španělská

Habsburkové se již od doby vlády Rudolfa I. systematicky snažili vytvářet typickou symboliku, která se podílela na utváření kolektivní rodové identity s vlastními tradicemi. Zdůrazňování tradic náleželo k jedinečným sebeidentifikačním prvkům myšlenkového světa raně novověkých urozených jedinců.⁵⁵² Habsburkové si budovali specifickou ideovou koncepci, v níž zdůrazňovali své výjimečné postavení, vlastní urozenost a zvláště boží předurčení ke světovládě.⁵⁵³ Propagandistickou činností založenou na soudobé dějepisné a panegyrické literatuře, slavnostech a dvorském ceremoníálu vytvářeli svůj příznivý obraz v očích veřejnosti.⁵⁵⁴

Markéta Tereza jako členka habsburského rodu musela v očích veřejnosti disponovat pouze kladnými povahovými vlastnostmi,⁵⁵⁵ jelikož platila za výchovný vzor pro poddané.⁵⁵⁶ Když Joseph de Villarroell psal svou relaci o císařovně cestě, patřil k jejím poddaným. Od této skutečnosti se odvíjel jeho vztah k osobě manželky Leopolda I. a také rétorika textu. Španělskou infantku musel vyobrazit jen v kladném světle. Na stránkách své písemnosti proto neváhal vyzdvihnout její osobnostní rysy, vnitřní i vnější krásu a zdůraznit zbožnost.⁵⁵⁷ Joseph de Villarroell se tak stával nástrojem šíření veskrze příznivého obrazu Markéty Terezy.⁵⁵⁸

Španělská infantka musela platit za vzor všech ctností.⁵⁵⁹ Stejně jako zahraniční vyslanci ve Vídni, rovněž autor relace si všiml její nesmírné krásy. Raimond Montecuccoli dokonce přirovnával manželku Leopolda I. k andělským stvořením. Současně popsal její protáhlý obličej, světlé vlasy, svěží oči a bělostnou pleť.⁵⁶⁰ Joseph de Villarroell si však žádné explicitní vyjádření podobného druhu nezaznamenal.⁵⁶¹ Přesto zdůrazňoval její kladné vnitřní charakteristické rysy, zvláště pak laskavost a

⁵⁵² R. SMÍŠEK, *Deplua Charitum Aurora*, s. 66 – 67.

⁵⁵³ V. BŮŽEK a kol., *Společnost*, s. 160.

⁵⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵⁵ R. SMÍŠEK, *Deplua Charitum Aurora*, s. 46.

⁵⁵⁶ J. HRBEK, *České barokní korunovace*, s. 139.

⁵⁵⁷ R. SMÍŠEK, *Deplua Charitum Aurora*, s. 46.

⁵⁵⁸ Tamtéž, s. 66 – 67.

⁵⁵⁹ K propagandistické činnosti habsburské dynastie více K. VOCELKA – L. HELLER, *Život Habsburků*, s. 117 – 140.

⁵⁶⁰ R. SMÍŠEK, *Střední Evropa*, s. 411.

⁵⁶¹ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 31.

přívětivost.⁵⁶² Právě laskavost patřila mezi křesťanské ctnosti, jíž se vyznačoval habsburský rod.⁵⁶³ Rovněž Leopold I. si vážil moudrosti a vlídnosti své ženy.⁵⁶⁴ Sebastian Glavinić, autor jednoho z panegyrik k jejich sňatku, přirovnával španělskou infantku k perle, čímž se pro něj stala jakýmsi symbolem dokonalosti a neposkvrněnosti.⁵⁶⁵

Ačkoliv Joseph de Villarroell vyzdvihoval vnitřní i vnější charakterové vlastnosti španělské infantky, všiml si také jedné vady na kráse. Tu představovalo její křehké zdraví a slabá tělesná stavba.⁵⁶⁶ Tento nedostatek rovněž postřehl císařský vyslanec v Madridu František Eusebius z Pöttingu.⁵⁶⁷ Autor deníku o průběhu putování španělské infantky do střední Evropy proto velmi vyzdvihoval doplňující práce na cestě a ve Finale Ligure, které měly usnadnit císařovno namáhavé putování a tamní pobyt.⁵⁶⁸ Současně si uvědomoval, že její náhlá onemocnění v Dénii a Barceloně, jež pozdržela výpravu o více než měsíc, byla zdraví velmi nebezpečná.⁵⁶⁹ Právě křehké zdraví španělské infantky znepokojovalo jak Raimonda Montecuccolih, tak i vídeňské dvořany, jelikož se obávali, že se její stav ve středoevropském podnebí zhorší.⁵⁷⁰

Zbožnost stála v pomyslné hierarchii ctností habsburských panovníků nad všemi ostatními.⁵⁷¹ Platila totiž za základ každé dobré vlády.⁵⁷² Již v dětství byla Markéta Tereza vychovávána v dobrou křesťanku.⁵⁷³ K projevům příkladné katoličky v období baroka patřila zpověď a svaté přijímání předepisované alespoň jednou měsíčně.⁵⁷⁴ Právě zbožnost hrála jak u Leopolda I., tak u Markéty Terezy nejdůležitější roli. Oba byli velmi zbožnými katolíky. Španělská infantka však svého manžela v tomto ohledu předčila.⁵⁷⁵ Autor deníku vyzdvihoval, že Markéta Tereza byla velmi pobožná, přičemž ji neváhal přirovnat ke Katolickým králům Isabele Kastilské a Ferdinandu II.

⁵⁶² Tamtéž.

⁵⁶³ A. CORETHOVÁ, *Pietas Austriaca*, s. 14.

⁵⁶⁴ R. SMÍŠEK, *Střední Evropa*, s. 412.

⁵⁶⁵ Týž, *Deplua Charitum Aurora*, s. 46.

⁵⁶⁶ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 19 – 20.

⁵⁶⁷ R. SMÍŠEK, *Střední Evropa*, s. 413.

⁵⁶⁸ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 19 – 20.

⁵⁶⁹ Tamtéž, s. 23.

⁵⁷⁰ R. SMÍŠEK, *Střední Evropa*, s. 413.

⁵⁷¹ Jiří HRBEK, *Starozákonní motivy v habsburské reprezentaci doby barokní*, *Historie – Otázky – Problémy* 5, 2013, č. 2, s. 75.

⁵⁷² A. CORETHOVÁ, *Pietas*, s. 9.

⁵⁷³ K. VOCELKA – L. HELLER, *Soukromý svět*, s. 51.

⁵⁷⁴ Tamtéž, s. 61.

⁵⁷⁵ J. MIKULEC, *Leopold I.*, s. 173.

Aragorskému.⁵⁷⁶ Svou zbožnost ještě více projevila, když během pobytu v Miláně přikázala kanovníkům z městské části *Scala* přijít do kostela *San Gottardo in Corte al Palazzo Reale*, nacházejícím se uvnitř palácového komplexu, a odsloužit tam dvě bohoslužby, kterých se sama účastnila.⁵⁷⁷ Císařovna také ukázala velikou křesťanskou pokoru během vylodění ve Finale Ligure, neboť se rozhodla jít přes molo pešky a nikoli na nosítkách.⁵⁷⁸ Mezi četné veřejné projevy zbožnosti Markéty Terezy patřily časté návštěvy klášterů a kostelů. Nestalo se výjimkou, že za jeden den, po ranní mši, se stačila podívat do několika konventů a klášterů.⁵⁷⁹ Podle svědectví soudobých pozorovatelů během svého pobytu ve Vídni neustále vyšívala liturgické textilie, jež později darovala vídeňským kostelům.⁵⁸⁰

Habsburkové také měli blízko k umění a hudbě, a proto v uměleckém vzdělávání kladli velký důraz na muzicírování a divadelnictví.⁵⁸¹ Rovněž se stali podporovateli kultury, věd a umění.⁵⁸² Filip IV. si již během útlého dětství své dcery všiml její obliby v hudbě a tanci.⁵⁸³ Právě většinu těchto zálib údajně podědila po svém otci.⁵⁸⁴ Joseph de Villarroell si velmi brzy všiml záliby Markéty Terezy v umění, divadle, hudbě a tanci.⁵⁸⁵ Zaregistroval však, že ačkoliv se dle jeho názoru pokaždé bavila, zůstávala spíše mlčky, stranou zábavy.⁵⁸⁶ To pravděpodobně souviselo s její upjatou španělskou výchovou, jež zapříčinila vážnou a melancholickou povahu Markéty Terezy.⁵⁸⁷ Autor relace si také všiml obliby mladé infantky ve sladkostech.⁵⁸⁸

Již během vylodění, tedy prvním setkání s Markétou Terezou, Joseph de Villarroell u císařovny zpozoroval, že přes veliký hluk, který tam panoval, zůstala velmi klidná, spokojená a dokonce i veselá, jako by údajně vyrůstala uprostřed bitevní

⁵⁷⁶ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 66.

⁵⁷⁷ Tamtéž, s. 67.

⁵⁷⁸ Tamtéž, s. 27.

⁵⁷⁹ Tamtéž, s. 31.

⁵⁸⁰ J. MIKULEC, *Leopold*, s. 185.

⁵⁸¹ K. VOCELKA – L. HELLER, *Soukromý svět*, s. 58.

⁵⁸² V. BŮŽEK a kol., *Společnost*, s. 160.

⁵⁸³ L. OLIVÁN SANTALIESTRA, „*My sister is growing up very healthy and beautiful, she loves me*”, s. 178 – 179.

⁵⁸⁴ Tamtéž, s. 182.

⁵⁸⁵ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 36, 54, 60.

⁵⁸⁶ Tamtéž, s. 60 – 61.

⁵⁸⁷ J. MIKULEC, *Leopold I.*, s. 185.

⁵⁸⁸ „...*Señor Don Luis [...] tenía preuenidas seis grandes caxas de requissimos dulces de Genoua, [...] le parecieron tan bien a la Señora Emperatriz, que los estimo, y alauò mucho...*” J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 30.

vřavy.⁵⁸⁹ Joseph de Villarroell současně zaregistroval určitou zálibu Markéty Terezy ve sledování seřazených jednotek vojáků. Před Pávií je dle jeho názoru velmi zaujatě pozorovala a dokonce s některými z nich krátce prohodila pár slov. Autor relace si k tomu poznamenal, že rovněž dokázala rozeznat příslušné jednotky, jako by byla armádním důstojníkem.⁵⁹⁰

Luis de Guzmán Ponce de León y Toledo

Luis de Guzmán Ponce de León (1603 – 1668) představoval šlechtice, který se jako druhorozený syn Luise Ponceho de León y Zúniga, marlyze de Zahara, díky úspěšné vojenské kariéře během třicetileté války propracoval do vysokých správních úřadů v rámci Španělského království. V letech 1646 – 1649 působil jako místokrál Navarry, mezi léty 1659 a 1662 byl činný jako španělský vyslanec v Římě a od roku 1662 až do konce svého života strávil jako milánský místodržící.⁵⁹¹ V pomyslné hierarchii španělských úřadů stál místokrál a místodržící na samém vrcholu.⁵⁹²

V době, kdy Joseph de Villarroell psal svůj deník o cestě císařovny po Apeninském poloostrově, byl služebníkem Luise de Guzmán Ponce de León. Již z dedikace jeho relace vyplývá, že si kladl za cíl ukázat mimořádné organizační schopnosti milánského místodržícího.⁵⁹³ Z tohoto důvodu musel vytvořit raně novověký obraz úspěšného a věrného úředníka.⁵⁹⁴ Ačkoliv deník nevznikl z pohnutek Luise de Guzmán Ponce de León, stal se pravděpodobně hned po vydání určitým způsobem osobní prezentace tohoto šlechtice předmoderní doby.⁵⁹⁵

⁵⁸⁹ „En medio de tan ruidoso estruendo venia Su Magestad Cesarea [Markéta Tereza] sin seña de susto; antes tan contenta, y alegre, como si se huuiera criado siempre entre los horrores de la guerra.“ Tamtéž, s. 28.

⁵⁹⁰ „A pocos passos estaba el Señor Marques de los Balbases con veintiquatro Compañias, [...] vista que a la Señora Emperatriz agradò infinto. El Señor Don Luis Ponze, [...] llegò a Cauallo a la Carroza de la Señora Emperatriz, a preguntar a Su Magestad [Markéta Tereza], si gustaba que aquella Caualleria se mouiesse, para passar por delante del Coche; respondiò, que desseaba verla en la forma que estaba; y que ansi se encaminasse la Carroza a passar por toda la frente, y despues por la retaguarda, como se hizo, reconociendo todas las Compañias, y preguntando la gente, que tenia cada una, como lo podia hazer un Official Militar.“ Tamtéž, s. 45 – 46.

⁵⁹¹ Juan Miguel SOLER SALCEDO, *Nobleza española: grandeza inmemorial 1520*, Madrid 2008, s. 122 – 123.

⁵⁹² Gianvittorio SIGNOROTTO, *Milano spagnola*, Milan 1996.

⁵⁹³ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 1.

⁵⁹⁴ Josef HRDLIČKA, *Úředník*, in: Václav BŮŽEK – Pavel KRÁL (edd.), *Člověk českého raného novověku*, Praha 2007, s. 220.

⁵⁹⁵ R. SMÍŠEK, *Leopold I.*, s. 98.

Luis de Guzmán Ponce de León dle Josepha de Villarroella disponoval pouze kladnými charakterovými vlastnostmi. Mezi ně se počítala především štedrost. Tu například ukázal prostřednictvím darů, které věnoval kapitánům galér z Malty po příjezdu Markéty Terezy do Finale Ligure.⁵⁹⁶ Luis de Guzmán Ponce de León byl autorem deníku rovněž vykreslen jako vzorný křesťan, který jedl a pil s rozvahou.⁵⁹⁷

V raném novověku panovala představa, že šlechtici byli předurčení pro veřejnou činnost, jelikož v sobě měli zvláštní kvality a schopnosti. Ty se předávaly z generace na generaci.⁵⁹⁸ Služba panovníkovi představovala jeden ze základních bodů šlechtické reprezentace. Obraz ideálního úředníka raného novověku dotvářela činorodost, píle a ctižádost.⁵⁹⁹ Byrokrat musel být rovněž vzdělaný.⁶⁰⁰ Nejdůležitější aspekt služby však představovala věrnost vládnoucímu monarchovi – španělskému králi.⁶⁰¹ Úředník měl vykonávat svou službu vždy pilně a efektivně. Zároveň měl znát přesnou náplň své služby, přičemž veškerá jeho práce se musela setkávat jen s kladným hodnocením.⁶⁰²

Luis de Guzmán Ponce de León na stránkách písemnosti Josepha de Villarroella vystupoval jako ideální úředník se všemi výše zmiňovanými kladnými povahovými rysy. Již od samého začátku autor relace vychvaloval a zdůrazňoval jeho prozítkelnost, se kterou začal s přípravami cesty Markéty Terezy.⁶⁰³ Milánský místodržící dokonce uměl předvídat určité situace a vzniklé problémy velmi rychle vyřešit.⁶⁰⁴ Když se Luis de Guzmán Ponce de León chopil nějakého úkolu, jako například nezbytných příprav ve Finale Ligure, vykonal ho podle Villarroella zodpovědně a s velkým předstihem.⁶⁰⁵

⁵⁹⁶ „*Haviendo sido la visita antes de medio dia, le hiço Su Exc. [Luis de Guzmán Ponce de León] entender, que gustaria de que juntamente con todos los Capitanes de las Galeras, se quedasse a comer a su mesa, acetò el General el conuute. [...] Quedaronse estos dos Señores parlando sobre mesa mas de tres horas, que passadas, se despidiò el General, para volverse a sus Galeras con todos los suios, con deliberacion de haçerse aquella tarde a la vela en prosecucion de su viaje. Antes de leuantar las ancoras le enuio Su Exc. [Luis de Guzmán Ponce de León] a regalar con un abundantissimo presente de todo genero de cosas comestibles, y otras galanerias, que ordinariamente suelen hechar menos los que nauegan...*“ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 21 – 22.

⁵⁹⁷ „...y à la mañana del siguiente dia 23. de Iunio saliò de alli, con deliberacion de pasar a comer, y sestear en una hermita, cinco millas distante, cerca de una aldea...“ Tamtéž, s. 12.

⁵⁹⁸ P. MAŤA, *Svět české aristokracie*, s. 287.

⁵⁹⁹ Tamtéž, s. 291 – 292.

⁶⁰⁰ V. BŮŽEK a kol., *Společnost*, s. 262.

⁶⁰¹ R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr a dvorská kariéra*, s. 92 – 93.

⁶⁰² J. HRDLIČKA, *Úředník*, s. 218 – 220.

⁶⁰³ „...*Don Luis de Guzman Ponze de Leon [...] o con mejores noticias, o con mas prouidencia començo desde luego a poner por obra todas aquellas preuenciones...*“ J. de VILLARROELL, *Relacion*, s. 1.

⁶⁰⁴ Tamtéž, s. 30.

⁶⁰⁵ „*No se sosegaba este Señor Excelentissimo [Luis de Guzmán Ponce de León] en el summo desvelo, con que atendia su cuidado desde las mas grandes a las minimas preuenciones, y pareciendole, que por ser tantas las cosas, que se iban offreciendo, seria facil, que al mas vigilante cuidado se le pasasse alguna...*“ Tamtéž, s. 7.

V době, kdy byly některé přípravy již hotové a ubytování pro Markétu Terezu domluvené, osobně se na každém místě přesvědčil, zda se nacházelo vše v pořádku a odpovídalo jeho požadavkům.⁶⁰⁶ Luis de Guzmán Ponce de León po dokončení Strady Beretty sám vyzkoušel tuto cestu, ačkoliv ještě nebyla zcela schůdná. Na základě vlastních zkušeností ji pak nechal náležitě upravit a zvýšit její bezpečnost.⁶⁰⁷

Pokud šlo o stavbu mola, Luis de Guzmán Ponce de León byl vyzdvihován za to, že se nespokojil s jeho prostou podobou a toužil po "dokonalosti" stavby.⁶⁰⁸ Milánský místodržící si také vzal na starost vyzdobení interiéru paláce ve Finale Ligure, jež podle autora relace provedl s největší přesností a pečlivostí.⁶⁰⁹ Joseph de Villarrell zvláště zdůrazňoval prozřetelnost milánského místodržícího, která podle jeho mínění hraničila až s nadlidským věděním.⁶¹⁰

Luis de Guzmán Ponce de León nepředstavoval pouze schopného úředníka, ale dokázal rovněž využívat služby schopných stavitelů a inženýrů.⁶¹¹ Milánský místodržící podle Josepha de Villarrell také prokázal svůj charakter, když odmítl lepší bydlení ve Finalborgu. Místo toho se ubytoval ve Finale Marina, aby se nacházel blíže potřebným přípravám k vylození.⁶¹² Navíc jako jediný neztratil trpělivost a dále čekal ve Finale Ligure na příplutí Markéty Terezy, ačkoliv se mezitím mohl vrátit do Milána. Rozhodl se zde setrvat, dokud by nedostal ze Španělska opačný rozkaz.⁶¹³

Villarrellovými slovy si Luis de Guzmán Ponce de León zasloužil veškerou chválu, protože musel zkrotit vzpurnost hor, jejichž středem vybudoval cestu, o níž se jiným před tím ani nezdálo. Rovněž si podrobil moře, v němž vystavěl molo.⁶¹⁴ Joseph de Villarrell dále vyzdvihoval jeho psychickou odolnost, jelikož se nezalekl nadmíru těžkých překážek, jako bylo vybudování nové cesty v drsném a dosud neprostupném

⁶⁰⁶ Tamtéž, s. 11.

⁶⁰⁷ Tamtéž, s. 13.

⁶⁰⁸ Tamtéž, s. 16.

⁶⁰⁹ „... *comenzò el Señor Don Luis a tratar del interior adorno del Palacio, y paraque en tanto, que Su Exc. [Luis de Guzmán Ponce de León] ubiessa de estar en el Final[e Ligure], se fuessen con maior puntualidad, y aseò adornando todas sis piezas...*” Tamtéž, s. 5.

⁶¹⁰ Tamtéž, s. 30.

⁶¹¹ Tamtéž, s. 13.

⁶¹² Tamtéž, s. 14.

⁶¹³ Tamtéž, s. 19 – 20.

⁶¹⁴ „... *supuesto que el Señor Don Luis Ponze hauia podido en la tierra domar la rebeldia de los Montes, abriendo en ellos tan nunca imaginado camino: hauia podido sugetar el orgullo del Mar, poniendole el iugo de un tan largo puente“ y finalmente hauia podido ahora apaciguar con el desseo los embates del aire: parece que Su Exc. [Luis de Guzmán Ponce de León] tenia Iurisdicion sobre todos los Elementos.*“ Tamtéž, s. 28.

hornatém terénu nebo zorganizování vylodění ve Finale Ligure.⁶¹⁵ Díky příkladnému zvládnutí zmiňovaných stavebních příprav autor deníku přirovnával Luise de Guzmán Ponce de León ke starověkým Římanům a Řekům. Ti platili za ideál a vzor stavění silnic. Dokonce ho nad ně neváhal vyvýšit, jelikož Římané využívali k práci mnoho otroků a údajně vlastnili celý svět. Naopak milánský místodržící spoléhal jen na dobrovolnou práci lidí z přilehlých vesnic.⁶¹⁶

⁶¹⁵ Tamtéž, s. 2.

⁶¹⁶ „Señor Don Luis[...] tomò resolucion de intentar una obra, que excediesse à quantas eternizaron el antiguo nombre de Romanos, y Griegos: pues si estos, y aquellos dexaron a la posteridad memorias tan insignes, las obraron a fuerza del afan del infinito numero de esclavos, que, como dueños de casi todo el Mundo, poseian: y Su Exc. [Luis de Guzmán Ponce de León] se valiò solamente de la voluntaria aplicacion de aquellas pocos vecinos, que pueblan quatro comarcas aldeas.“ Tamtéž, s. 3.

Závěr

Hlavním cílem předložené bakalářské práce bylo zrekonstruovat průběh putování španělské infantky z Madridu do Vídně roku 1666. Markéta Tereza podnikla tuto více než půlroční cestu za svým manželem, císařem Leopoldem I. Autor se ve svém výkladu zaměřil zejména na zevrubnou analýzu jejího průjezdu Apeninským poloostrovem, především pak Milánským vévodstvím. Předmětem zájmu pojednání nebyl pouhý popis zmiňované cesty, nýbrž také interpretace barokních performancí a rituálů, jež tvořily nedílnou součást zdlouhavého putování.

V úvodní kapitole autor předkládané práce nastínil složitou mezinárodní situaci, v níž se ve druhé polovině 17. století Španělské království i podunajská monarchie nacházely. Španělský král Filip IV. s císařem Leopoldem I. představovali poslední mužské jedince habsburského rodu, kteří do počátku šedesátých let 17. století dosud nedokázali zplodit legitimní dědice. Složitá a dlouhá jednání mezi madridským a vídeňským dvorem ohledně sňatku Marie Terezy se syny Ferdinanda III. vážně narušila vzájemné vztahy obou větví habsburského rodu. Ty se ještě více zhoršily po podepsání Pyrenejského míru roku 1659 mezi Španělskem a Francií. Filip IV. musel jako záruku příměří provdat svou prvorozenou dceru za francouzského krále Ludvíka XIV. Leopold I. tento krok vnímal velmi negativně, neboť španělská infantka byla zaslíbena jemu. Filip IV. v této svízelné situaci nabídl římsko-německému císaři svou druhou dceru, Markétu Terezu. Ta se však stále nacházela v útlém věku a uskutečnění samotného sňatku trvalo ještě mnoho let. Svatba v zastoupení „*per procuram*“ se konala v Madridu až o Velikonocích 25. dubna 1666.⁶¹⁷ V té době již byl také domluven termín odjezdu mladé císařovny do střední Evropy a ustanoven její cestovní doprovod.

Další kapitola se zabývala itinerářem cesty. Ten obě strany sestavily podle osvědčené trasy předchozích příslušnic habsburského rodu, které putovaly oběma směry, zejména podle trasy matky mladé infantky Marie Anny z let 1648 – 1649. Autor předkládané práce rovněž neponechal stranou přípravy, které předcházely cestě Markéty Terezy po Apeninském poloostrově. Těch se ujal milánský místodržící Luis de Guzmán Ponce Guzmán de León. Musel zařídit ubytování početného doprovodu po celé délce trasy na území Milánského vévodství. K jeho hlavním úkolům patřilo nechat vystavět novou cestu přes Apeniny do Milána a molo, jež se nacházelo v malém ligurském

⁶¹⁷ W. R. de VILLA-URRUTIA, *Relaciones*, s. 70 – 71.

přístavu Finale Ligure. Právě v tomto městě se císařovna vylodila poté, co s celým svým doprovodem, čítajícím několik stovek osob, opustila Pyrenejský poloostrov a proplula Středozemním mořem.

Markéta Tereza vyrazila z Madridu 28. dubna 1666 a pokračovala po Pyrenejském poloostrově až do přístavu Dénie. V tomto městě nečekaně onemocněla a musela se zde zdržet více než měsíc. Poté se nalodila na španělskou flotilu a vyrazila přes Barcelonu směrem k Apeninskému poloostrovu. Do Finale Ligure připlula 20. srpna a odtud namířila k Milánu, kde se 25. září uskutečnil triumfální adventus do města. Slavnostní vjezdy hrály v raném novověku velikou roli, jelikož se staly nástrojem reprezentace habsburského rodu. Kavalkády měly ustálené formy, v nichž každý rituál zastával pevně dané místo. Tvořilo je zejména obřadní vítání panovníka před branami, předávání klíčů od města a slavnostní mše v hlavní církevní stavbě aglomerace. Města, jimiž manželka Leopolda I. s početným doprovodem projížděla, stavěla dřevěné triumfální oblouky, jež měly velebit španělskou infantku i celý habsburský rod. Námětem těchto staveb se přirozeně stala oslava svatby Leopolda I. a dcery Filipa IV. Po dalších doprovodných slavnostech se Markéta Tereza vydala do Vídně, kam dorazila 5. prosince 1666.⁶¹⁸

Předposlední část pojednání se věnovala rekonstrukci každodenního života Markéty Terezy během zmiňované výpravy. Španělská infantka využila několik dopravních prostředků. Nejčastější z nich představovala nosítka a kočár. Přes Středozemní moře přeplula na královské galéře *Real de España*. Ubytování měla zajištěné v rezidencích různých šlechticů, klášterech a hostincích. Markéta Tereza v průběhu putování také velmi často navštěvovala místní kláštery, konventy nebo kostely. Tím dávala veřejně najevo svoji zbožnost.

Autor práce se také pokusil interpretovat barokní performance spojené s putováním mladé infantky. Markéta Tereza během své cesty poskytovala četné audience, které představovaly jednu z mála možností, při níž se raně novověcí jedinci mohli osobně setkat s císařovnou. Rovněž dostávala dary, jež hrály nezastupitelnou roli v navazování a upevňování vzájemných sociálních vztahů. Předání daru mělo svůj symbolický význam, jelikož ukazovalo těsné spojení obou zúčastněných stran. Další nezbytný prvek putování tvořily barokní performance. Raně novověké festivity

⁶¹⁸ R. SMÍŠEK, *Důvěra*, s. 54.

nesloužily jen pro pobavení, nýbrž se staly nástrojem reprezentace panovnické moci. V Miláně se uváděla divadelní představení, pořádaly bankety a ohňostroje.

Na závěr své práce se autor pokusil zrekonstruovat obraz španělské infantky a milánského místodržícího Luise de Guzmán Ponce de León očima autora analyzovaného pramene - Josepha de Villarroella. Markéta Tereza jako členka vládnoucího habsburského rodu musela v deníku soudobého pozorovatele disponovat pouze kladnými charakterovými vlastnostmi. Na stránkách své písemnosti proto neváhal vyzdvihnout její osobnostní rysy, vnitřní i vnější krásu a zdůraznit její zbožnost. Joseph de Villarroell se tak stával nástrojem šíření veskrze příznivého obrazu Markéty Terezy. Luise Ponce de Guzmán de León naopak vykreslil jako schopného úředníka, jenž vykonával svou službu věrně a efektivně. Rovněž vychvaloval jeho prozívatelnost a pečlivost, se kterou začal s přípravami cesty Markéty Terezy. Autor relace neponechal stranou ani zdůraznění štedrosti milánského místodržícího, již ukazoval prostřednictvím darů.

Seznam použitých pramenů a literatury

Vydané prameny a staré tisky

DURAJOVÁ, Miroslava – SMÍŠEK, Rostislav (edd.), *Hieronymus der Ältere Schlick: Das Tagebuch. Eine Selbstdarstellung aus den Jahren 1580 – 1582*, České Budějovice 2008.

GÓMEZ DE BLAS, Juan, *Breve descripción de la entrada que la Señora Emperatriz hizo en la ciudad de Gandia, regalos con que la Duquesa de aquel Estado sirvió a su Magestad Cesarea, recibimiento de la Ciudad de Barcelona, su embarcacion, y acompañamiento hasta llegar a Italia a el Puerto Final. Con licencia. Impreso en Sevilla por Iuan Gomez de Blas, Impressor mayor de la Ciudad, Año 1666*, Sevilla 1666.

GORANI, Carlo Francesco, *Libro 2.do di memorie delle cose correnti degne d'osservazione seguita sotto il Governo dell'Ecc.mo Signor Don Luigi de Guzman Ponze de Leon Governatore di Milano (1666)*, Milano 1666.

CHENNA, Giuseppe Antonio, *Del vescovato, de'vescovi e delle chiese della città e diocesi d'Alessandria I*, Alessandria 1785.

NIETO NUÑO, Miguel (ed.), *Diario del conde de Pötting, embajador del Sacro Imperio en Madrid (1664 – 1674) I*, Madrid 1993.

POKORNÝ, Martin (ed.), *Ludvik XIV. Paměti. Úvahy pro poučení dauphinovo*, Praha 2007.

PRIORATO, Galeazzo Gualdo, *Historia di Leopoldo Cesare, continente le cose più memorabili successe in Europa, dal 1656. sino al 1670. Descritta dal Co: Galeazzo Gualdo Priorator. Con le scritture, lettere, trattati, accordi, e capitulationi III*, Vienna 1674.

PRIORATO, Galeazzo Gualdo, *Relatione della città e stato di Milano sotto il governo dell'eccellentissimo Sig. Don Luigi de Guzman*, Milano 1666.

VILLARROELL, Joseph de, *Relacion diaria de la iornada de la Señora Emperatriz: desde que desembarcó en el Final, hastaque salió de Lombardia*, Milán 1667.

Literatura

- ÁLVAREZ ABEILHÉ, Juan, *La bandera de España. El origen militar de los símbolos de España*, Revista de historia militar 54, 2010, s. 39 – 69.
- ÁLVAREZ-OSSORIO ALVARIÑO, Antonio, *La sacralización de la dinastía en el púlpito de la Capilla Real en tiempos de Carlos II*, Criticón 84 – 85, 2002, s. 313 – 332.
- ÁNGELES PÉREZ SAMPER, María de los, *Princesas en camino*, Estudios: Revista de historia moderna 39, 2013, s. 9 – 42.
- ANTONÍN, Robert – BOROVSÝ, Tomáš, *Panovnické vjezdy na středověké Moravě*, Brno 2009.
- BASTL, Beatrix – COLOMER, José Luis, *Dos infantas españolas en la corte imperial*, in: José Luis Colomer – Amalia Descalzo (edd.), *Vestir a la española en las cortes europeas (siglos XVI y XVII) II*, Madrid 2014, s. 137 – 172.
- BRICHTOVÁ, Dobromila, *Barokní slavnosti Habsburků ve svědectvích dietrichsteinské sbírky grafiky*, RegioM: Sborník Regionálního muzea v Mikulově 2009, s. 119 – 128.
- BŮŽEK, Václav, *Dvůr habsburských císařů v letech 1526 – 1740 a historiografie na prahu 21. století*, in: Václav Bůžek – Pavel Král (edd.), *Šlechta v habsburské monarchii a císařský dvůr (1526 – 1740)*, České Budějovice 2003 (= Opera historica 10), s. 5 – 32.
- BŮŽEK, Václav, *Ferdinand Tyrolský mezi Prahou a Innsbruckem. Šlechta z českých zemí na cestě ke dvorům prvních Habsburků*, České Budějovice 2006 (= Monographia historica 7).
- BŮŽEK, Václav, *"Páni a přátelé" v myšlení a každodenním životě české a moravské šlechty na prahu novověku*, Český časopis historický 100, 2002, s. 229 – 264.
- BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku. Struktury, identity, konflikty*, Praha 2010.

- BŮŽEK, Václav, *Symboly rituálu. Prohlášení Ferdinanda I. císařem ve Frankfurtu nad Mohanem*, in: Martin Nodl – Petr Sommer – Eva Doležalová (edd.), *Verba in imaginibus. Františku Šmahelovi k 70. narozeninám*, Praha 2004, s. 159 – 167.
- BŮŽEK, Václav, *Symboly rituálu. Slavnostní vjezd Ferdinanda I. do Prahy 8. listopadu 1558*, in: Luděk Březina – Jana Konvičná – Jan Zdichynec (edd.), *Ve znamení zemí Koruny české. Sborník k šedesátým narozeninám prof. PhDr. Lenky Bobkové, CSc.*, Praha 2006, s. 112 – 128.
- BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel (edd.), *Člověk českého raného novověku*, Praha 2007.
- BŮŽEK, Václav – SMÍŠEK, Rostislav, *Symboly rituálu. Volba Karla V. římským králem ve Frankfurtu nad Mohanem a jeho korunovace v Cáchách*, in: Lenka Bobková – Mlada Holá (edd.), *Lesk královského majestátu ve středověku. Pocta Prof. PhDr. Františku Kavkovi, CSc. k nedožitým 85. narozeninám*, Praha – Litomyšl 2005, s. 123 – 131.
- CORETHOVÁ, Anna, *Pietas Austriaca. Fenomén rakouské barokní zbožnosti*, Olomouc 2013.
- ČORNEJOVÁ, Ivana – RAK, Jiří – VLNAS, Vít, *Ve stínu tvých křídel... Habsburkové v českých dějinách*, Praha 1995.
- DVOŘÁKOVÁ – MALÁ, Dana, *Dvorský ceremoniál, rituály a komunikace v dobovém kontextu*, *Mediaevalia Historica Bohemica* 12, 2009, s. 33 – 55.
- FERNÁNDEZ DURO, Cesáreo, *Don Francisco Fernández de la Cueva, duque de Alburquerque*, Madrid 1884.
- FERNÁNDEZ DURO, Cesáreo, *Viajes regios por mar en el transcurso de quinientos años. Narración cronológica*, Madrid 1893.
- HALL, James, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991.
- HAMANNOVÁ, Brigitte, *Habsburkové: životopisná encyklopedie*, Praha 1996.
- HLAVAČKA, Milan, *Cestování v éře dostavníku. Všední den na střeoevropských cestách*, Praha 1996.
- HOLÁ, Mlada, *Holdovací cesty českých panovníků do Vratislavi v pozdním středověku a raném novověku (1437 – 1617)*, Praha 2012.

- HRBEK, Jiří, *České barokní korunovace*, Praha 2010.
- HRBEK, Jiří, *Starozákonní motivy v habsburské reprezentaci doby barokní*, *Historie – Otázky – Problémy* 5, 2013, č. 2, s. 73 – 82.
- HRDINA, Jan, *Zásnuby dóžete s mořem. Benátky očima pozdně středověkých poutníků*. *Dějiny a současnost* 27, 2005, č. 8, s. 33 – 36.
- HRDLIČKA, Josef, *Hodovní stůl a dvorská společnost. Strava na aristokratických dvorech v raně novověkých českých zemích*, České Budějovice 2000 (= *Monographia historica* 1).
- HRDLIČKA, Josef, *Slavnostní stolování na aristokratickém dvoře v raném novověku*, in: Václav Bůžek – Pavel Král (edd.), *Slavnosti a zábavy na dvorech a v rezidenčních městech raného novověku*, České Budějovice 2000 (= *Opera historica* 8), s. 293 – 314.
- CHAMORRO ESTEBAN, Alfredo, *El paso de las infantas de la casa de Austria por Barcelona (1551 – 1666)*, in: Eliseo Serrano (ed.), *De la tierra al cielo. Líneas recientes de investigación en Historia Moderna*, Zaragoza 2013, s. 495 – 513.
- KENNER, Thomas A., *Symbols a jejich skrytý význam. Záhadný smysl a zapomenutý původ znamení a symbolů v moderním světě*, Praha 2007.
- KRÁL, Pavel, *Smrt a pohřby české šlechty na počátku novověku*, České Budějovice 2004 (= *Monographia historica* 4).
- KUBEŠ, Jiří, *Trnitá cesta Leopolda I. za říšskou korunou (1657 – 1658). Volby a korunovace ve Svaté říši římské v raném novověku*, České Budějovice 2009.
- LABRADOR ARROYO, Félix, *La organización de la Casa de Margarita Teresa de Austria para su jornada al Imperio (1666)*, in: José Martínez Millán – María Paula Marçal Lourenço (edd.) *Las Relaciones Discretas entre las Monarquías Hispana y Portuguesa: Las casas de las Reinas (siglos XV – XIX) II*, Madrid 2008, s. 1221 – 1266.
- LLORENTE, Mercedes, *Portraits of Children at the Court in the Seventeenth Century: The Infanta Margarita and the Young King Carlos II.*, *Bulletin for Spanish and Portuguese Historical Studies* 35, 2010, s. 30 – 47.

- LOZANO NAVARRO, Julián J., *Valido defenestrado, embajador despreciado. Algunas reflexiones sobre la deslegitimación política en torno al cardenal Juan Everardo Nithard*, Krypton. Identità, potere, rappresentazioni 2, 2013, s. 19 – 31.
- LURKER, Manfred, *Slovník biblických obrazů a symbolů*, Praha 1999.
- MAREK, Pavel, *Ceremoniál jako zrcadlo hierarchického uspořádání císařského dvora Ferdinanda II.*, in: Václav Bůžek – Pavel Král (edd.), *Šlechta v habsburské monarchii a císařský dvůr (1526 – 1740)*, České Budějovice 2003 (= Opera historica 10), s. 371 – 396.
- MAREK, Pavel, *La Embajada Española en la corte imperial (1558 – 1641). Figuras de los embajadores y estrategias clientelares*, Praha 2013.
- MARTÍNEZ LÓPEZ, Rocío, „*La infanta se ha de casar con quien facilite la paz o disponga los medios para la guerra*“. *Las negociaciones para la realización del matrimonio entre la infanta María Teresa y Leopoldo I (1654 – 1657)*, Revista de Historia Moderna 33, 2015, s. 79 – 99.
- MAŤA, Petr, *Svět české aristokracie (1500 – 1700)*, Praha 2004.
- MAUSS, Marcel, *Esej o daru, podobě a důvodech směny v archaických společnostech*, Praha 1999.
- MERINO, Esther, *Los diseños escenográficos de Burnacini para Il Pomo d' Oro de Cesti y Sbarra, en la Biblioteca Nacional de Madrid*, Anales de Historia del Arte 18, 2008, s. 141 – 166.
- MIKULEC, Jiří, *Leopold I. Život a vláda barokního Habsburka*, Praha 1997.
- MOLINA MOLINA, Ángel Luis, *Los viajes por mar en la Edad Media*, Cuadernos de turismo 5, 2000, s. 113 – 122.
- OLIVÁN SANTALIESTRA, Laura, *Escribir un diario y una hora de baño: vidas privadas en la corte de Madrid (1650 – 1680)*, Revista de Historia Moderna de la Universidad de Alicante 30, 2012, s. 141 – 158.
- OLIVÁN SANTALIESTRA, Laura, *Giovanna d'anni ma vecchia di giudizio: la emperatriz Margarita en la Corte de Viena*, in: José Martínez Millán – Rubén

- González Cuerva (edd.), *La Dinastía de los Austria. Las relaciones entre la Monarquía Católica y el Imperio II*, Madrid 2011, s. 837 – 908.
- OLIVÁN SANTALIESTRA, Laura, *Mariana de Austria en la encrucijada política del siglo XVII*, Madrid 2006 (Dizertační práce).
- OLIVÁN SANTALIESTRA, Laura, „*My sister is growing up very healthy and beautiful, she loves me*”: *The Childhood of the Infantas María Teresa and Margarita María at Court*, in: Grace E. Coolidge (ed.), *The Formation of the Child in Early Modern Spain*, Farnham – Burlington 2014, 165 – 187.
- PAPINI, Lycia, *Il Governatore dello Estado di Milano (1535 – 1706)*, Genova 1957.
- PÁNEK, Jaroslav, *Výprava české šlechty do Itálie v letech 1551 – 1552*, České Budějovice 2003.
- POLLEROSS, Friedrich, *Entre "majestas" y "modestas": sobre la representación del emperador Leopoldo I*, in: Fernando Checa Cremades (ed.), *Cortes del Barroco. De Bernini y Velázquez a Luca Giordano*, Madrid 2003.
- REINARES MARTÍNEZ, Ernesto, *El marquesado camerano de Tejada – San Llerente y los Velandia*, Berceo 140, 2001, s. 241 – 274.
- RODRÍGUEZ VILLA, Antonio, *Dos viajes regios (1679 y 1666)*, Boletín de la Real Academia de la Historia 42, 1903, s. 250 – 278, 369 – 391.
- ROYT, Jan – ŠEDINOVÁ, Hana, *Slovník symbolů. Kosmos, příroda a člověk v křesťanské ikonografii*, Praha 1998.
- SÁNCHEZ RAMOS, Valeriano, *El poder de una mujer en la Corte: la V marquesa de los Vélez y los últimos Fajardo (segunda mitad del s. XVII)*, Revista velezana 25, 2006, s. 19 – 65.
- SIGNOROTTO, Gianvittorio, *Milano spagnola*, Milan 1996.
- SMÍŠEK, Rostislav, *Císařský dvůr a dvorská kariéra Ditrichštejnů a Schwarzenberků za vlády Leopolda I.*, České Budějovice 2009 (= Monographia historica 11).
- SMÍŠEK, Rostislav, *Císařský dvůr v polovině 17. století očima nejvyššího hofmistra arciknížete Leopolda Viléma. Deník Jana Adolfa ze Schwarzenberku z roku 1657*, Folia historica bohemica 27, 2012, č. 2, s. 263 – 314.

- SMÍŠEK, Rostislav, *Deplua Charitum Aurora. Leopold I. a Markéta Tereza Španělská v symbolické řeči gratulačního spisu Sebastiana Glaviniče k jejich sňatku roku 1666*, Listy filologické – Folia philologica 137, 2014, č. 1 – 2, s. 41 – 71.
- SMÍŠEK, Rostislav, *Důvěra nebo nenávisť? Obraz Španěla v korespondenci císaře Leopolda I. s knížetem Ferdinandem z Dietrichsteina*, Časopis matice moravské 123, 2004, s. 47 – 76.
- SMÍŠEK, Rostislav, *Leopold I., Markéta Tereza Španělská a Ferdinand z Dietrichsteina. Návštěva císařské rodiny v Mikulově roku 1672 jako prostředek symbolické komunikace*, in: Václav Bůžek – Jaroslav Dibelka (edd.), *Člověk a sociální skupina ve společnosti raného novověku*, České Budějovice 2007 (= Opera historica 12), s. 65 – 111.
- SMÍŠEK, Rostislav, *Markéta Tereza Španělská v symbolické řeči barokních performancí. Teze habilitační práce*, Opera historica 16, 2015, č. 1, s. 70 – 99.
- SMÍŠEK, Rostislav, *Střední Evropa a Španělsko v polovině 17. století. Markéta Tereza Španělská a její španělský hofštát očima soudobých pozorovatelů*, Český časopis historický 109, 2011, s. 397 – 431.
- SMÍŠEK, Rostislav, *Uherská korunovace Josefa I. jako prostředek symbolické komunikace*, Český časopis historický 112, 2014, s. 624 – 654.
- SOLER SALCEDO, Juan Miguel, *Nobleza española: grandeza inmemorial 1520*, Madrid 2008.
- STRADLING, Robert A., *A Spanish Statesman of Appeasement: Medina de las Torres and Spanish Policy, 1639 – 1670*, The Historical Journal 19, 1976, s. 1 – 31.
- TAYLOR, Gladys, *The Little Infanta: The Story of a Tragic Life*, London 1960.
- TERCERO CASADO, Luis, *A fluctuating ascendancy: The "Spanish Party" at the Imperial Court Of Vienna (1631 – 1659)*, Revista Librosdelacorte.es, Monográfico 2, 2015, č. 7, s. 54 – 67.
- TERCERO CASADO, Luis, *La jornada de la reina Mariana de Austria a España: divergencias políticas y tensión protocolar en el seno de la Casa de Austria (1648 – 1649)*, Hispania. Revista Española de Historia 71, 2011, s. 639 – 664.

- TICINETO, Stefano, *Il Marchesato di Finale con Carcare, Calizzano, Pallare, Bormida, Osiglia sotto la dominazione spagnola nel XVII secolo. La strada Beretta ed il viaggio della "Regina" nell'anno 1666*, Rocchetta di Cairo 1999.
- VÁCHA, Štěpán – VESELÁ, Irena – VLNAS, Vít – VOKÁČOVÁ, Petra, *Karel VI. a Alžběta Kristýna: Česká korunovace 1723*, Praha – Litomyšl 2009.
- VIGLINO DAVICO, Micaela, *Fortezze alla 'moderna' e ingegneri militari del ducato sabauda*, Torino 2005.
- VILLA-URRUTIA, Wenceslao Ramírez, *Relaciones entre España y Austria durante el reinado de la emperatriz doña Margarita, Infanta de España, esposa del emperador Leopoldo I*, Madrid 1905.
- VOCELKA, Karl – HELLER, Lynne, *Soukromý svět Habsburků, Život a všední dny jednoho rodu*, Praha 2011.
- VOCELKA, Karl – HELLER, Lynne, *Život Habsburků, Kultura a mentalita jednoho rodu*, Praha 2012.
- ZAPATA FERNÁNDEZ DE LA HOZ, María Teresa, *El viaje de las reinas austriacas a las costas españolas. La travesía de Mariana de Austria*, in: Pierre CIVIL – Françoise CRÉMOUX – Jacobo SANZ (edd.), *España y el mundo mediterráneo a través de las Relaciones de Sucesos (1500 – 1750)*, Salamanca 2008, s. 341 – 365.

Seznam vyobrazení

1. Infantka Markéta v modrém od Diega Velázquez z roku 1659 [Převzato z https://es.wikipedia.org/wiki/La_Infanta_Margarita_en_azul#/media/File:Diego_Rodríguez_de_Silva_y_Vel%C3%A1zquez_-_Infanta_Margarita_Teresa_in_a_Blue_Dress_-_Google_Art_Project.jpg]
2. Vyobrazení Markéty Terezy od Jana Thomase van Ieperen z roku 1667 [Převzato z https://es.wikipedia.org/wiki/Margarita_Teresa_de_Austria#/media/File:Jan_Thomas_002.jpg]
3. Portrét Luise de Guzmán Ponce de León od Diega Velázquez z let 1632 – 1635 [Převzato z httpwww.galeriacaylus.comFullScreenZoom.aspxphotos_zoom=CaylusCayphotoCirculo%20de-Diego%20Vel%C3%A1quez-LuisPoncedeLenLuisdeGuzmnPoncedeLenGovernoroftheStateofMilan-422015T17462.jpg]
4. Vyobrazení Luise de Guzmán Ponce de León [Převzato z https://it.wikipedia.org/wiki/Luis_de_Guzm%C3%A1n_Ponce_de_Leon#/media/File:Arolsen_Klebeband_02_504.jpg]
5. Dobové vyobrazení Finale Ligure v druhé polovině 17. století [Převzato z https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/8d/Plan_de_la_ville_et_des_fortifications_de_Final%2C_XVIIe_si%C3%A8cle.jpg]
6. Vyobrazení vítězného oblouku vytvořeného roku 1666 ve Finale Ligure na počest vylovení Markéty Terezy [Převzato z <http://www.buone-vacanze.com/wp-content/uploads/2015/06/finale-ligure-arco.jpg>]
7. Vyobrazení úvodní strany relace Josepha de Villarroell [Převzato z <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=gri.ark:/13960/t65434s8b;view=1up;seq=3>]
8. Vyobrazení dedikace relace Josepha de Villarroell [Převzato z <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=gri.ark:/13960/t65434s8b;view=1up;seq=5>]
9. Vyobrazení strany 28 z relace Josepha de Villarroell [Převzato z <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=gri.ark:/13960/t65434s8b;view=1up;seq=34>]

Obrazová příloha

Obr. 1 Infantka Markéta v modrém od Diega Velázquezze z roku 1659

Obr. 2 Vyobrazení Markéty Terezy od Jana Thomase van Ieperen z roku 1667

Obr. 3 Portrét Luise de Guzmán Ponce de León od Diega Velázqueze z let 1632 – 1635

Obr. 4 Vyobrazení Luise de Guzmán Ponce de León

DON LVIGI DE GVSMAN PONZE DI LEONE GENT.
DELLA CAM^A DI S.M. CATT^A DEL SVO CONS^O DI STATO
CAP^O DELLA GVARDIA SPAG^A GOVERNATORE ET
CAP^O GENERALE DELLO STATO DI MILANO. &

Cesare Fiori a delin.

Durello a scul.

Obr. 5 Dobové vyobrazení Finale Ligure v druhé polovině 17. století

Obr. 6 Vyobrazení vítězného oblouku vytvořeného roku 1666 ve Finale Ligure na počest vylodění Markéty Terezy

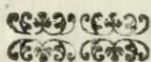
RELACION
DIARIA
DE LA
JORNADA
DE LA SEÑORA
EMPERATRIZ,

Desde que desembarcò en el Final,
hasta que faliò de Lombardia.

Al Ilustrísimo Señor

CONDE BARTHOLOME ARES

Regente del Supremo Consejo de Italia, y
Presidente del Senado de Milan.

M I L A N,

En el Regio, y Ducal Palacio, por Marco Antonio Pandolfo
Malatesta Emprefor Reg. Cam.

Ilustrísimo Señor.

Vnque no ha faltado quien piense, que la pluma, dedicada a la historia, no hà menester Mecenas; pues con retraerse al sagrado de la verdad, viue asegurada de la calumnia; con todo eso haviendome puesto a considerar, que tambien tiene sus riesgos el estilo, no me è atreuido a que esta relacion diaria de la jornada de la Señora Emperatriz, desde que desembarcò en el Final, hasta que pasò al territorio de Venecia; salga de la Estampa sin las seguridades que se promete en el patrocinio de V. S. Ilustrissima aquien desde luego elegì por asilo, contra los peligros de la commun censura.

No

Fuè cosa de marauilla , que haviendo estado alborotado el Mar todo aquel dia; al tiempo de hauerse de lograr la preuencion del puente para el desembarco, se quietaron de todo punto los vientos, y las olas, de donde vn curioso , que lo advirtió, dixo que, supuesto que el Señor Don Luis Ponze hauia podido en la tierra domar la rebeldia de los Montes, abriendo en ellos tan nunca imaginado camino: hauia podido sugetar el orgullo del Mar, poniendole el iugo de vn tan largo puente: y finalmente hauia podido ahora apaciguar con el desseo los embates del aire; parece que Su Exc. tenia Iurisdiccion sobre todos los Elementos.

Apenas la Señora Emperatriz començò a caminar por el Puente, quando veintiquatro clarines, que estaban en la Plaza de la Marina repartidos en diuersos Coros, empezaron a saludarla, aquienes siguiò toda la Musica de las Galeras; haciendo al mismo tiempo la tercera, y vltima salva los cinco Castillos, guarnicion suia, y milicias de la Ribera; a que acompañaban con el estruendo de Caxas , y Mosquetes seis Compañias de Infanteria Italiana, que estaban esquadronadas en la Plaza de la Marina, y el repetido son de las Campanas; respondiendole toda la Artilleria, y Mosqueteria de las Galeras, que a este tiempo con gallardetes, pabefadas, y flamulas, parecian otros tantos Jardines.

En medio de tan ruidoso estruendo venia Su Magestad Cefarea sin seña de susto; antes tan contenta, y alegre, como si se huuiera criado siempre entre los horrores de la guerra. Llegò en efeto el arco, y en vno de sus nichos hallò vn Altar, curiosamente adornado, y compuesto, y cerca del, preuenido el sitial, de donde arrodillada adorò la Santissima Cruz, que luego